

Zamolxis Primus Getarum Legislator

Carolus Lundius

După o îndelungată disertație în cadrul Academiei de Științe, s-a hotărât să se facă public cunoscut acest adevăr istoric de către autorul Carolus Lundius.

Cu aceeași ocazie s-au mai adăugat câteva date privind antichitățile Sveonilor, Goților/Geților, precum și ale altor neamuri; lucruri care până acum nu fuseseră atacate de către alții, sunt date acum la lumină, pe scurt, de către același autor.

PREA STRĂLUCITULUI ȘI PREA PUTERNICULUI PRINCIPE ȘI STĂPÂNULUI

CAROL AL XI-LEA, REGE AL SUEONILOR, GOȚILOR ȘI VANDALILOR

MARELUI PRINCIPE AL FINLANDIEI, DUCE AL SCANDINAVIEI, ESTONIEI, LIVONIEI, CARELIEI, Bremenului, Verdenului, Stetinului, Pomeraniei, Cassubiei și Vandaliei, principe al Rugiei, Ingriei, stăpân al Vismariei și deopotrivă al Comitatului Palatin Rhenania, duce peste munții Bavariei, Jüllich și Clivie, prea credinciosului și fericitului August, prea bunului meu Rege și Stăpân

Prea strălucite și prea puternice REGE, prea blânde STĂPÂN!

Cutează această umilă cărțuție - și totuși demnă de atenția unui spirit elevat - să fie supusă privirii serenissime a Majestății Voastre Regale; ei bine, da, pentru că prin aceasta oricine își va putea aminti de acele lucruri despre care cărțuția glăsuiește și cărora Maiestatea Voastră REgală li s-a dedicat, cu trup și suflet, încă din anii tineri - toate o mărturisesc cu prisosință: vreau să spun JUSTIȚIA și ECHITATEA germană; acestor două nobile misii și calități li se adaugă BLÂNDEȚEA de o rară finețe și cu multă prudență mânăuită de Maiestatea Voastră Regală, așa încât în EA se oglindește perfecțiunea înțelepciunii umane, așa încât, dacă aceste însușiri ar fi reprezentate pe scena unui teatru, acesta ar răsuna într-o asemenea măsură de strigătele și aplauzele mulțimii, încât s-ar răspândi pe întregul glob terestru până la capătul lumii. Și nu e deloc de mirare, căci oriunde s-ar prezenta un asemenea spectacol, ștergându-se lacrimile și mizeria unor bieți oameni nevoiași, iar cei năpăstuiți pe nedrept / încărcăți pe nedrept de povara unei pedepse privative de libertate /, vor afla libertatea și un refugiu lipsit total de griji la pieptul Majestății Voastre Regale; și de ce nu și alți cetățeni, din alte pătri sociale, vor găsi salvarea alergând spre această sfântă Ancoră; prin mișcări lente ale navei lor, vor descoperi și portul mult râvnit și locul cel mai tihnit, unde să-și arunce ancora. Așadar, condiția umană în acest chip și câte altele se restabilește, prevăzând toate legate între ele, păstrând cu multă grijă atât pe cele generale, cât și pe cele particulare, până și chiar bugetul statului menținându-l, în chip fericit, constant, este foarte firesc să fie salutat, strigându-se într-un glas, cu totul meritat, că Tu, o Auguste, ești REGE și TATĂ AL PATRIEI (Pater Patriae). Dar acest om uriaș, pe bună dreptate, este înconjurat de laude,

pretutindeni și pe câmpul de luptă este încărcat de laude și de învinși și de învingători, fie bătrâni, fie în floarea vârstei, așa că laudele pe care eu i le aduc sunt cu totul neînsemnate față de cea mai înaltă stimă pe care ar trebui să i-o arăt. De ce nu am spune-o deschis că Majestatea Voastră este în imediata apropiere a Dumnezeirii, pe bună dreptate, căci, după cum se vede, chiar și în această mică ocazie - tipărirea prezentei cărți - s-a implicat. Cu adevărat sunteți întruchiparea Dumnezeului celui Mare despre care se crede că nu poate fi abătut de nici o meteahnă a omului de rând, sau într-o măsură cu totul neînsemnată, căci El se înalță de la sine prin orice mijloc cu putință. Priviți, Înălțimea Voastră Regală, cu fruntea senină la acest omagiu mult prea modest, la cărțile, deloc voluminoase, care Vi se depun, cu multă închinăciune, la altarul Maiestății Voastre. Pentru cărțulia de față sunt recunoscător mai întâi Maiestății Voastre Regale și apoi celor devotați mie care au sprijinit publicarea ei, în frunte cu Altețea Voastră: fie ca și în viitor să fiți la fel de blând la rugămințile, speranța și încrederea celor care apelează la mărinimia Alteței Voastre ca la un Dumnezeu atotputernic al scumpei noastre patrii, precum și al întregului glob pământesc și să vă avem sănătos și ferice cât mai multă vreme de aici încolo, spre bucuria celor care au nevoie de Maiestatea Voastră! Prea sărbătorească să fie ziua și să țină și la urmașii noștri, în care cerul ne-a trimis această mult strălucitoare stea, stea prea binecuvântată, aducând cu ea pe pământ bunătatea unui destin fericit - din cer să ne-o trimită din nou și să ne izbăvească de toate relele. De ce nu, aș vrea ca Muzele să poruncească să rupă tăcerea buzelor mele și să compun un poem acompaniat la liră prin glasul căruia, prin urări imaculate, să întrunească sufragiile altora și totodată să fiu răsplătit cu aplauze și să mă înalțe mai sus.

Carole, tu rege al Nordului, glorie a Pământului, podoabă a lumii, prea mare învingător,
Pe care îl cântă artele, virtuțile înălțându-l la stele:
Justiția nu-i ea prima laudă? Bastonul noduros nu
Sunt muncile lui Hercule pe care le cinstesc toate neamurile, într-un glas:
Printre primele neamuri, cel al Svionilor fu de tine cu arma învins
Și câte mai alte noroade cățarate pe ziduri
Și-astefl regatul acesta fu într-o clipă prefăcut în ruină.
Căci nu aceasta a fost treaba noastră?
Să lovim cu cruzime corpul și articulațiile lui.
Spuneți-mi, Muze, cine prin legi și-a mărit așa de mult țara, hotarele ei,
Spuneți cine a fost cel dintâi ce a stins cumplitetele focuri ale crudului Marte?
El a fost cel ce a stins și-ntr-o clipă, el singur reclădi totul.
Așa mi s-a înălțat peste toți slăvitul CAROL, de a redat multor neamuri traiul lor veșnic.
Așa prin mărețul lui Suflet, măreață și CONCORDIA domniei lui fu,
PIETATEA-nflorește, DREPTATEA ce mamă a egalității e;
Iar străbuna CURIE strălucească-ndestul în veșmântul Senatului.
Cetățenii s-adună cu toții spre a-l cinsti întru totul pe Regele CAROL,
Cel care, ștergând vechile norme penale, institui noi pedepse, mai drepte ca altele;
El socotind, cu dreptate, că legile nu pot fi de-a pururi aceleași,
Făcu legi mai drepte. După EL, CAROLUS, LEGEA e tot ce pe lume-i mai sfânt.
EL CAROLUS, întru totul mai drept și măreț, îl întrece pe Apollo.

Trăiască Augustus, doar prin el se salvează, prosperă tot ce-i bun pentru patria noastră; să sporească forțele ei, ocolită să fie de rele, căci numai astfel va putea năzui către culmi;

Regina lui - mamă, cine-i - desigur, e Hedwig, născută din sânge de nobil dintr-o familie de nordici

Cu totul aparte vestiți pe Pământ. Să trăiască!

Ea care MAREA DRAGOSTE față de popor întrupează!

Parte numai de bucurii să aibă acuma și-n veci de-aci înainte!

Să trăiască și să înflorească UDALRICA, regina soață

Și cea mai mare stăpână de pe pământ,

Pildă de cinste și onoare a spiritelor cerești!

Să înflorească și vlăstarele regale prea demne de regat!

CAROLUS, înainte de toate, al cărui schiptru va sta așa tihnit

După ce a purtat războaie mari, iar scuturile vor fi părăsite în cer.

Rămâne mai departe familia sortită, urmașii; printre ei se numără nepoții,

Dar prin destine asemănătoare, de aceeași strălucire.

Mereu să aibă parte numai de lucruri BUNE,

Să nu fie clintită nici de limita lucrurilor și nici de veacuri!

Acestea, Muza mea grațioasă îți urează,

Cântându-ți virtuțile în note ițite din inimă.

Primește, blânde REGE, primește, Tu, GLORIA REGILOR,

Primește aceste cuvinte născute în sufletul meu înflăcărat;

Și, oriunde mă aflu te cântă pe Tine cuvintele mele

În note atent rostuite, pe tine te-nalță, te cântă, atât cât ele-s în stare,

Se târăsc pe pământ ca o fibră subțire

Și-ți cad la picioare, la picioarele MAJESTĂȚII VOASTRE SACRE.

Cu o credință foarte devotată

Și foarte supus cât voi trăi

CAROLUS LUNDIUS

NOTE ADĂUGITOARE, 1-22

1. A se vedea și Jacob. Ziegler Landav. Bavarus în **Descript. Scandiae**, edit. Argentorati, 1536, p. 86: "Printre alții, acesta este Plinius care vorbește despre aceste ținuturi binecuvântate de natură și în care s-au așezat oamenii cei mai drepti dintre toți muritorii; tot de aici s-au dus la Delphi fecioare, ducând cu ele daruri la sărbătorile religioase: acestea sunt dovezi foarte clare că din întreaga lume antică, neamul Scandinavilor a fost cel care se mândrea, ba încă foarte des de măreția și puritatea seminției lor."

2. Iată ce spune Procopius în lucrarea **De bello Gothorum**, lib. II, c. 15, p.m. 426: "*outw men Qoulitai biosin, wn eno en poluan rwpon, oi Gautoi eisi. Par ou dhEroulwn tote oi ephlutai idrusanto*". "Acesta este modul de a trăi al locuitorilor insulei Thula, care se deosebesc de multe alte națiuni. Una din ele, mult mai înfloritoare decât celelalte și foarte numeroasă, este cea a Gautoilor care s-au așezat lângă Herulii (popor scit locuind în regiunea lacului Maeotis, Marea de Azov de azi, n.t.) sosiți acolo." Așadar, am aflat pentru întâia oară că ceea ce în istoriile noastre găsim cu numele de *Goți* sunt de fapt GAUTOI, adică *Geți*. La Procopius găsim indicația că *Thula* era situată la extremitatea Oceanului Septentrional (*pro th Arktw ta eata - De Bell. Goth.*, lib. IV, cap. XX, p.m. 620), la Cicero, în regiunea de unde suflă Crivățul, pe care cei vechi, după cum am spus mai sus, o numeau Scandia sau Scandinavia. Și, deși la origine s-a folosit de către autorii greci cuvântul *Arkto*, de altfel bine ales, diferă doar interpretii. Eu, totuși, socot că este vorba de un *popor marțian* care ar sta la origine, luând martor limba getică din care s-a inspirat limba greacă; căci dacă Grecii spun *Arh* însemnând *Marte*, la *Goți/Geți* avem *Ari*; gr. *kottein*/ în loc de *koptein*, "a despărți", "a ucide", "a pustii prin sabie", în getică avem *kotta*; deci, din *ari + koto > arkto*.

3. Tacit (**De Mor. Germ.**, c. II) relatează: "Pe aceiași germani i-aș crede indigeni, căci într-o foarte mică măsură sunt amestecați cu alte neamuri sosite acolo." Apoi: "Ei sărbătoresc prin cântece vechi pe *Tuist* ca unul care, în tradiția orală, dar și în anale, trece drept făuritor de neam" - prin legea genealogiei, el este crescut de zeul Pământ și Fiul Omului (*Filius Mannum*), care sunt făuritori ai originii neamului. Iar spre sfârșitul capitolului: "De la aceștia vine numele.". Iar în capitolul III: "Popoarele germanice au dat naștere unui neam propriu, sincer și foarte asemănător cu neamul lor." De aici și *Teutona* și *Adelfou* la scriitorii greci, iar Romanii i-au numit *Germanos*. Spun *adelfou*, format din *a + delfu* = "născuți din aceeași mamă (Terra)"; *Germanos* = "din același germen". Cu sensul de *Germani*, *Germanoi*, *Galli* pe care Grecii îi numesc Galata, frați cu Romanii, susține Strabon (**Geogr.**, lib. VII, p.m. 290); *gnhsioi* = *gonesioi*, de la *gignomoi* = "eu sunt născut", "eu nasc", deci, aceeași origine: *tw pleonasmw tou megetou kai te xanothto* = "asemănători în privința mărimii corporale" (toți fiind înalți), prin culoarea blondă a părului și pielea albă și prin obiceiuri, pe atunci, cu totul asemănătoare.

4. Conform Plinius (**Hist. Nat.**, lib. II, c. 75): "Unde nopțile clare de vară confirmă la rândul lor că ceea ce rațiunea a cugetat, e demn de crezut; în zilele solstițiului, soarele înălțându-se mai aproape de axa lumii, printr-un spațiu îngust al luminii, pământul are șase luni de zile fără întrerupere, noapte, cu o distanță diferită de solstițiul de iarnă. Tocmai așa ceva avea loc pe insula Thula, a scris Pythias din Massilena (navigator originar din Marsilia din sec. IV î.e.n.; a stabilit latitudinea

Marsiliei și a întreprins fructuoase explorări în mărilor nordice, n.t.), la o distanță de șase zile de navigație din Britania spre nord."

5. Că unele vocabule din getică au afinități cu cele din limba persană și din alte limbi, turcă și arabă, de pildă, se poate proba prin nenumărate exemple, care își au de fapt originea în limba noastră. Turc. *Ata* , "tată", de la goticul/geticul *Ata* sau *Atta*; *aett* din got./get., "rubedenie", "consanguinitate", "arbore genealogic"; tot de aici vine și gr. *Atta* și *Tetta*, *Peder* și *Pezer* din persană și *Pader* sau *Fader* al Geților, căci literele *p* și *f* sunt alternative; tot de aici vine și gr. *pathr*, precum și *pater* din latină: nu de la *paw*, pentru că este *pasco*; chiar și *mithra* din persană vine din goticul /geticul *mother*, la fel și grecescul *mhthr* și latinescul *mater*, la fel stau lucrurile și cu cuvântul *dochter* din persană, care nu este altceva decât *Dochter*, *doter*, *dotter* din gotică / getică; id. *Datr* din egipteană, nume cu care este numită fiica mării, *Unda*; id. cu *ugathr* din greacă; și în alte limbi, numai că diferă modelul de notare. La fel stau lucrurile și cu cuvântul *frate*, adică *Buräder*, got. *brodher*, *broder*, *brodhir*, *brother*, lat. *frater* din gr. *frathr*, căci *fr?tria* sau *fratr?a* (deci accentul este pe ultima silabă, n.t.) înseamnă *curia* (subdiviziune a poporului roman, loc de adunare a acestuia, senat, n.t.) în latină, iar *fr?trio* , *curialis*, *fr?thr* ("frate") în baza aceluiași drept și asociat al curiei. Etimonul lui *frater*, după Nigidius, este *ferē alter*, adică asociat în același drept și al aceleiași curii; *soror* însă se trage din anticul *serus*, dar care de fapt este dedus din *nectus*, "sămânță", i.e "legătură de frate și soră / și de sânge", deci legată prin rudenie de drept; *agha* - turc. și pers., *aghaian*, arab., *aghaewar*, la vechii sciți însemnând "stăpân", iar *agha* și *aghan*, *di* din latină, după cum o demonstrează multiplele fragmente din vechile noastre legi. La fel stă cazul și cu pers. *wezir* = "principe, administrator suprem", care în gotică este *wisir*, popular *wise* de aici și epitetele ornante ale lui Odin/Odinus, *walhalla wisir Manium princeps*, numit și *dominus*. În ce privește latinescul *dominus*, acesta provine din geticul *sir* care înseamnă tot "stăpân, domn", cuvânt pe care în cărțile străvechi de istorie și în anale, îl regăsim sub forma de *kiri* și *iri*, de unde elinescul *kuro*; acest *sir* sau *sire* din limba getică a trecut la britani, scoțieni, gali, hispani și italici; *kirar*, "a se odihni, a sta liniștit" vine din goticul *kyra*, de unde *kyrr*, "liniștit" și *quietum* ("liniștit", în acuzativ) = *kyrdum*, *um kyrt*, "liniștit, fără zgomot"; aceeași origine are și turcescul *kaerarlyk* = "permanență, perseverență, calm", *kararlii*, "permanent", *kararsyzliz* , "nonpermanență, inconstanță"; comp. cu cuvântul arab și persan *karargab*, "loc liniștit", "eu rămân, stau" și cu turcescul *kara*, "pământ solid, continent" , cu grecescul *kuroumai* (cred că acest verb exista și în greaca ecleziastică a Evului Mediu, căci în Bailly nu se regăsește decât verbul *kurow*, "eu dau putere de lege", n.t.), deci *kuroumai* însemnând "eu fortific", "eu confirm", *kuro*, "firmament", *kuriw*, "cu fermitate"; *ber* în pers., contras din *bar*, "sarcină, fruct, rod", în gotică *ber*, *baer*, de la *baera*, de unde *barn*, "copii" și *Abarigar* = *Aborigines*, care au fost și primii cultivatori în Italia, conform informațiilor furnizate de Justinus (lib. XLIII, c. 1), **Hervat. Saug.** (c. XII), **Torst. Wikings. Saug.** (c. II), Cicero (lib. XV, **Epistul. Fam.** IV), în arabă *berr* și *baer*, însemnând "sol", "pământ", în pers. mai frecvent *ber*, comp. cu got. *baebr*, *baer*, "pământ, proprietate, vilă"; gr. *baro*, înseamnă "sarcină, greutate" ; verbul este *barew*; *bari* este "încărcătura navei"; arab. *Bürg*, pers. *baru*, gotică *burg*, *borg*, de la *baeurga*, *burga*, *byrga*, *gaerda*, "a ocroti, a ascunde, a închide într-un castel, a împrejmuia cu ziduri un castrum". În legile comune ale regilor Erich cel Mare și Christophor (p.m. 806) se spune: *radha Borgom och Landom*; la Ulphila (**Svrr. Saug.** p.l. Vege, IV, 10) se numește *Baurg*; în gr. *Purgo*, *Promaewn*, la Hesychius, la Jon. se va regăsi *Promawn*, "întăritură, fortificație"; *purgow* înseamnă "înalt, ceva

asemănător unui turn". La Vegetius (IV, 10) regăsim cuvintele *castrum, castellum*, "burg, fortăreață", care vin din goticul *kastali*; la Livius (XXVII, 32) regăsim *Pyrgus*, iar la Tacit (**De Mor. Germ.**, c. III) se menționează *Asciburgii*, "locuitorii fortăreței", iar în Dreptul roman, regăsim cuvântul *Burgorum* (genitiv plural), "al locuitorilor fortăreței"; în turcă, *bajir*, "munte pleșuv", în got. *baïrg, biargh, biaerg* care se scrie *baergh Hysar*, după cum am spus, sunt zidurile și întăriturile; la fel găsim și la strămoșii noștri (**Konungz Bal.**), în legile lor: *Hwsom eller Landom rada*, "a domni peste burguri și provincii"; *al*, "progenitură, urmași"; în got. *al, ald*, iar verbul este *ala*, "a genera, a mări, a crește"; de aici, în gr. *aldew* = "eu cresc, măresc", precum și *aldhskw* = "eu sunt crescut"; nu vine de la *alea*, cuvânt prin care se înțelege "căldura solară", nici de la *ali*, însemnând "din abundență", după cum sună unele opinii, ci de la *a*, de unde și *aga, auga, auka* și de aici *auxw* în gr., *augeo* în latină. *Alda odhal*, "posed prin moștenire", "proprietate moștenită"; *määr alder*, "vârstă virginală", "floare virginală", ca în cap. XXII, **Arso. Up. L.L.**, simboluri care au scăpat, din greșeală unor codice, din această cauză, vor fi citite / interpretate greșit. *Sangiar alster*, "copii avuți din cununii legale". P.T. *pasa*, "principe", got. *Biassa, Bassa, pasa*, cf. *Artimpasa*, "zeița Pământ", "Artimpasa" (c. I. **Princ. Jordbr. Vp. L.L.**, c. V și c. XIX, p. 129, **Cat. Reg. Leg. W. Goth. Ann. Vit. R. ER. Și R. Can. Torst. Saug.**, c. IV și XXIII). Sau: *rahaet*, "odihnă, ușurare", got. *rast, ruh, ruhe, ro*. Verbul este *rasta*, "a se odihni", *roa*, "a se ocroti" și *oroa*, "a neliniști, a tulbura, a ataca", *orosta*, "război". În grecește *raswneuw*, "mă bucur de tihnă", *raswnh*, "încetarea lucrului, odihnă, liniște", adică *anapausi*, cum figurează în dicționarul lui Suidas la care întâlnim și subst. *raswneusi*, de la verbul *ruw* sau mai curând de la *ruomai*, însemnând "eu mă apăr, eu sunt liber"; în turcă avem *rahaerlii*, "odihnit" și *rahaetlyk*, "comoditate", comp. cu goticul *rahstlii, rolîi, roligh*. Cât privește terminațiile *Leikur, leikr, leik, lyk* și *lek* (din suedeză), nimeni nu se îndoiește de faptul că acestea sunt absolut *getice*, nici măcar de către cei mai puțin pricepuți în ale lingvisticii. Suedezul *kémz*, "a aduna", "a acumula", got. *kemza* este în gr. *kampw*, "a rostogoli spre a aduna", iar în cuvinte compuse *Sugkamptw*, "a aduna, a reuni". *Erz* în arabă *ier*, în turcă *zemin*, în pers. = "pământ", got. *aer, er, her*, pe care la Tacit (**De mor. Germ.**, c. XL) îl regăsim sub forma de *Herthum*, însemnând *Pământul-mamă*, numit astfel de la *Herthu*, de aici și un titlu în legile antice. *Artir* sau *ardar bolker, aëria, araere, aær, aëring* sau *aring*, "recoltă, fructe"; *arins hws*, "grânar", *arder aratrum*. *Aro* la latini este *arow* la greci. *Zemin* la perși este din *sa* al geților, însemnând "a însămânța". La Greci chiar sensul de *pământ arat* este exprimat prin cuvântul *aroura zeidwro*, ca și *zudwro aroura* = *alma Tellus* (pământul hrănitor); *pa* în pers. (picior), la Greci este *pou*, în gotică este *pus, fus, fot*. *Tripou* (trepied) este în gotică *tripus, trifus, trifot*; în eoliană este *tripo*. Cuvântul din arabă *awan, ewan* este în gotică *aewe, aesi* de la *awa*, "a avea", pe care cuv. *ev* (secol, vârstă) îl conține cu sensul de temporalitate, cf. latinescului *aevum* sau *seculum*; în gr. este *aiwn aiwno*, care în dialect doric este *aiwn aiono*, "țărâm", iar verbul *aiwnizw* înseamnă a face veșnic.

Mah din pers înseamnă *luna*, în got. este *mana* de la *ma* care înseamnă "a fi în putere", deci "a fi și mare", căci în concepția superstițioasă a unor profani, se crede că luna are o forță magică, influențând toate cele care se nasc pe pământ (cele din cer mai puțin). Ea este aceea care rânduiește lunile calendaristice, întregind anul. În gr. este *mnhh* și *mana*, după cum am arătat în alte locuri, *No* de la *meioun* este de origine getică. *Lesä*, "a aduna, a alege", got. *lesa, lesa ax*, "a culege spicele"; *ax olaesin*, "spice neculese", de aici și *legw* din greacă, *lego* din latină, iar la Ulphila *lisan* (**Torst. Saug.**, c. XV). *Kürde, karde, kare* în got., tot astfel și *maeker*, gr.

maaira, lat. *Machaera* și *gia*, *giai* din pers. însemnând "spațiu, loc, regiune, pământ", *gia* în got. înseamnă "pământ, spațiu, hiat fără ruptură". Verbul *ge*, *gae*, *gaeta*, "a răspândi, a fundamenta cu mare larghețe, a oferi, a dăru", got. *gia*, *begia*, arabă *giabir*, "mândru", got. *Giabir*, *Giasir*, azi *Giaeswer*, "a-și atribui pe drept mai mult", gr. *gauro*, verbul este *gaiw*, "sunt mândru". Turc *giaba*, "dar, dat ca dar", got. *Giba*. În legile antice era *Giaes*, în limba populară *Gäwa*; la Geți se scria *Gauja*, *Gaja*, *Goja*, la Greci *Gaia*, de la verbul *gaw*, "eu nasc"; de adăugat și *ghaeti* și *ghuti*, însemnând "plin de vigoare" (A se vedea și **Haavamaal** LXXI, Gell., **Noct. Att.**, lib. X, c. XXV, sup. c. I, p. 3), precum și **Fragm. De legi antice**, c. I, **Ars. Br. Westg. L.**), "a produce ramuri din abundență"; la Goți, arborele genealogic se numește *gaetertrae aettertrae*; *ghaela*, "a fi un lucru de mare preț" vine din gotică *gaela*, *gaella*, "a fi de preț"; de aici și grecescul *khlew*, *w*, însemnând "a mângâia ușor cu mâna". *Ghaemret* și *ghumer*, în got. *ghaemur*, *jaemr*, *Jaemmer*, "a distruge bogăția apelor", vine de la verbul gotic *gauna*, *ghaema*, *ghaemra*, *aemra*, "a distruge" (de aici și vechiul cuvânt românesc *iama* și expresia *a da iama în*; și cum la origine se referă la distrugerea faunei apelor, adică a peștilor, înseamnă că peștii au fost hrana străveche a populațiilor nordice și nu numai, vezi și simbolul cu cei doi pești; și omul a fost mai întâi pește, apoi morskă, adică amfibie, n.t.), precum și verbul "a se plânge de soarta sa", "a se căina". Tot de aici vine și grecescul *Goaw* și *goamai*, precum și latinescul *gemo* ("eu gem") și *gemebundus* ("cel care geme", "muribundul") căruia în greacă îi corespunde *gohmwn*, *goo* = lat. *luctus* = "durere, bocet (după un mort)", *gowdh*, lat. *lugubris*, "trist, în doliu", de aici și *gemoniae*, *gemoniae scalae*, adică niște râpe la marginea Romei, unde se aruncau trupurile celor torturați și executați; *bend*, got. *bend*, *baend*, de la *binda*; la fel și *haldsbend* care se scrie și *haldsbaend* și *haldsbaena*, fiind derivat de la *halda*, "a ține" și *bana*, "omor". Lui *Bend* însă sau *Band* îi corespunde în latină *vinculum*, "lanț", *ligamen*, "legătură, cordon"; în gr. este *biw*, în lat. *vincio* sau *vieo*, "a lega, a atașa", ca și la noi *banda*; lui *bia* din greacă îi corespunde *vis* în latină ("forță"), iar lui *biasmo*, *violentia*, iar lui *Bindingi* sau *Bindingi* din gotică îi corespunde în latină *vinculis constrictus*, "strâns în lanțuri, legat". Lui *bees* din suedeză îi corespunde *bes* și *bas* în gotică, precum și *pas* (pentru că consoanele *b* și *p* sunt alternative, n.t.), echivalente în latină cu *poena* ("pedeapsă"), de la verbul *basa* sau *pasa* care în latină este *battuere*, "a bate"; *bassara*, lat. *sica* ("mică sabie"), iar la Cicero se regăsește cu sensul de "asasinat" sau *dolo*, "armă închisă într-o teacă", *biornbasara*, *machinae* = "unelte de război" și *foveae*, "gropi", "excavator de ucis urși"; în greacă *patew*, "eu zdrobesc, calc în picioare". *Maehas*, "unealtă cu care se retează fânul", vine din goticul *maa* și *maita*, "a reteza"; de aici *maekr*, *machaera*, *Metz*, "cuțit", *Stekametz*, "pumn", *Weldhemetz*, "țeapă"; în gotică *hae*, *hö*, *hōo* = lat. *foenum*, "fân". De la *maita* avem în lat. *meto*, "a recolta" și *amaw* și *amaomai* în greacă, de unde *amhto*, *messis* ("recoltă"), *amhth*, *messor* ("culegător"), *amh* = *falxmessoria*, "seceră". *Hyr tuman*, got. *hyr*, *yr*, *tuma*, *dima*, *dimba*, *nebula* ("negură"), *nimbus* ("nimb"), *vis venti* ("forța vântului"), de la *hyra*, *yra*, *harwa*, *orwa*, "a mișca, a agita". De aici *gyrus* în latină și *guro* în greacă, "cerc, ambitus"; *gurow* din greacă, apoi *hair*, *hior*, *gladius* ("sabie"). Grecescul *aor* sau *aor* = lat. *ensis* ("săgeată") de la *aerw*, "ridic, înalț", pentru că săgețile (și armele în general) vibrează legat de *arf* și *orf*, care, ca niște aripi, zboară prin aer, *aeirw*, care este chiar conținutul sintagmei *ei aera airw*; în același chip Homer spune despre Achille *entea aeirein* ("a trimite cu mâna proprie din piept"; cred că aluzia este la curajul proverbial al eroului, n.t.); s-a încetățenit și la vechii goți ideea că prin saltul armelor (se referă mai ales la săgeți, n.t.) nu se reține numai un joc, ba chiar, printr-un consens general, este și o sursă de zgomote. Din aceeași rădăcină este și *hairta*, *haerta*, *hierta*, *cor*, *kear*,

contras *khr* ("inimă") de la verbul *kaiw* sau *kew* ("a aprinde, a arde"): căci putem vorbi la oameni despre o inimă care "arde", la animale, despre o inimă care "varsă flăcări", căci inima, atâta vreme cât pulsează, poartă în sine și viața. Deși în cazul când inima se odihnește profund, se poate totuși observa o mișcare, care continuă să dureze în auricule, ultima, în auriculul drept; acolo are loc ultima pulsație, în propriul sânge, conform opiniei exprimate de Harvey (William Harvey, 1578-1658, medic englez, vestit prin descoperirea circulației sângelui, n.t.) în lucrarea sa de căpătâi **De genere animalium**, cap. 51, în care relatează că "într-o slabă unduire și un tremur neînsemnat sau o pulsație se găsește ultimul semn de viață". De aici se trage totodată concluzia că sângele este izvorul vieții și locul principal al sufletului; de fapt, din el sunt toate celelalte părți ale corpului care "se hrănesc cu sângele fierbinte irigându-le și astfel capătă viață". A se vedea și capitolul având ca temă "Mișcarea sângelui". Rațiunea cea mai puternică a originii circulației sângelui care influențează și toate celelalte mișcări naturale este inima, de ea depind toate acestea; toate acestea sunt comandate de creier, care dirijează totul, spun medicii că fără ele animalele nu ar putea exista (Id. cap. **Exercit.** LVII).

Jük din turcă înseamnă "povară, jug", în got. este *juk*, *ook*, lat. *jugum* și în greacă *zugo*; sued. *Satt*, lat. *coetus* ("ceată", dar și *saetae* în textele vechi, deci mult mai aproape de suedeză sau invers suedeza de getă, n.t.), got. *satt*, *sueit*, *swet*, de la verbul *saewa*, *swawa*, *swaeswa*, "a veni la un loc, a se aduna, a intra și a ieși"; *sassa* = lat. *sodales*, "însoțitor, soț" (cu sens de amic, tovarăș, dar și cu cel actual, deci prin suedeză - și prin gotică -, vedem clar că originea este getică, căci o regăsim ca atare în toate textele vechi românești, n.t.), gr. *suositoi* ("comeseni"), de la verbul *suositew*. Și chiar dacă vrem să deducem cuvântul din grecescul *sito*, chiar și atunci am avea la origine cuvântul getic *saed* care înseamnă "cereale, grâne, mâncare", got. *setta*, *satta*, *sattarbod* (cf. **Fragm. de legi vechi Gaut. Oc. Hrolf**, c. V, comp. **Herv.**, f. c. XIII și **Hirdikra** în diferite capitole, a. c. III și XVII, **Torst. Saug.**, **Herv.** f. c. IV, XIV și XVIII), "dar, ofrandă, în vederea reîmpăcării", *satt mal*, "masă de reconciliere", *satt mal ok bött*, "procese acurate și amendate", *sattarfunder*, "întrunire de împăcare", *saettas*, "adună laolaltă", *semin*, "de mare cinste, la mare preț, pentru care demnitatea este lucrul cel mai important", got. *semin*, *saemd*, "demnitate, ordine, decentă" și *saemeliger*, "conform demnității, cinstit", *med semeligum*, "care convine publicului", *semeliga*, "în chip onorific", *semia*, "a administra cu demnitate", gr. *semnon*, "demnitate", *semno*, "cinstit"; preteritul pasiv al pers. I *sesemmai*, de la *sebomai*, dar chiar și acesta este de origine getică, după cum am arătat, sued. *Der*, pers. *Janua*, "poartă", got. *der*, *dyr.*, *dor*, gr. *ura*, "poartă, gură", *urax*, la Hesychius *Purgo* (c. XII, **Torst. saug.**, p.m. 451 și 453), "zid de apărare", idem. *itwn*, "tunică, cuirasă", în ionică *kiwn*, sued. *Derban*, "paznic al porții la vechii goți", *wrax*, "cuirasă" și *thorax*, "platoșă", interpretează Hesychius (c. XII, **Torst. Saug.** la *urax*), în gr. se spune *itwn*, *zho* și *lwrikion* (și nu *Purgo*) - iată cum Ovidiu avea dreptate când spunea (**Tr.**, V, 3): "Limba greacă sună aici mai mult a getică, fiind amestecată cu multe getisme" (*Grajaque quod getico mixta loquela sono*).

Eu am ales doar câteva exemple dintr-un număr mare, iar dacă Dumnezeu îmi va ajuta, voi mai ilustra faptul că nenumărate cuvinte din greacă și latină, precum și din alte limbi, trecând prin suedeză și gotică, își au originea în getică. Iată: pers. *nisesten*, "a se așeza", got. *sitia*, *nisitia*, *nidsittis*, sued. *Kaz*, got. *kaz*, *gaz*, *gas*, *nausgas*, anas, *gö*, turc. *Kul*, pers. got. *gsol*, "lac, băltoacă", *püst*, "apă mică, izvor", got. *puss* (**Her. Saug.**, c. XII. C. III, **Vygbr.**, LI. R. C. și M.E.), s. *laest*, "lovitură,

aruncare ușoară", got. *laest*, "rană", s. *kaest*, "intenție, consiliu"; verbul însuși înseamnă "a discerne, a alege cu sufletul"; la fel stau lucrurile în limba noastră vorbită, unde *kaesa*, *kioso* > *kaest*, *kaestar*, "ales" (de aici și latinescul *Caesar* și *qaestor*, după opinia mea, n.t.), *kogghlamak*, "a defăima", got. *koghla*, *kokls* (**Hertraud och. Saug.**, c. IV). În legătura cu particula *mak*, lucrurile nu stau clar. *Semir*, *butyrum*, got. *semir*, *smir*, *smör*, ar. *Sewr*, "bou, turmă", got. *sewr*, *seur*, *sor*, *saudr*, *södr*, *ilmek*, "a ultragia", *ilenmek*, "a blestema", got. *ilmaeka*, *ilmaela*, "a profera o injurie, a trăi în concubinaj, a ultragia", ceea ce în **Legenda lui Thorst.** (f. c. XVI și urm.) este numit *illyrda*.

Ujandürmak, "a tulbura, a blama", got. *ika*, *weka*, *weckia*, "a trezi din somn"; același lucru înseamnă și *viandurmak*. Infinitivele având terminația în *mak* sau *mek* sunt cuvinte turcești. Aceeași situație cu expresia *ciftlendür mek*, "a se lega prin căsătorie". Pers. *cist*, turc. *Cist* și *giüst*, "soție", got. *gipt*, *gift*, *igiad*, "consiliu", got. *igiad*, *higiad*, *higiu*, *brysthygiu*, verb. *Higga*, "am amenințat", *giran*, ar. pl., "vecini, consorți", got. *girannar*, *grannar*, *graend*, "vecinătate" (Praef. **R. Berg. Leg. Upl. Fragm.**, L.I., **Ion. Rugm.**, p. 25, **Gaut. Ok Hrolf. Saug.**, c. XIV, **Torst. Saug.**, c. XX, c. XXII și c. XXIV), de la verbul *greina*, "a separa", *daechsem*, "gras, corpulent", got. *saeck*, *duk*, *dicksam*, *tiock*, *digur*, *dikur*. Dar *dikur swaerd*, "trupă de gladiatori legați" (o companie formată din 200 de oameni, n.t.) și nu cum arată Stiernhielmus (**Kiopmbr. St.**, c. XXII, q. 4), *hyta*, "întăritură, casă", got. *hyta*, *hydda*, verb. *Hyta*, *serkerd*, *sergerda*, "vertij al capului, furie, când cineva nu știe ce face"; got. *serkr*, "furie" și *beserk*, *beserkur*, "bătând din pumni de mânie", *regd*, "turbați de mânie" (**Torst. Saug.**, c. III și XVII, **Merv.**, f. c. 1), got. *redaes*, *redas*, s. *rüg*, "revenit, reîntoarcere"; *rügan*, "a reveni, reconcilia", got. *ryggia*, *rygga*, "partea posterioară a corpului", *rygg*, "spate", s. *raefz*, "a separa, a se instrui (într-un proces)", got. *raewa*, *raefsa*, de unde *Refsingar thing*, *Refstathing*, *Refsinga thing*, "Judecată Regească în scopul aducerii la cunoștință" (*Regium iudicium pro cognoscendis*), împotriva celor care au comis ultragii la adresa ordinii publice. *Reffing*, "pedeapsă", *ruf. ref.*, "exilare" (**Olafs s.**, c. XCI, **Raestabr. DL. Tingdr. West. LI.**, c. III, **Herv.** s. c. III și **Torst.** f. c. XII); *raewgh* și *rewaeghan*, "a acționa ca o vulpe, a avea viclenia unei vulpi", got. *raef*, *raewugr*, *raefachtig*, *refkeyla*, "vulpoaică", *krokaref*, "dejucând, conducând în eroare prin viclenii", s. *asik'ar*, "clar", pers. *asikar*, "a demonstra, a clarifica", got. *asikar*, *asikar eru raan* (*Byorn*), "claritatea are putere de lege". În codexul de legi editat de Stierhielmus se citește *asikkia* (**West. LI. Vigarth. Dr.**, c. XIII și **Kättibr.**, c. VIII), *afet*, pl. *afat*, "noxă, defect", got. *afat*. *Huat ock ar hin hethne lat afat vara*, "ceea ce de la profani lui Vigerus îi lipsește".

Toate aceste cuvinte, persane, arabe, turce, pe care le-am folosit la timpul prezent sunt extrase din limba getă, un adevăr pe care, din ai noștri, nimeni nu-l poate nega. Mai sunt nenumărate altele, pe care le voi publica într-un opuscul viitor. Am spus din ai noștri, pentru că, totuși, cărturarul Gravius (**Elem. Ling. Pers.**, p. 90) semnalează zece cuvinte de origine persană care par să fie niște spice rămase după strângerea recoltei gotice, după cum pot fi văzute. Aceasta pentru că la perși există chiar și legi care sunt foarte asemănătoare celor foarte vechi ale noastre. Conținutul acestora se rezuma la a inculca în sufletul cetățenilor obiceiul de a nu cădea niciodată în vicii și de a nu comite delictе împotriva legilor. De aici și Xenophon în **De Instit. Cyri**, lib. I, subliniază:

"oi

de Persikoi nomoi, prolabonte epimelontai opw thn arhn mh toioutoi esontai oi politai wse ponhrou tino ergou h aiorou efiea ("Legile

persane, de fapt, urmăresc prevenirea delictelor, ele prevăd ca încă dintru început cetățenii să nu iasă din litera lor, să nu cadă în ceva necinstit sau să se amuze de un lucru rușinos sau de o faptă criminală ." - extras din capitolul **Copilăria lui Cyrus**) (foarte important, aceasta este și esența legislației lui Zamolxe, n.t.).

Așadar, de cea mai mare importanță în aceste legi era, nu atât teama de pedeapsă și supliciu, cât mai ales să-i determine pe cetățeni să se rușineze și să se țină departe de o viață păcătoasă și criminală. Iată ce spune Tacit (**De moribus Germ.**, c. XIX) despre strămoși: "Nimeni nu se amuză pe seama viciilor. Aceasta se cheamă a nu corupe și a nu te lăsa corupt" și puțin mai încolo: "Pentru cei mai mulți valorează mai curând bunele moravuri de acasă decât bunele legi de aiurea". Același lucru spune și Justinus (I., II, c. 20): "După cum se poate vedea, ceea ce este de admirat la Sciți, este ceea ce le-a dat lor natura, ceea ce Grecii nu pot obține nici prin nesfârșitele doctrine ale înțelepților și preceptele filosofilor, căci sunt întrecuți, punându-i în balanță de bunul simț înnăscut și obiceiurile neșcolite ale barbariei: căci Sciților le-a folosit mai mult necunoașterea viciilor, decât le-a folosit Grecilor cunoașterea virtuții." Dar adevărata cauză reiese clar din cele de mai sus. Sunt sfinte cuvintele regelui Birgerus din **Prefața la Legile Upsala**: "*Warin allir raetwisir, tha thursti aei lagha widh*" ("Dacă toți ar duce o viață cu dreptate, nu ar mai fi nevoie de legi").

CAPITOLUL I, 1-14

Rezumat I.1-4. §1. Zamolxi, în pergamentele noastre SAMOLSES. La el sunt raportate începuturile legilor paterna1e și apărarea acestui adevăr. Cine este el și de unde vine? E1 aparține Geților, care sunt aceiași cu Goții și Sciții. **§2.** Celor care sunt numiți Geți li se mai spune și SVEONES. **§3.** Unii neagă faptul că li se spune *Svioni* de la *Svidur*: argumentu1 lor poate fi lesne răsturnat. **§4.** Înainte de ODINUS, nu se face niciodată mențiunea acestui cuvânt în scrierile celor vechi. .

§1. Tăblițele cerate împreună cu celelalte manuscrise, atunci când vorbesc despre originea legilor paternale (naționale), fac referire la SAMOLSE. Despre el nu se știe foarte exact dacă a fost sau nu om și când s-a născut. Totuși, cei mai mulți autori afirmă, cu cea mai mare ușurință, că s-a născut într-un loc pe Pământul Tracic. Pe atunci" acolo locuiau Geții, "*Qreikwn andreiotatoi kai dikaiotatoi*" (Hdt., IV, XCIII, spre final), adică "cei mai curajoși și mai drepți dintre traci", cu cuvintele lui Herodot. Dintre virtuțile laudabile, pe bună dreptate, este adăugată cea de *neînvinși* cu care Procopius (IV, Hist. **Goth.**, 419) îi înfrumusețează pe Goți.

Cei care în Tracia erau numiți *Geți* au fost numiți pe vremea lui Procopius (istoric grec mort A.D. 562) *Goți* și în vremuri mai vechi fuseseră numiți *Sciți*. Acestor autori le datorăm încrederea cuvenită, căci ei sunt printre cei mai buni; pe lângă aceștia, printr-o demnitate și autoritate străbună, s-a impus și strălucitul Messenius (Praefata la ed. versific. a legilor semnată Ragvaldus) care în puține cuvinte, a arătat cu atâta claritate și perspicacitate că cele dintâi legi la Svioni¹ și Goți (Geți) au fost alcătuite de Samolse. Că această concluzie este în chip necesar cea mai corectă, a înveșmântat-o în cuvântul *infailibil*. În subsidiar, dacă mai era nevoie, s-au înscris după aceea opiniile unor străluciți savanți ca BOXHORNIIUS (**Hist.**, VII, la anul 101),

LOCZENIUS (*Antiquit. Sveog.*, lib. I, c. 1), SCHERINGHAM (*De orig. Angl.*, c. IX, X, XI), HACHENBERGIUS (*De orig. Sved.*, § X11, ff.), IACOB GISLON (în pref și *Chron.* p.m. 5 spre final) și în câte alte locuri unde se exprimă aceeași părere despre Geți, Goți și Sciți, pe baza diferitelor argumente și în mintea scriitorilor de discipline ale doctrinelor, scriitori printre cei mai luminați: acest adevăr este perfect confirmat de nenumărate probe. De reținut *acest adevăr unic și anume că Geții și Goții au fost unul și același neam și că aceștia s-au mai chemat și cu numele de Sciți (Joh. Magn. Hist., S. 4, lib. I, c. IV, f.f, Schol. Antiq. In Adam N. LXXXVII și autorii cap. urm.)*

§2. Așadar ei sunt numiți GETAE, GOTHONES, GOTHINI, GETAR, GETTAR, JETTAR, JOTTAR, GAUTAR², GOTAR³, ca și la indigeni, atră de la GA, GE, care e totuna cu GAU, GO, JO, GIO, GOJA, TERRA de la GIETA, care însemnează *a naște, a dezvolta, a răspândi cu mare larghețe* (alții sunt de cu totul altă părere și anume că de la GAUT sau de la ATTYs, fiul râului Sangarius iubit de Cybele s-ar trage numele lor). SVIONES, SVEVI, SVIDIAR, SVIAR, SVEAR, SVIANAR s-ar trage de la AttyS, de dată mai recentă; care mai este numit și ODINUS, SVIDUR, SVIUR, SVIFR, FTOLSVIDUR, SVIDUDUR, SVIDRIR, SVIDI, de la SVIDIA, însemnând *a devasta prin incendii*. Și se mai adaugă: SIGFADUR, SIGTHYR, SIGMUNDUR, SIGTHER, SIGTHROOR, SIGI; ba încă și GAUT, GAUTE, GAUTUR și WALGAUTUR, un ansamblu de nume administrative (de afaceri) și care se purta în acea vreme, desemnând și *curaj și înțelepciune și o finețe* încântătoare la toate popoarele învingătoare; distrugerea ogoarelor dușmanilor, incendii, asedii, a mai fost numită și *ravagiu, ruină*. De ce nu și *Thrasar* (mai vulnerabil de cruzimea tăierii și a arderii se cheamă, nu rareori este atacată mereu ca să fie expusă în public). Acesta mai este chiar și nume și obiect de cult al străbunului AttyS prin cele mai nefolositoare jocuri (capricii) și magii; după aceea l-au invadat superstițiile, după cum aflăm din monumentele **Eddice** (este vorba de două culegeri de tradiții mitologice și legendare ale vechilor popoare scandinave, n.t.) în locul și la locuitorii SVITHI-OD, SVI-THOD, ni se transmite că s-a dat de la sine un nume nou și perpetuu, acesta de abia pomenit.

§3. Și nici nu sunt experți în opere literare vechi care să nege această denumire pentru ODIN. Mai întâi, din motive gramaticale, așa trebuind să fie scris numele lui, ca venind de la SVIDRIR, SVIDRISTHIOD și nu SVITHIOD; sunt un fel de sofisme, ca niște enigme pe care nu le poate dezlega nimeni. Dar mulțimea grămăticilor se umflă în pene, umblând după gloriei zadarnice, precum ignoranții noștri, din vanitate, le consideră admirabile. Fiindcă nu atât SVIDRIS, ci totodată prin alte titluri flexionare ale numelor, poate fi recunoscut Odinus, după cum deja am arătat mai sus. În cazul acestor vocabule în dezordine este întotdeauna mai clar dacă nu se exprimă decât în cazul unei multitudini de exprimări legate de acest cuvânt. Astfel este rezonabil de la GAUT sau GAUTUR, GAUTLAND, de la SIGI sau SIGTYR, SIGTUNA, de la SEMMINGUR, SEMMIING - HUNDRA, de la RAUMUR, RAUMELF, RAUMARIKE, de la INGI, INGLINGAR, de la SKIOLDUR, SKIOLDUNGAR, și se vor găsi în genul acestuia cu miile, unde cel de-al doilea caz, nu clar, ci precis, spre care se înclină, este de preferat. Vezi pe lângă acestea și alte documente de istorie - **Thorstiens viikings soanr saugu** (c. I), unde pot fi citite tocmai aceste cuvinte: *pad eru Kallader Alfheimar, er Alfur Konungar ried fyri. Afheimo* de la numele de rege *Alfo*. Ce vrea să spună? Că atacatorul, în opinia sa, ar avea mai degrabă nevoie să dovedească un alibi; dintr-un motiv similar cuvântul SVITHIOD sună popular SVEON și mai mult, și

că întreaga afacere, în sine, în această manieră este spusă, că se poate duce la bun sfârșit numai prin sabie.

§4. Apoi, această vocabulă de ODINUS pare să fie cu mult mai veche decât sosirea lui pe lume. Iată pe ce se bazează cei care susțin acest lucru: sigur este că nu s-a făcut niciodată mențiunea acestui nume, înaintea apariției lui Odinus, nici de către scriitorii străini și nici de către cei indigeni. Ei se forțează să impună contrariul cu abilitate și prin bagatele, că după cum reiese din scrierile **Eddice**, așa ar sta lucrurile. Căci astfel se găsește în prefața scrierilor **Eddice**, unde în ambele cărți, scrise cu multă grijă, ei numesc DROTZET al Inaltului Tribunal Pretorian, eroina prea cerescului și însoțitorului, stăpânului, MARELUI GABRIEL de la Gardie, pe care Academia din Upsala o are de multă vreme: "thadan for Othin i Svithiod, *thar var sa Kongur er Gylsi het: oc er han fretti til Asia manna er Aesir voru Kalladir, for han i moti theim, oc baud seim i fit riki en fatimi fylgdi ferd theirra. Hwar sem their dvol thust i londum, ja thar par ar oc trutho men artheir voru theßradandr thui ar rikis menn sa tha olika flestum mannum othrum at segurd oc vitj. Thar thotti Othin sagrit vellir, oc Landzkostir godur, oc Kaus fier thar Vorgarstadt sem nu heitir Sigtun*". Odinus a plecat de acolo în Sveonia al cărei rege era Gylo. La el ajunsese cu faima numelui asiaticilor, cel căruia i se spunea AESIR și care, la urcarea lui pe tron, i-a invitat pe toți: aceștia au dat curs invitației, fără zăbavă. Oriunde ți-ai fi îndreptat privirea, nu vedeai decât recolte înfloritoare, căci pretutindeni înflorea pacea, printre localnicii de bună credință, erau acceptate de ei acele lucruri care erau gândite, în vreme ce pentru alții, știința și excelența formei erau mai ademenitoare. Odinus, acolo unde a văzut că-i merge recoltei și că solul este fertil, a ales locul pentru cetate, pe care acum localnicii o numesc *Sigtuna*, thadan, spune autorul, *for Othin et Svithiod*. De aici, Odinus a sosit în Sueonia, după cum se numește ea astăzi. Cu numele acesta se etalează ea, dar, în afară de acesta, ea s-a numit mai înainte *Svithiod* după cum o confirmă scrierile **Eddice** editate de prea-deliberatul Ressenius, fiind vorba de o ediție rezultată prin colaționarea mai multor exemplare: *Esstr thad for han nordut that sein nu heiter*. Cuvinte care sunt absolut aceleași, ne asigură interpretul danez; aceasta concordă și cu versiunea latină a islandezului Olaus Magnus din anul 1629. Prin urmare este vorba de același loc care acum se numește *Svithiod*, adică *Svecia*. De aceeași părere este și Stephanus Olaus Islandezul când, în anul 1646, demonstrează interpretarea ornamentată a Hauniei. Dar despre aceasta și despre multe alte cuvinte, nu mi se pare util a face apel la mai multe precepte decât s-a făcut până acum - ajunge.

CAPITOLUL II, 1-20

Rezumat, Cap. I, 1-8 §1. Se poate proba perfect cu nouă argumente solide că armele strașnice ale Goților / Geților care au străbătut pământul în lung și în lat, au pornit din Scandinavia. **§2.** De acest adevăr nu s-a îndoit niciodată nici unul dintre scriitorii vechi; această teză este susținută și de numeroasele colonii răspândite pe tot globul. **§3.** După mărturisirea lui Jornandes, dacă aceasta va fi aprobată de către toți, va fi o argumentare în plus. **§4.** După Procopius, nu ar fi vorba atât de Goți, cât mai cu seamă de Longobarzi și Vandali. **§5.** Concordă, cu numele său, foarte

popular, fiind de origine longobard, Paulus Warnefridi Longobardul. La acesta se adaugă și autoritatea unui DEXIPPUS, ABLAVIUS, EUNAPIUS, AMMIANUS, DIO, ZOSIMUS, ZONARA și a multor altora. §6. Se pun de acord vechea istorie a patriei cu străbunele anale; de asemenea chiar și cu cei mai vechi scriitori greci. §7. Acestora li se adaugă și Hispanii. §8. Cât despre Italici, nu-și are rost o dezbatere. De ce ar avea loc, atâta vreme cât Sciții sunt și întemeietorii Italiei? Acest adevăr este confirmat și de o serie de cuvinte foarte vechi, căci nenumărate sunt de origine scită, după cum o putem bine vedea.

§1. Socot că s-a demonstrat suficient pentru a spune clar că Goții și Geții sunt aceiași (este primul autor întâlnit de mine care pune punctul pe i în această dilemă pe care nu a dezlegat-o nici M. Eliade, n.t.), cei mai neînvinși prin virtute și fapte și care mai sunt cunoscuți și sub alte nume; atât titulatura cât și orașele și popoarele le sunt comune; au subjugat multe alte popoare prin asediu, le-au adus sub stăpânirea lor. De ce? Așa cum din pământul însămânțat ies ierburile verzi, grâul cu tija noduroasă se înalță zvelt la suprafața pământului cu spicele-i ieșite ca dintr-un pântec, oare nu tot astfel au ieșit și din Scandinavia noastră, în diferite momente ale istoriei, o grămadă imensă de coloniști și s-au răspândit, din acest pântec, în toate părțile lumii, după cum se vede? Acest lucru a fost întărit ca atare, cu mult înainte, de către Jornandes, numind aceeași Scandinavie "o fabrică", "un pântec al națiunilor". De bună seamă aceștia au fost Geții sau Goții care adesea, înainte și după Christos, au colindat înarmați pământul în lung și în lat și l-au cucerit; în susținerea tezei că aceștia au plecat din Gothia sunt mai multe argumente. Și mai întâi de toate, acest adevăr istoric este susținut de: I. Monumentele vechilor poeți pe care ai noștri îi numesc SCALLDI; descrierile lor se sprijină pe atare argumente care, de la natură, sunt imuabile. Acestea sunt deduse chiar din cer, din soare, mare, lacuri, izvoare, râuri, copaci, munți și din altele; de unde și adevărul poate fi clar perceput. II. Deplina concordanță a istoriilor naționale cu cea a cărților și analelor. După cum lui Olaus Petri (autor al unui **Chronicon**) i-a scăpat să specifice acest lucru, eu însumi nu știu în ce chip au fost smulși de către alții și duși cu forța în alte locuri Goții aceștia. Date fiind împrejurările, de o foarte mare nestatornicie, de fapt din necunoașterea adevărului, au fost cuprinși în preambulul Cronicii într-un context ridicol și stupid. III. Consensusul general al scriitorilor străini, pe care cu greu îl vom distinge. De ce? Pentru că aproape nu există nici un loc, nici atât de lung și nici atât de ascuns pe care teroarea virtuții Goților să nu-l fi pătruns, în acele timpuri. IV. *Legile Ostrogoților* în Italia, *legile Vizigoților* în Spania; pe lângă altele, ba chiar multe ale Longobarzilor, Burgunzilor, Francilor, Alemanilor și ale altor neamuri (V. Aug. Buchn. **Saxon. Soll.**, p.m. 43 și străvechile legi ale diferitelor popoare și neamuri), care au fost de origine certă și evidentă, după cum o arată numele, percepute ca atare cu ochii și mintea. Se adaugă și confirmarea regelui Carol al IX-lea privitor la Dreptul comun al lui R. Christophorus; și nu numai prefața lui Stiernhielmus la legile West-Gotice, care, printr-o decizie publică nu fuseseră editate astfel la început, ci printr-o unire intrinsecă a codului de legi antice ale lui Lindenbrogius. Și nici nu trebuie deloc trecut cu vederea ceea ce, în cuvântarea sa, acel III. Johannes Scitul, tratând cu erudiție tocmai despre aceste legi gotice, a afirmat cu eleganță despre vechimea și virtutea militară a Sueonilor și Goților. Și cu ce talent nemaipomenit a scris acest prea frumos opuscul, de mână, de aceea, și în puține exemplare și de foarte puțini poate fi folosit: tocmai de aceea nu m-am îndoit nici o clipă de faptul că a fost transcris cu cea mai mare atenție. Care, printr-un șir continuu al cuvintelor, așa se va citi: *Ce vreți mai mult? Olaus Magnus relatează că a văzut cu ochii lui în Italia, la Perugia (oraș în*

Etruria, situat între lacul Trasimene și Tibru -n.t.) *un volum de legi gotice / getice, scris cu caractere gotice și că, în ciuda vechimii acestui monument literar-juridic, căci desigur se scurseseră mulți ani de la acea perioadă de când Goții locuiseră Italia, era cu grijă conservat și custodiat de către Perusieni. Acest volum este o carte conținând legi ale Goților, reunind un ansamblu de legi, de care se folosesc și astăzi Sueții și Goții, așa că s-au descoperit exact aceleași legi care sunt și astăzi în vigoare. Această concordanță a conținutului legilor ne-a condus spre un argument foarte sigur și anume că Goții, când au plecat în Italia, au luat cu ei și codurile de legi. Autoritatea mai amplă a acestui Olaus a fost scoasă în evidență de ilustrul bărbat Joannes Metellus Sequanus, cel mai strălucit istoric al împăralului romanilor, Rudolf al II-lea, care atât mie, cât și prea nobilului bărbat Johannes Rosenhan din colonia de Torp, a făcut cunoscut în lăcașul stăpânului Neulandiei, Carol Uthenhov, și a susținut mereu că această carte, chiar înaintea anilor '50, a răsfoit-o împreună cu frații Joannes și Olaus Magnus. De ce? Pentru că prea strălucitul principe, stăpânul Fridericus, duce de Braunschweig și de Luneburg, i-a arătat prea-luminatului și prea-puternicului principe, Stăpânului Carol și desemnat rege al Suediei și prea-milostivului meu stăpân, cu o nobilissimă frecvență a celor mai mai nobili oameni, nu cum arătase mai înainte, ci același volum, cu care fusese plecat la Roma în Perusia și pe care îl văzuse cu deosebită admirație. Până aici a fost Ill. Scitul. Dar au mai fost văzute mai multe monumente - semne de străveche virtute a strămoșilor noștri, Goții, prin Italia și prin alte regate cu prilejul peregrinării lor, cu mult tâlc și cu bună rânduială întocmite în jurnale de călătorie, cum este și cazul celui dat la lumină din întâmplare, de nobilul tânăr Johannes Gabriel Sparvenfelt: acesta este în mod fericit și cu ingeniozitate adnotat; astfel, grație destinului care guvernează totul, în cele din urmă, au putut fi recuperate. V. Legile străvechi paternale ale tuturor goților și, în parte, privitor la expedițiile la West-Gotice, atât cea militară, în Grecia, cât și în alte locuri, cu un cuvânt, se menționează clar regiunile migrației. VI. Obiceiurile, literale, limba, cele sacre și altele privind relațiile cu exteriorul. Toate acestea au fost clar arătate la locul lor. Sigur este că Grotius (**Proleg. Hist. Goth. Melancht.** în Cronica **Busbeq. Ep. IV. Scal.** lib. III) întărește ideea că la Marea de Azov chiar și în zilele noastre sunt vii obiceiurile, limba și numele Goților (adică ale Geților, n.t.). El mai adaugă numeroase nume în limba persană⁵ de locuri scite, locuri pe care Persia le stăpânise multă vreme (deci pentru că fuseseră locuite / stăpânite de perși au căpătat nume persane, cum a fost cazul la noi cu traducerea în slavonește a multor toponime pur geto-dace, în perioada năvălirii popoarelor slave, conducând la soluții eronate din partea acelor lingviști care nu cunosc istoria țării, sau, pur și simplu, chiar dacă o cunosc, o mistifică, n.t.), de-abia acum, pentru prima oară transmise. Apoi, despre folosirea actuală a unor cuvinte gotice în *Chersonesus Taurica* (Crimeea de azi) și în *Tartaria Praecopensis* ne-o mărturisesc bărbați prea iluștri ca Melancht., Busbeq., Scal., Vulcan., Boxhorn., Rachel. Chiar și Verelius al nostru (**Chron.**, p.m. 338, Vulcan în ad. dit. Not. la Jordanes, Boxhorn. **Hist. Univ. ad. Rachel De jure Publ. Imp. Germ.** CXIII), a arătat pe marginea textului și la notele făcute adăugirilor operate de Vulcanius, că nu puține din acele cuvinte sunt absolut getice. Din același motiv, pot fi și celelalte trimise la aceeași origine, văzute pe aceleași scrieri. Chiar acesta este un motiv de îngrijorare exprimat în recent apăruta carte a ilustrului bărbat Wolff și a deja dispărutului Verelius, pe care noi o lăsăm spre a fi dusă la bun sfârșit. VII. *Migrația naturală a popoarelor spre sud* sunt vorbe aparținând lui Cromerus (I, I, CXV, de R. Pollon). "Este mult mai normal", zice el, "ca popoarele nordice să migreze spre miazăzi. Acesta este cazul Cimbrilor, Goților, Vandalilor și Longobarzilor". După cum spuneam mai sus, ceea ce i-a separat pe Goți de celelalte*

popoare, acestea sunt sănătatea și robustețea corporală; scriitorii care se respectă afirmă același lucru: căci ei au trupul alb, pletele blonde și sunt mai înalți cu un cap decât alții. Prin aceste calități *blonda Ceres va naște o mlădiță măreață*, așa cum a cântat Lucanus (Lib. IV, **De bello Civili**, p. 104); pe lângă alții, acesta a fost Procopius (Lib. I, Hist. **Vandal.**), care a adăugat: "Națiunile gotice au fost multiple și odinioară, dar sunt și astăzi. Cele mai nobile dintre toate sunt Goții / Geții, Vandalii, Vizigoții și Gepizii care mai fuseseră numiți Sauromații străvechi și Melanchleeni. Sunt unii care i-au numit Geți pe aceștia." (Este foarte limpede că, exact ca pretutindeni în cartea sa, așa cum de fapt o și enunțase, Goții sunt totuna cu Geții, n.t.). Dar aceștia, adică Geții, nu diferă deloc de Goți decât prin nume (v. și Maria Crișan, **Ubicuitatea Geto-Dacilor** - anexă la **Arta poetică la G. Coșbuc și Limba strămoșilor noștri și primul poet romano-geto-dac, Publius Ovidius Naso** în care autoarea vorbește despre alternanța vocalică e/o; deci Goții nu sunt altceva decât triburi de Geți războinici, așa cum erau inclusiv la gurile Niprului - Borysthene, după cum ne-o atestă Dio Chrysostomus în **Getica**, Geți încă nesedentarizați, n.t.): toți au trupul alb, pletele blond roșiatic, foarte înalți și frumoși la chip. Legile le sunt comune și nici cultul zeilor nu îi deosebește pe unul de celălalt. Iată ce spune Coelius prin gura lui Horațiu (c. II, c. XXI, la Horat. **Epod. XVI**): "Și nici Germanii sălbatici nu au putut fi îmblânziți de invazia Teutonilor și Cimerienilor cu ochi albaștri (este vorba de invazia Teutonilor și Cimerienilor oprită de Marius în 102 și 101 î.e.n. la Aix și Verceil, n.t.). Ei își duc viața sub Polul Nord, după cum ne transmite Vitruvius (arhitect roman din sec. I î.e.n, autor al unui prețios tratat de arhitectură, n.t.)' sunt foarte corpolenți, au piele albă, firul părului drept și roșiatic, ochii de culoarea cerului albastru și au sânge mult; ca urmare a unei îndestulări umorale, sunt foarte rezistenți la geruri. În timp ce cei care trăiesc în regiunile sudice sunt mult mai scunzi, sunt bruneți, au părul ondulat, ochii negricioși, au picioarele betege și sânge puțin". Bonfin. (l.c.): "Nu știu ce anume lucru special și propriu influențează până într-atât ființa umană legat neapărat de locul în care s-a născut - așa încât numai după aspectul exterior, după constituția trupului, poți numaidecât să deosebești un German de un Gal, un Gal de un Hispan și, ca să fiu și mai explicit, pe un Insubru (Insubres au fost un popor al Galiei Cisalpine care locuiau regiunea milaneză actuală cu capitala la Milano, n.t.) de un Ligur, un Ligur de un Etrusc, un Roman de un Venet, un Venet de un Florentin". La fel cum se pronunță Procopius despre Goți, relatează și Alphonsus Carthaginezul și împăratul Constantin Porphirogenetul (**Anat. Reg. Hisp.**, c. IX, Const. Porph. ref. Hachenb. **Orig. Germ.** n. XVIII spre final), la fel o face și Lucanus (**De bello civ.**, lib. 11).

"Sciticul Masaget nu se oprește la Istru, el străbate mai departe înspre nordul îndepărtat, la Suevii cei blonzi și corpuri albe⁶".

De comun acord cu aceștia se exprimă și Lucretius (**De R. Nat.**, lib. VI):

"Ce osebite, ce-i drept, între cerul Britaniei însăși
 Și între cel din Egipt unde bolta albastră se-nclină,
 Sau între cerul din Pont și-acel al orașului Gades,
 Și al ținutului unde sunt negrii cu fețele arse.

Astfel sunt patru tărâmurii cu tot osebite-ntre ele,

Căci fiecare își are și vântu-i și partea din ceruri."

(Titus Lucretius Carus, **Poemul naturii**, traducere, prefață și note D. Murărașu,
București,
Ed. Minerva, 1981)

Vezi și la Tacitus (**De vita Julii Agricola**e, c. XI) locul în care se relatează despre poziția cerului care dăduse corpurilor umane un anume habitus; iar la Diodor din Sicilia (**Bibl. Hist.**, c. 8, p.m. 212) care pomenește despre părul Galateilor care crește în funcție de natură (*ek fusew*). Vezi și Cicero (**De Divin.**, lib. 11, p.m. 1 23), care și el, prin cuvinte foarte clare, vine să confirme absolut același lucru. "De ce? zice el: deosebirea dintre locuri, oare nu este firesc să atragă după sine și progenituri diferite la oameni? Pe acestea le putem trece în revistă cu ușurință: de ce există deosebiri foarte mari între Etiopieni și Sirieni în privința trupurilor și sufletelor lor, după cum este de diferită și regiunea de baștină: de unde se poate înțelege că la naștere contează mai mult așezarea pământului (locurilor de obârșie) decât traiectoria Lunii." VIII. La Înainte-Stătătorul celor Sfinte din aproape întregul Univers Creștin, la Conciliul Regal a fost spus acest lucru de către energicul Nico1aus Ragvaldus (pe atunci ca delegat de *Wexionensus*, trimis la numitul conciliu, mai apoi chiar înalt pontifice de Upsala (v. C. Stephanus) la care au subscrib cu toții, lucru cuprins în Actele instrumentate ale conciliului și chiar în istorii. Acest lucru se găsește în discursul prezentat acolo și cu anexa unei contestații solemne, publicat atât în latină, cât și în limba paternă. IX. Este atacată autenticitatea (*a?tentik*) confirmării date legilor lui CHRISTOPHORUS' regele Sueoniei, Daniei și Norvegiei, care se păstrează până în zilele noastre în Arhivele Regatului (**Istoria străveche a lui Ablavius**, rămasă în manuscris confirmă faptul că legile Regatului Sueoniei erau comune cu cele ale Danezilor, întrucât sunt iscălite de regele ambelor regate. Și aceste argumente sunt importante, deoarece de către noi, juriștii, se înțelege deposedare juridică (*evincentia*) și care tocmai "într-un atare prilej, aproape numai printr-un semn (cred, făcut cu degetul arătător, n.t.) ar fi fost suficient să-l obții (cred că este vorba de recunoașterea / confirmarea autenticității legilor în discuție, n.t.).

§2. Am spus și în paragraful precedent că aceasta este opinia comună a scriitorilor: aceasta este forța adevărului care atrage după sine acordul unanim. Și cine dintre istorici s-a îndoit, cu adevărat, de aceasta? Dacă, din prea multă preocupare față de noutate, negi acest lucru, atunci este nevoie să negi totul: dacă vei spune că aceasta este o minciună care vine de la cei vechi, atunci este nevoie să spui că toate sunt minciuni. Așadar, ce forță mai puternică decât cea a istoriei, căreia se cuvine să-i dai crezare, decât mandatele celor vechi transmise nouă prin monumente. Și de ce chiar ei despre care este vorba acum, Goții, Longobarzii și ceilalți; de aici se mărturisește că au plecat în diverse colțuri ale lumii: în ce anume direcții și în ce chip; prin propria mărturisire a tuturor, în calitate de ființe vii, dotate cu vază, cu prudență, a celor a căror memorie încă nu a dormit, observ că mi se cuvine să arăt în întregime adevărul și să dizolv neînțelegerile.

§3. Așadar, să începem cu Jornandes, el însuși got (adică get, n.t.) care și-a extras opera din scrierile anticilor; el relatează că Goții au venit din SCANZIA (Scandinavia

de azi) exact ca un roi de albine (**De Getarum sive Gothorum origine et rebus gestis**, C. I, II, III, IV, V). Apoi ne arată ce vrea să însemne această SCANZIA și națiunile care o locuiau; astfel, folosindu-se de un vocabular bogat, ne arată chipul în care Goții și-au părăsit lăcașurile. Așa că el numește Scandia noastră drept fabrică a popoarelor, un pântec al națiunilor. Ceva mai departe apoi ne arată răspândirea *Goților de răsărit și a celor de apus*, deși la inflexiunea vocii Geților (deci cântând, pentru că ei își cântau și legile ca pe niște psalmi, dovedind că limba lor era o limbă armonioasă și melodioasă, caracteristică dovedită și de faptul că Ovidiu a putut adapta prosodia latină la limba getică, vezi poemul **Laudes de caesare**, n.t.) îi numeau pe aceștia Ostrogoți și Vizigoți. Înțelegeți deci: *cu o altă trupă de goți au plecat din Scanzia (sub conducerea regelui Berich (a se citi Herich), amintește Jornandes; lucruri de care vorbise mai sus, acum le repetă pe scurt.*

§4. Procopius (**Hist. Goth.**, IV, fragment, p.m. 241 și 248) îi scoate pe *Ostrogoți* și pe *Vizigoți* din aceeași *Scanzia*, precum și pe *Longobarzi* (deci, i-a adăugat aceluiași fragment de istorie și pe acesta, legat de ținuturile locuite de Goți). La fel procedează și Procopius⁷, adăugând la ei și alți nenumărați Vandali (la Tacitus, **De Mor. Germ.**, c. II, îi găsim sub numele de VANDALII, la Procopius și Zosimus bandiloi, iar la Eutropius *ouandaloi*, cu variantele *Vandeli*, *Vindili*, *Vinili*, *Vinuli*, *Winili*, *Winuli*), la Goți întărind că au aceeași origine: *Goqoi te eisi kai Bandiloi kai Ouisigoqoi kai Gepaide?* ("Goții sunt și Vandali și Vizigoți și Gepizi", Hachenberg, **Orig. Germ.**, XIII); că Vandalii s-au adăugat celorlalți Goți, ne-o confirmă o sursă de mare încredere (Procop., **Vandal.**, lib. I, lib. 1V, c. 39) - sub regele *Gilimer* care se bucura de o mare simpatie; el a avut sub conducerea sa întreaga progenitură a neamului și pe cea mai nobilă; dintre scriitorii care se bucură de cea mai mare încredere este Grotius (**Proleg. Hist. Goth.**).

§5. Deopotrivă și Paulus Warnefridi longobardul (**De Gestis Longobardorum**, lib. I, c. II), după cum el însuși ne-o mărturisește, făcând o mențiune despre națiunea lui, s-a dovedit că locuitorii săi (longobarzii) împreună cu Goții, plecând din *Scandinavia* noastră, s-au apropiat de *Scandinau*. Johannes Boëmus (**De Mor., leg. et ritibus omnium gentium**, lib. III, cap. 8) o numește chiar cu același nume, dar și cu multe altele; apoi chiar la Ptolemeu avem menționați Goții care locuiau pe Vistula. Desigur că și Mela (lib. III, c. 6) îi numește la fel, cu același cuvânt. La fel și Plinius (IV, 1 2), precum și Solinus (III, 19 și 20). Chiar aici în Scandia (exact cum o spusese și Plinius) afirmă Isidorus (**Init. Chron. Gothorum**) că a existat cel mai vechi regat al Goților (= Geților, n.t.). Și cum foarte corect amintește, acesta *s-a născut din regatul Sciților*. De aceea Dexippus (lib. II) în cărțile sale dedicate treburilor Goților, și le-a intitulat **Ta Skuqika** ("Faptele Sciților) ca să fie clar pentru toți scriitorii de bună credință acest adevăr istoric (și anume că geții se trag din sciți, n.t.). Iar Eunapius îi pomenește pe Sciți într-un limbaj confuz, idem Ammianus; iar Ablavius Gothus, printr-un limbaj ales, vorbește cel mai acurat dintre toți (Nicol. Ragv. Orat., p.m. 165 ex Ablav.). Dar Dio Chrysostomus în cartea despre războaiele Goților, le zice *Getikon*, "getic"⁸ (Aici Carolus Lundius comite o gravă greșală, căci este știut că Dio a trăit în sec. I e.n. și a scris un tratat **Getika (Treburile getice)** din care s-a inspirat JORDANES / JORNANDES, cum îl numește mereu Lundius, în timp ce Goții (chiar dacă sunt totuna cu Geții) au apărut în istorie, *cu siguranță desprinși din Geți*, de abia în sec. IV-V e.n., n.t.). Să-i mai adăugăm și pe Zosimus și pe Zonaras, în mai multe locuri din operele lor; pe lângă aceștia, însuși Plinius îi numără pe Geți în rândul popoarelor scite (IV, 12); la fel și la Trebellius Pollio (**Vita Galieni et Claudii**), la care

Austrogoții sunt cuprinși în numărul acelorași neamuri. Aici se adaugă și Anastas. (**Hist. Chronol.**) *Skuqai oi legomenoi Gotqoi* ("Sciții care sunt numiți Goți"). Rosendius (**Antiquit. Lusit.**): "Multe popoare", spune el, "își trag numele gotic de la Scania, un lucru trecut cu vederea de către scriitorii vechi și înfățișat confuz sub titlul de Getica". Jacobus Bergomensis (**Suplem. Chron.**): "Popoare care au fost numite de către Greci și de la care și-au tras numele Scythia și Gothia". Schedel / Senensis: "Sciții de la care își trag numele Svecia și Gothia". Heinsius, în **Paneg. Gust. Magni** afirmă: "Geografii de mai dincoace au separat Geții din vechime de Goți, fără să o vrea. Ei nu și-au dat seama că Geții sunt destul de asemănători cu Goții și în numeroase cărți ale celor vechi, autorii se sprijină atât pe mărturiile Romanilor, cât și pe cele ale Grecilor, căci atât numele, cât și obârșia le sunt comune". De aici Ferrarius relatează în legătură cu acest adevăr istoric, aducând în memorie pe cei mai serioși scriitori a căror autoritate se impune ca o marmură (**Paneg. R. Christ. laud. dic.**).

§6. Dar toate aceste afirmații nu coincid într-un tot cu istoriile noastre și cu Analele străvechi ale Sveoniei? Desigur că da! *Af Japhet are komne Scyther och Geter, som longt epter Kalladis Gother / och nu Schwenste* ("Sciții și Geții se trag din Japhet cărora mai târziu, după Goți, li s-a spus Sueones" (cf. **Chron.** și **Hist. Pat.**). Trec acum peste Imperiul Sciților care se întindea pe tot globul și despre care relatează pe larg Herodot, Xenophon, Strabo, Diodor din Sicilia și câți alții și în câte locuri și ale căror afirmații sunt în deplină concordanță cu toate istoriile importante și cu analele naționale.

§7. Despre Hispani a auzit și Alphonsus de Villa Diego Hispanul (**Chron. Goth. Regni** p.m. II): "Gothia se află în Scandia, zice el, patria naturală a neamului nostru gotic, de unde ei înșiși au plecat și unde ei astăzi își au încă domiciliul regal și statal". La această afirmație consimt și Roderic. Tolet. (**Rerum in Hispania gest.**, lib. II, c. 4); Joh. Lup. (**De J. et J. Regni Navari**, VI, 4): Alphons. Carthag. (**Anac. Regum Hisp.**, c. IX) și alții.

§8. Cât despre plecarea Goților de aici în Italia, Italii însuși o mărturisesc într-un singur glas, lucru ce, de bună seamă, a folosit ca argument în istoria alcătuită, parte tipărită, parte scrisă de mână care se păstrează la Biblioteca Vaticanului la Roma, nu atât în latină, cât mai ales în *dialect italic* (nu cumva este vorba de limba română veche, adică geto-dacă? n.t.), în ea fiind cuprinse faptele Goților transmise Posterității. Aceasta nu și-au propus atât să aducă laude mărețe Goților cu eleganță și cu fermitate, ne-o spune ilustrul bărbat Octavius Ferrarius (**Pan. Chr. Reg.**, p. 7, 8 și 19). Legat de aceasta și Sigonius (**De regno Ital.**, lib., I, p.m. 11) dovedește că pe Goții înșiși nu i-ar fi născut imperiul etern al Romanilor în Italia, ci invers, căci, după cum spuneam, făuritorii Italiei au fost Sciții. Pe lângă alți scriitori preocupați de originile Goților/Geților, s-a numărat și Cato, din care ni s-au păstrat fragmente care supraviețuiesc și astăzi (deci, cu mai puțin de patru secole în urmă, cartea lui Cato Maior, **Originile Romei**, în care el relatează și despre străvechimea *scrierii getice*, încă exista sau măcar fragmente din ea, n.t.). Astfel că nu a fost de mirare când Plautus a numit Italia *barbară* (Poenul III, II, 21). Pe sacerdotul italic al lui Hercule l-a numit *Poticium cel barbar* (Poticium = Pinarii, -orum, veche familie din Latium consacrată lui Hercule, n.t.), iar ritualul italic, *barbar*. Orașele italice și ele au căpătat epitetul de *barbare*. Legile italice sau romane și ele au fost etichetate ca fiind *barbare* (**Bacchid.**, I, 11, 15; **Casin.**, II, VI, 19; **Capt.**, IV, II, 104 și III, 1, 32) și traduse în

latinește în manieră *barbară*. Și de ce nu aș spune-o, și ziua de sărbătoare, precum și altele, au fost considerate *barbare*, odinioară acestea fuseseră denumiri acceptate la toate popoarele, cu excepția grecilor. Ba chiar și cele mai vechi cuvinte care la origine au fost *tusce* (de la Toscana în Etruria, adică etrusce) și scite, sunt clar convingătoare că sunt gotice (desigur getice!, n.t.), cf. Plaut., **Asin.**, prol. II și **Trin.**, prolog. XIX. Verbul *pultare* ("a lovi ușor") pe care Plautus îl folosește foarte des, provine din cuvântul nostru *pulta* sau *bulta* (Dicționarul latin-francez, a 5-a ediție, Hachette, 1923, ne oferă explicația că *pulto,-are* este un arhaism pentru *pulso,-are*, "a lovi", "a bate la ușă", la Plaut având sensul de "a bate ușor în poartă / la ușă" și, cum poetul comic Titus Maccius Plautus, calificat drept un *pictor* inimitabil al năravurilor populare, a trăit între anii 250-184 î.e.n., este foarte evident că din limba geto-dacă vin toate cuvintele *barbare* prezente în comediiile lui și nu din gotica propriu-zisă, gotica fiind la rândul ei o getică ornamentată, după cum ne-o arată izvoarele vechi, cu atât mai mult cu cât Goții (în opinia mea, deloc departe de opinia lui Lundius, n.t.) au apărut pe scena istoriei (Goții de răsărit și Goții de apus - Ostrogoți și Vizigoți) la mijlocul sec. IV (350-375), cu Amaler și respectiv Hermanrich (350-375), imperiu, distrus de huni; W-G cu Alarich (395-410) au năvălit în Italia (în 410 au ocupat Roma); Rekkared (586-601) > catolicism; ultimul rege a fost Roderich (710-711). W-Goți ultimul rege Teja cade la Vezuviu 552; au dispărut în 601 A.D., deci domnia lor s-a întins pe o perioadă de 2 secole și jumătate. Așa că, fără urmă de tăgadă, toate cuvintele *barbare* folosite de talentatul comedialograf latin Plautus sunt forjate din limba *getă*, căci Geții și Dacii fuseseră pe pământul italic cu mult înainte de întemeierea Romei și au rămas ca atare la ei acasă, la care s-au adăugat prizonierii de război - unii reduși la sclavie - de aceea și personajele-sclavi ale comediiilor și eline și latine se numesc pur și simplu *Davos* sau *Davus*, *Getes* sau *Geta* (dar a fost și un împărat roman Antoninus Geta din cei șapte împărați Antonini (Nerva, Traian, Adrian, Antonin, Marc Aureliu, Verus și Commodus). Antoninus Geta (născut la Milano în 189) era fratele lui Caracalla cu care împărțea domnia și care l-a ucis în 212 A.D., deci la vârsta de 23 de ani. Caracalla a ordonat să fie ucise peste 20000 de persoane; el fu și ucigașul juris-consultului Papinian, pentru că refuzase să facă apologia uciderii lui Geta; așa că acei șefi de stat care-șiucid și rudele foarte apropiate, se trag din acest odios împărat roman, n.t.). Verbul *mulcare* ("a mulge") nu este un cuvânt latinesc, o recunoaște deschis însuși VARRO (116-27 î.e.n., poet și unul din savanții cei mai renumiți din vremea lui de la care ne-a rămas și un tratat despre agricultură, **De re rustica**; deci autorul se sprijină pe surse foarte demne de încredere, care au trăit cu secole î.e.n., întărind ideea că e vorba de un lexic pur getic, n.t.), dar o recunoaște deschis și Gellius (**Noct. Attic.**, lib. XI, c. 1). După cum nici verbul *mulctare* nu este latinesc. Căci, de fapt, în același chip, *mulgând lapte*, se trage din țâțe (uger), ceea ce printr-un *sermone vernaculo*, adică *cuvânt popular* (la Varro, însă, prin sintagma *vernacula vocabula* se înțelege "cuvinte latine"), noi spunem *mulka*, *molka* (Thys. și Gronovius la Plautus, Stich., III, 1, 19; **Fragm. Legum Sueon. et Goth.**, c. XVI). Există unii care susțin că *mulgeo* și *mulceo* ("eu mulg"), de aici și *mulcto* sau *mulco* ("eu pedepsesc") ar veni din grecescul *amelgw* ("eu mulg"), când de fapt se cuvine să căutăm izvorul comun, mai înainte de toate, în Scitia. *Halophantam*, un cuvânt pe care știm că-l întâlnim la Plautus (**Curcul.**, IV, I, 2), precum și la Salmasius și la Scaliger, în calitate de comentatori ai aceluiași pasaj, (dar acest cuvânt poate fi perfect dedus din *hal* și *fante* și, considerăm că este greșit pus în legătură cu grecescul *olofanth* (cuvântul nu apare nici în Bailly, **Dicționar de greacă veche**, Paris, 1929 și nici în E. Legrand, amplu dicționar de greacă modernă, Paris, tipărit cam în aceeași perioadă; bănuiesc că este o expresie

pur juridică, folosită în Evul mediu și care putea fi găsită într-un dicționar de specialitate), însemnând "obligația de a compărea în justiție", "a depune cauțiune în favoarea cuiva", "vas", expresie care își are obârșia în Sueonia și care poate fi pusă în legătură cu o sintagmă similară, regăsită la Marțial în cartea a IX-a, n.t.); la fel stau lucrurile și cu cuvântul *bustirapus* (la origine înseamnă "hoț / profanator de morminte"), *Bust-ei-rapr* care în limba gotică veche / adică getică înseamnă "bărbat", este folosit de Plautus cu același sens de "bărbat chel", care nu are nici un fir de păr pe cap spre a putea fi numit în toată legea (*vir bonus*); la Plautus (Merc., V, 2, 85 și Rud., II, II, 9) se folosește cuv. MACHAERIA cu sensul de "săbiuțe" și acesta este cuvântul gotic vechi MAEKER, de unde l-au luat și grecii *maaira* ("satâr"); *de socco*, *socca* (de la cuv. *soccus*, o botină specială pe care o încalță actorii de comedie), folosită de Plaut în **Soldatul fanfaron**, ultimul act (comp. cu Mercat., V, II, 85; Rud., II, II, 9 și Edd. Havamal., LXXI) este de origine scită, iar goticul SOLA (vezi Bacchid. II, III, 98) răspunde perfect acestui cuvânt (să nu uităm că întotdeauna este vorba de Get sau și de Get, când spune Got, n.t.); SCURRA ("bufon", "parazit", "jongleur") care la cei vechi însemna "a înșira vorbe goale / sarcasme spre a stârni râsul celorlalți", ne duce la sensul lui SKURA din limba noastră populară, însemnând "vorbăreț", "flecă". Și care e situația altor cuvinte pur scite (adică gete, n.t.) pe care le întâlnim frecvent la ENNIUS, PLAUTUS, CATO, VARRO și la mulți alți autori, din care cităm o parte; *vinnula*, *cista*, *cistula*, *cistellula*, *herus*, *herilis*, *heres*, *heredium*, *herediolum*, *caput*, *arca*, *arcula*, *cippula*, *nasus*, *denasare*, *casteria*, *claro*, *clarifico*, *claritas*, *claror*, *claritudo*, *clarigatio*, *mundus*, *mundare*, *vocare*, *advocare*, *fallere*, *velare*, *stygius*, *carcer*, *carcerare*, *gelu*, *cura*, *curare*, *stare*, *urbare*, *turbare*, *nomen*, *nominare*, *meminisse*, *taberna*, *tabernarius*, *catus*, *catc*, *nicere*, *nere*, *nictare*, *sputare*, *insputare*, *caupo*, *stega*, *puteus*, *potus*, *putus*, *putillus*, *baltheus*, *pipare*, *pipire*, *boreas*, *rica*, *ricula*, *ricinium*, *acheruns*, *boia*, *rosca*, *pellis*, *palla*, *pallium*, *pallula*, *palliolum*, *palliolutus*, *paludamentum*, *paludatus*, *palatum*, *palatium*, *specio*, *cum compositis*, *specto*, *speculor*, *spiculum*, *speculator*, *speculum*, *specus*, *spelunca*, *species* (majoritatea acestor cuvinte le regăsim și în limba germană actuală - *fein*, *kiste*, *Kapitel*, *klar*, *Palast*, *niere* - nu numai în română, dovedind o dată în plus că istoria strămoșilor noștri a fost comună cu cea a popoarelor germanice, că am locuit aceleași meleaguri, că neamul vlaho-geto-dacilor și carpilor a vorbit aceeași / aproape aceeași limbă cu cimerienii, celții și teutonii, cea getică fiind de fapt la baza tuturor, în sânul ei născându-se și scrierea, n.t.). Revenind la străvechiul cuvânt PAN, analizat mai sus, am constatat că este și elin și italic și germanic, pentru că la origine este cuvânt scitic, adică getic. Lui *legere* ("a citi") din latină îi corespunde *legein* în greacă, iar în limba noastră este *lesa* / *läsa*, iar la Wulfila *legunt* ("ei citesc") (Math., VI, 26) se găsește *lisan*. *Zythus*, la Diodor din Sicilia Zuqo, nu este nici cuvânt egiptean și nici grecesc de la *zew* care înseamnă "a fierbe", ci este pur gotic (adică și getic, n.t.), căci grecescul *Zuqo* la noi se zice *seth sodh*, unde *th* este exprimat prin *th* sau *dh* (o confirmă Arngrim, lib. I, c. III) și de la el și Verelius (**Runog. Scand.**, c. VII, c. III); de aici s-a format verbul *sieda*, *siuda*, în germană *sieden*, însemnând "a fierbe", "a topi". Spunem, de pildă, o băutură din orz fiert; grecescul *teirw*, latină *tero* ("eu zdrobesc, fărâmițez, macin") vine din verbul nostru *teira* / *tera*, de unde *handtera* ("a măcina / zdrobi manual"; *qin* sau *qi qino* ("grămadă", "cumul") se spune că vine de la *qew*, însemnând "cu carul"; pe această derivație eu nu dau nici o para, pentru că îmi este clar că vine de la geticul *tina*, pentru că la Cicero (**Orat. cont. Rull.**) avem *cogere* ("a aduna") și *coacervare* ("a îngrămădi"). Chiar și subsantivul *montes* ("munți") este folosit ca echivalent pentru *maximi* ("cei mai mari"), *acervi* ("grămezi de cereale") la Plaut (**Pseud.**, I, II, 55). Latinescul *aevum* ("durată", "timp", "veac") vine

de la goticul / geticul *āwe* și destul de apropiat de *aiwn* al grecilor și de *avan* al arabilor (așadar, s-ar putea reconstrui fraze întregi de limbă getă străveche, pe baza acestor extrem de prețioase formule etimologice și româna actuală păstrează cuvântul getic străvechi *ev*, n.t.) A se compara și cu ceea ce spune Celsus (**Com. Eccl.**, p. I, c. 8 - este vorba de filosoful vestit pentru atacurile sale împotriva creștinismului și care a trăit la Roma în sec. II e.n., sub Antonini). Trimit acum la Platon (**Crat.**, p.m. 319) unde vom găsi nenumărate cuvinte grecești primite de la barbari; trimit și la Dionysius (lib. I, spre final) care susține clar că Roma s-a slujit mai întâi de limba greacă, din care apoi, multe cuvinte au pătruns în latină, amestecându-se cu latina (deci, limba latină a luat din vechea getică și direct, prin populația geto-dacă existentă la Roma și indirect, prin intermediul limbii eline, n.t.). Trimit și la Julius Caesar Scaliger (filolog și medic italian, unul din cei mai mari erudiți ai Renașterii, 1484-1558), autor al unui strălucit tratat de poetică, n.t.) de la care aflăm că vechii Latini au luat nenumărate cuvinte din **Magna Grecia**. Trimit și la ilustrul Morhosijs (lib. **De patav. Liv.**, cap. XI) care ne transmite informația că în Italia au existat mai multe limbi: ale sclavilor indigeni, dar proveniți din alte regiuni, precum și ale celor ai casei; fiecare își avea limba lui proprie, opinie cu care eu sunt totalmente de acord, ținând însă să subliniez un fapt, că multe din cuvintele latinești erau la origine scite. Chiar și numărul impar nu vine de la Greci, ci de la Sciți; oamenii erudiți au arătat deja că atât flexiunea verbului, cât și cea a substantivului din latină au origine barbară, de exemplu; *karkar, karker, karkeris, karkeri = carcer, carceris, carceri* ("închisoare, a închisorii, închisorii"). În *karkarai*, după Wulfila (vezi și Glosarul la gotul Wulfila, precum și Codicele de legi străvechi **Pat.**) *ai* se citește ca și cum ar fi *e*, în *carcere*, după cum chiar și sunetele *au* și *ai* sună *e*: *namen, namnis, namni = nomen, nominis, nomini* ("nume, al numelui, numelui"); *father, fathris, fathri = pater, patris, patri* ("tată, al tatălui, tatălui"); *mother, mothris, mothri = mater, matris, matri* ("mamă, a mamei, mamei"). Și la verbe: *im, is, ist = sum, es, est* ("sunt, ești, este"); *vidiau, videis, videiths = video, vides, videt* (= văd, vezi, vede); *vastiau, vastis, vastit /sau vastijt vestio, vestis, vestit* ("mă îmbrac, te îmbraci, se îmbracă"); *au* la Goții sună ca și *o* sau *ó*; *haba, habas, habaith = habeo, habes, habet* ("eu am, tu ai, el are"). Desigur că din *haba* gotic s-a ajuns la latinescul *habeo*; așadar *haba* este *habeo, habas - habes, habaith - habet, habam - habemus* ("noi avem"), *habaith - habetis* ("voi aveți") și *habant - habent* ("ei au"). *Haba* astăzi este *haver*. Mai mult ca sigur că *habetus* este în loc de *avitus* ("avut, deținut", dar și "corpulent" la Plautus) și *habe* în loc de *ave* ("să ai"), după spusele lui Non. Și Bongars. Ad Justin. (lib. I, c. I' 4). Așadar, este lesne de legat lucrurile între ele de așa natură, încât să conchidem că aceste cuvinte nu numai că au preexistat în gotică (getică), dar că ele au și fost adaptate și traduse în limba latină cam după bunul plac; ba chiar adesea accepțiunea verbului este interpretată la Plaut și Terențiu puțin îndrăzneț, când vor să spună că o femeie a fost avută (*haberi*) se adaugă *cum coit* ("a fost posedată / s-a unit prin căsătorie"), ceea ce în vechile noastre legi se va exprima cu oarecare pudoare și niciodată nu se va argumenta în acest chip.

CAPITOLUL III, 1-14

Rezumat Cap. III, 1-6 §1. Există unii care resping vechimea legilor noastre, iar în fruntea acestora se află Coringius (Hermann Conring - 1606-1681- este fondatorul

istoriei dreptului german; lucrarea lui de bază este **De origine juris germanicis** (Despre originea dreptului germanic), 1643, n.t.). Principalul lui argument este că Goții (Geții) la acea vreme nu ar fi avut litere. Acest motiv este evident fals, deoarece folosirea literelor gotice (=getice) în patria noastră este străveche. *Lex Attinis, lex lata* pe care o demonstrează Messenius. Grecii și alte popoare au luat litere (alfabetul) de la Geți. La Herodot și Diodor găsim opinii directe despre răspândirea acestor litere **§2**. Alt argument al lui Conringius - o pană mai ușoară. **§3**. Sub influența scriitorilor antici care susțin că scrierea a apărut mai întâi la Geți, Jornandes (la Lundius îl vom găsi numai sub această formă a numelui, în timp ce la noi s-a încetățenit JORDANES, n.t.) recomandă cu toată convingerea legile scrise ale lui Zamolxis și Deceneu. **Bellaginele** este mai corect să fie numite BIJLAGINES, conform codicelor scrise de mână. Expunerea lui Vulcanius. **§4**. Ce este *Vittod*? Ce este *Lagh* și ce este *Biuths*? Care este originea lui *Lagh*? **§5**. Este lăudat Bureus (jurist). Este explicată străvechea lege a Vizigoților în afara regatului Goților de baștină. În documentele vechi se menționează dese incursiuni făcute de strămoșii noștri în Grecia. Când au fost puse la punct codicele de legi ale Goților de Vest de către juriștii provinciilor? **§6**. Judecătorii provinciilor nu se bucurau de aceeași putere cu cea a pretorilor romani. În Dreptul Roman autoritatea Imperiului era atribuită pretorilor.

§1. Să vă fie clar pentru toți, că cei pe care Antichitatea i-a numit cu o venerație aleasă Geți, scriitorii i-au numit după aceea, printr-o înțelegere unanimă, *Goți*. În acest sens a fost un mare număr de scriitori, dintre cei mai diferiți, iar eu nu i-am enumerat chiar pe toți. Goții (Geții) au întrecut, în glorie și fapte, toate neamurile și toate națiunile, până în ziua de azi; cei mai mulți, relatând despre războaiele și bătăliile dus de Goți (și Geți), rămân înmărmuriți și plin de admirație față de ei. Niciodată nu s-au scris atâtea opere literare și istorice, niciodată nu s-au promulgat atâtea legi civile și sacre - sunt fără egal în lume! Despre toate acestea ne stau mărturie atâtea genuri literare grăind despre acele vremuri străvechi. De aici, și tocmai fals judecatul Andreas Bureus (**Descript. Sueon. Polit.**, p. m 20), ale cărui cuvinte, urmărite punct cu punct, constatăm că nu se abat de la adevăr: "Că vechimea legilor noastre vestgotice s-ar cuveni să fie socotită din perioada în care Goții au plecat de aici sau puțin după aceea, este departe de orice dubiu, căci ne stă mărturie prezența Goților în Grecia și Tracia, unde se stabiliseră". Cu el alături, sau cel puțin pe același teren va fi așezat și strălucitul Hermannus Conringius (**De orig. Jur. Germ.**, c. V). Și această dispută, arată după cum se instrumentează: dacă s-a recurs numai la jocuri ridicole, ceva arme, aparat scenic, trecând peste cele serioase; pe acele Herculeene le-a trecut cu vederea, le-a înlăturat pe dată. De aici și prima reclamație, ba încă foarte vehementă. Fără îndoială că înainte de Wulfila, *acestea au fost literele runice pe care le-au folosit popoarele nordice; iar lui Wulfila nici nu i-ar fi trecut prin minte să inventeze alte caractere noi, dacă Goții se foloseau deja de cele runice* (dar așa cum aflăm din cartea lui Bonaventura Vulcanius, **De literis et lingua Getarum sive Gothorum**, Lyon, 1597 și din cea a lui Johannes Magnus, **Gothus, Historia de omnibus Gothorum Sueonumque regibus**, Roma, 1554, carte în care s-a publicat, pentru prima oară, atât alfabetul getic, cât și legile lui Zamolxis, Wulfila s-a folosit de alfabetul getic ca să-l creeze pe cel gotic în care a tradus apoi Biblia cunoscută sub numele de **Codex argenteus**, n.t.). Așadar, Goții nu ar fi avut, la acea vreme, alfabet și nici legi scrise. Acestea s-au născut de la Wulfila încoace, adică cam în jurul anilor 460. Conringius se sprijină și pe relatările lui Soganienus (istoric grec din sec. V, n.t.) în care în a sa **Istorie eclesiastică** (VI, 37), îl laudă pe Wulfila pentru meritul de a fi fost *cel dintâi inventator al alfabetului gotic și care a tradus în*

acest alfabet și Biblia. Și apoi, printr-o mică evitare, adaugă năvalnic: "Desigur Wulfila nu a fost primul care a gândit și pus la punct literele gotice, ci numai le-a dezvoltat și adaptat pe cele grecești, descoperindu-le pe f și Q ." La fel și Claudius, comentatorul **Analelor** lui Tacitus (XI, 14) care ar fi descoperit trei litere noi și le-a adăugat în numărul celor vechi latinești, litere care, zice el, sunt foarte necesare. Despre formele acestora, a se vedea Vertranius . Lucru sigur este că folosirea alfabetului fonetic de către Geții din patria noastră (i.e. Suedia) datează imediat de după Potop, alfabet descoperit pe niște pietre splendide de o mărime considerabilă, așa cum ne-o relatează foarte limpede Joannes Magnus (**Historia omnibus Gothorum Sueonumque regibus**, Roma, 1554, c. I, cap. 7, tot aici sunt publicate și Legile lui Zamolxis, n.t.): De adăugat, din același motiv, *legea celui dintâi Attin* pe care o evidențiază Messenius din Cronicile lui Joannes Martinus și care sunt în deplină concordanță cu cele mai vechi codexuri de legi naționale: această lege de o mare bogăție s-a elaborat în secolul al XVIII-lea de la Facerea Lumii. De ce ? Pentru că se dovedește, socotește Stiernhielmus că limba greacă este aceeași cu cea care a fost a vechilor Goți (adică Geți). Și, ca să nu te îndoiești de nimic, literele acestei limbi, ca și ale celorlalte de altfel, au fost luate de la Geți (Nu numai Lundius, dar și M. Crișan susține același lucru în toate comunicările prezentate la congresele internaționale din acest an, Târgoviște, Constanța, București, deja publicate, n.t.). Și, cel mai apropiat de spiritul meu, și ca să nu rămână nimic neclar în privința literelor acestei limbi care toate provin de la geți - ca de altfel în cazul tuturor celorlalte alfabete, vezi ce spune Cl. Rudbeckius în **Atlantice**, unde acest adevăr este dovedit cu o forță cu totul aparte. Dar și Cl. Salmasius o spune clar și direct, că primii oameni care au populat Grecia și sunt și *autori* ai limbii eline, *au fost cei veniți din regiunea nordică și scitică*. Și la fel stau lucrurile și în alte privințe (ca să nu vorbesc nimic aici de Palamede și Simonide) - fără un motiv întemeiat probabil vei obiecta și vei persista în asta: că acesta ar fi fost Cadmus, care cel dintâi ar fi adus literele din Fenicia în Grecia, prin aceasta însă nu se poate nega că primele litere nu au apărut la popoarele nordice, după cum estimează mai sus pomenitul Rudbeckius. Căci pe drept cuvânt, bătrânul Herodot (V, 58) mărturisește clar că Grecii, înainte de a folosi literele aduse de la fenicieni de Cadmus, le-au adus niște îmbunătățiri (le-au adaptat graiului lor). *Metarruqmizw*, adică "ajustez", "adaptez", "corectez"; *metarruqmisante*, zice Herodot, *sfewn oliga*, adică operând unora din ele simple modificări; *sfewn* este *ionic* folosit în loc de *autwn* = "lor înșiși" / "acelorași"; interpretarea populară este mai puțin reușită: "după ce au operat niște schimbări pe ici, pe colo, au început să le folosească". Cam în același chip s-a exprimat și Diodor din Sicilia (V, p. 235, **Edit. Laur. Rhodom.**): *"ouk ex arh eurein, alla tou tupou twn*

grammatwn metaqeinai monon " ("nu ei -Fenicienii - au fost primii care le-au inventat, ci primii care le-au folosit"). Și înseși literele, din respect pentru adevăr, ți-l arată, căci sunt destul de convingătoare. În această privință, chiar și Tacitus (**Annal.** d.l. XI, c. 13, la final) cu totul justificat, amintește că literatura greacă nu este absolută și imuabilă. După părerea multor teologi, Fenicienii ar fi luat literele de la Iudei, iar Iudeii de la Moise. Poziționarea nu este de negat: Pământul și axa lui care înclină spre răsărit, se sfârșesc cu Arabia; la sud se află Egiptul; la apus, Fenicienii și marea; la nord, lateral, de-a lungul Siriei, după Tacitus (**Hist.**, lib. V, c. 6, **Annal.**, l.d. XI, c. 14; vezi și Eupol. **Lib. de regibus**, Clement. Strom., lib. I, Horn **De convers Ind.**, lib. I, c. 4). Cel care afirmă totuși că literele feniciene au pătruns în Grecia prin Egipt, susține și vanitatea egiptenilor, căci se poate prea bine ca inventatorii literelor să fie unii, iar grecii să le fi primit de la alții (în cazul de față, Geții, iar grecii nu le-au

primit direct de la ei, ci prin intermediul fenicienilor sau egiptenilor; dar cum Geții locuiseră deja Grecia în Antichitate, era foarte firesc ca lucrurile să stea cum au fost arătate mai sus; apoi, într-un al doilea val, să fi fost aduse și de Cadmus, n.t.).

§2. Totuși, rămâne ferm pe aceeași poziție Conringius, susținând că înainte de Sueoni și Goți, Dacii (i.e. Dacii din Dacia de Vest, azi Danemarca, n.t.) au fost aceia care s-au folosit, cei dintâi, de legi scrise: " □ căci se obișnuia ca primii autori ai legilor să laude regii, pe Valdemar I și pe Valdemar II la al căror nume se mai adăuga și adjectivul *Scanicae* și *Sialandicae*, cum a fost cazul legii promulgate în anul 1163, sub Valdemar I, și *Cimbricae* (în legile noastre figurează sub numele de *Jutarum*, "Dacia de Vest"), cazul legii promulgate în 1240, sub Valdemar II și aceste legi erau, în mare parte, întocmite după modelul jurisdicției saxonice, după cum relatează Arnoldus Huitfeldius, Marele Cancelar al regelui Daniei". (**Praef. Leg. Prov. Fion.**). Dar încăpând pe mâini neexperimentate, a fost simplu să se cadă de acord în privința aceluia drept (legi), așa cum s-a putut vedea, fie că a fost vorba de corectori princieri, fie de autori prea zeloși care s-au situat deasupra regilor, lăudați mai sus de către Conringius. Dar la început nici nu era nevoie de un consens, căci printre altele, și prin diferitele chipuri de a pleda și prin acordarea de termeni spațiați, în darea hotărârilor în procese având ca temă cultul profan al zeilor, acestea erau primite din partea celor cu putere de discernământ sau aplaudând sau respingând zgomotos hotărârea (Nu am certitudinea înțelegerii corecte a frazei, n.t.). Iată că este o întreprindere grea să fac o incursiune în istoria străveche a unui popor foarte cultivat, la care au fost legi de tipul celor pomenite. Și ceea ce ține separat de Scani (Scandinavi) cu siguranță că sunt foarte asemănătoare cu cele ale Goților, pentru că din simpla comparare a legilor, socot că se clarifică totul destul de bine, care, așa cum sunt, sunt cenzurate prin erudiția acestor legi. Și nici nu este de mirare, căci mai de mult Scania a fost o parte a Regatului, a fost camera Goției (un adevărat dulap unde se păstrau alimentele pentru Goți). Regele Amundus /*Slemme*/ a fost cel care a separat Goția de celelalte țări, prin granițe. Vezi și fragmentele de legi ca anexă la legile vestgotice: *Am gamble Wästgjotha Kämärken emillan Sverige och Danmarck* ("Despre granițele vechi ale Goției de Vest cu Sueonia și Dania"). Cât privește legile Danilor (Dacilor de Vest), închipuiește-ți o îngrămădire de cuvinte alandala (în text este *verbotenus*, cuvânt care nu figurează în Quicherat, n.t.), fiindcă distinsul Conringius cam așa înțelege (lucru cu care nu poți fi de acord fără a roși); poate tocmai de aceea nu este urmărit cu seriozitate, căci chiar și în legătură cu Sueonii și Goții, în fața cuvintelor clare despre legi, încrederea în autori este de neînvins și prin permanența foarte sigură a unor documente de arhivă se poate sigur trage o concluzie trainică fără nici o șovăire.

§3. Cu câtă claritate ni-l înfățișează Jornandes pe Deceneu ca filosof (care la Strabon (lib. VII, 16 și XVI) este numit Dekaineo. Cum trăiau concetățenii lui prin legi făcute de el, *care scrise fiind s-au numit până astăzi Bellagine*. Ce vrea să exprime cu adevărat cuvântul *Bellagines* sau *Bylagines*, cum figurează în codexurile manuscrise. Înțeleptul și prea vestitul om de litere și de știință Bonaventura Vulcanius, în notele sale la Jornandes (p.m. 179 și urm.) socotește că *Bylagines* nu este un cuvânt gotic, ci un cuvânt corupt provenit din limba gotică. Crede că lucrurile au stat astfel: "*Welhagen* este forma contrasă - din motive de economie de limbă - a lui *Welbehagen*, ce vrea să însemneze "bine", "foarte plăcut" și de fapt *Bellaginele* nu sunt altceva decât principiul bunului plac". Dar în adnotările făcute la Paulus Warnefridus (**De reb. Gest. Longob.**, lib. IV, p.m. 281) se susține că prin cuvântul

Bylagines se înțelege quaerendum ("ceea ce trebuie să fie căutat/ voit/ dorit", n.t.). Cl. Verelius, într-un schimb de scrisori purtate de mine cu el, este de părere că, în consens cu toate operele manuscrise, prin *Bylagines* nu se poate înțelege altceva, la cei vechi, decât *dreptul civil*: așa concep legile patriei erudiții noștri. Expunerea făcută de ilustrul Vulcanius, în afara noutății temei, ne pune la curent cu scrieri inedite, cu vestigii de o valoare cultural-științifică inestimabilă. Părerile mele se găsesc în prefața cărții lui Verelianus, pe care acum o posedă distinsul Wolff, pe care se vede clar și înscrisul de mână al li Verelius. Ce mai încoace și încolo? În fragmentele juridice ale patriei noastre străvechi se întâlnește mai ales același *rhsi* ("vorbă", "cuvântare"), pe care deopotrivă îl demonstrează legile tipărite (c. XV, Tinghr.; Wessman l. c. XIX, Tinfr., Wesig.)

§4. Dar la Goți (i.e. Geți) aceste legi au fost negate (refuzate), în timp ce se foloseau de ele; pe vremea lui Deceneu însă, au cunoscut o perioadă de maximă înflorire; *Vittod* nu era înțeles de ei ca pe latinescul *Lag*, dar că foloseau acest cuvânt în vorbire, căci adesea se întâlnea cuvântul *Vittod* în loc de cel de *Lag*; printre altele, îl găsim și în scrierile lui Wulfila, și nu numai *Vittod*, ci și *biuths* care era folosit de cei vechi, tot în loc de *Lag* de la cuvântul gotic *Biuthan*, însemnând "a porunci"; tocmai de aceea, dreptul nescris sau obișnuința / obiceiul / cutuma era adesea numit *biuths* (vezi și Stiernhook, **De jur. Vet. Sueonum Gothorumque**, lib. I, c. 1). Iată un exemplu: "Pentru că, nu fără temei, se păstrează în loc de lege cutuma "înveterată" (consuetudo) și aceasta înseamnă *drept constituit de obișnuință*." (vezi și "obiceiul pământului" în legislația noastră, n.t.), o subliniază Julianus (XXXII, **D. de legibus**), unde, după câteva interpolări, urmează: "Căci iată ce este important: oare prin sufragiu își exprimă poporul voința sa și nu prin lucrurile înseși și prin fapte? Desigur că da. Tocmai de aceea s-a reținut acest lucru, foarte just de altfel, ca legile să poată fi abrogate nu numai prin sufragiul legislatorului, ci și printr-un consens tacit, adică *dezobișnuința*". Aceasta nu înseamnă deloc că *Lag* era pe atunci ignorat de Goți. Așa cum *biuths* vine de la *biuthan* / *biuda*, tot astfel *Lag* vine de la *Lagian* / *Laga*. Trebuie arătat, înainte de toate, că este falsă ideea că *lag* este de origine romană. Pentru că *Lag*, azi ieșit din uz, mai folosit fiind *lăgh*, înseamnă "umil", "dărămat", "culcat la pământ", exact cu același sens cu care îl găsim la Vergilius (**Ecl.**, II, item, lib. XII, **Aeneid.** spre final, conf. Liv. Lib. VIII, c. 35, Nep. Atit. CXII, Cic., **Orat.**, III și VI, **In Verr.**, p.m. 108, lib. IV, **Orat.**, X, p. 261, lib. I, **De Invent.**, p. 71 et lib. I, p. 118, precum și la **Heren.**, lib. I, p. 7). Iată exemplul luat din Vergilius (**Ecl. XI**) unde adjectivului latin *umil*, *doborât la pământ* îi corespunde în gotică *lăgh*: "*Humiles habitare casas. Et / Ille humilis, supplexque, oculos dextramque, precantem Protendes; equidem merui, nec deprecor, inquit; utere sorte tua.*" ("Cei umili locuiesc în colibe. Și acel umil ridicând mâinile și ochii, implorând mila zice: Eu nu cer să te înduri de mine, mi-am meritat soarta; bucură-te de soarta ta!"), unde trebuie notat totodată deosebirea dintre verbul *precar* ("a ruga", "a cere prin rugăminți") și *deprecar* ("a abate din drum prin rugăminți"). Deci *Liggia* înseamnă *jacere* și *cubare*, "a fi culcat", "a zăcea", în timp ce *Laggia* = *ponere*, *locare* = "a pune", "a așeza"; *laga* = *fundare*, *disponere* = *ordinare* = "a stabili", "a așeza solid", "a pune în ordine", "a aranja". Căci iată-l pe Cato (**De re rustica**, la început), cum spune: "*Majores nostri sic habuere et sic in legibus statuere*" (= Strămoșii noștri așa cum s-au administrat, tot astfel au statuat prin legi). De ce? Pentru că *lagian* se întâlnește la Wulfila, în locul latinescului *ordinare* ("a pune în ordine"), căci acesta pare să fi fost în uz chiar și la acei Goți care, pe atunci, locuiau în afara granițelor naționale, deci limba lor, din cauză că trăiau amestecați cu alte neamuri, era și ea mixtă; dar nu

neg nici faptul că chiar și în epocile precedente, fusese coruptă. Cel mai important lucru, după cum se vede, este că dreptul (*jus*) nostru se numea *Lag*. În prefața lui Birgerus la legile regale Uplandice (?) pot fi citite următoarele: "*Land skulu med Lagum byggias / och ey med wäldzwärkum: ty att tha stande Land wäl / tha lagum filgjes*" ("Regiunile au nevoie de legi care să nu fie statuate prin forță, căci ocrotirea lor se urmărește prin cutuma / interpretarea corectă a legilor"). De aceea este nevoie de cuvinte explicative de tipul celor existente în prologul legilor Wessmanice (?). Dintr-o rațiune cu totul justificată, vom găsi adăugat în preambulul legilor lui Helsingius: "*Wari ey lag ä Lande / tha gate engin boody fir*" ("dacă o lege nu este în vigoare în provincie nimeni nu este obligat să se slujească de esența ei"). În prefața lui Waldemar II (în **Leg. Jur.**) stă astfel scris: "*Wet lod skal mand Land bygge*". Se cuvine să se bazeze pe lege și provincia (regiunea) și populația. Iată ce spune împăratul Justinian în **Digestele către Tribonieni** (Culegere de hotărâri ale celor mai străluciți jurisconșulți romani, alcătuită din ordinul lui Justinian; *Tribonianus* a fost cel mai vestit jurist sub același împărat, de aceea tagma, colegiul lui a căpătat epitetul de *tribonian*, n.t.): "autoritatea legilor constă în aceea că ea ordonează corect lucrurile divine și cele umane". Și cel mai corect o spune Samuel Puffendorf (1622-1694, publicist german și autor al unei lucrări intitulată **Dreptul naturii și al oamenilor**, n.t.) care (în **J.N. et G.**, lib. VII, c. 1 și ultimul spre final), subliniază: "Căci Plutarch a privit lucrurile cu multă înțelpciune, dată fiind înclinarea oamenilor spre obligații cu mult peste puterile lor naturale, când a socotit că fiind abolite legile cetățenești (dreptul civil), se pot institui onoarea și pacea neamului omenesc, prin decretele lui Parmenide, Socrate, Platon și Heraclit." Așadar, acesta este efectul legilor: cele sfinte și tainice să fie dezvăluite justiției, căci întotdeauna trebuie acționat cu sentiment religios și respect față de cel drept și bun, numai așa vor putea fi ascultați cu cel mai mare simț de răspundere - căci "*nomoethmata w para oun Qeoun nomizomena*" ("normele legislative trebuie să fie în conformitate cu religia").

§5. Chiar din primul capitol al Codexului de legi ale Goților de Vest, colecționate de diverși magistrați ai acestei regiuni, Bureus menționează emigrarea Goților în Grecia și Tracia. Capitol, ce-i drept, plin de neliniști, căci tratează despre plecarea lor din patrie spre Țara Sfântă, din care unii, după ce au purtat lupte cu o serie de împărați orientali, fiind în trecere prin țările lor, s-au reîntors acasă în Regat, iar alții s-au așezat în țările acestora. Cine ar putea să conceapă cu mintea și să însemneze cu pana de trestie câte procente de eroare conțin toate acestea? Dar din rândurile anterioare reiese că ar fi plecat din motive religioase. Tu ce crezi? Ești sigur pe ce spui? Cântărește, rogu-te, toate ca să nu te decepționeze confuzia făcută de tine între legi corecte și vicioase. Dacă ai consulta manuscrisele vechi, atunci ai vedea că există numai două legi care se deosebesc puternic între ele: una din ele este foarte veche, iar cealaltă este de dată mai recentă. Cea despre ultracunoscutele plecări a Goților (Geților), despre care am pomenit mai sus, este demonstrată cu cuvinte absolut convingătoare, precum este stabilit și în textul următor: "*Ingsins mans Ars taker then Man i Gircklandi sittr*" ("Așadar absolut nimeni nu are dreptul să-și revendice dreptul la moștenire în acest regat, care și-a fixat reședința în Grecia"). Și acum, iată cum se pledează cauza celor care au plecat de foarte curând. "*Wänder man hál oc nacka at hemkyunum / oc stiger fotum af fosterlandi: ther skulu arwer wara ír skyldasti waru hanum / tha han heman for / an hrn komber eig apter till hemkynna.*" ("Cel care întoarce călcăiul și capul spre vecini și piciorul a ieșit din patrie, acela nu mai are dreptul să se întoarcă în ea: rudele pe linie civilă (agnație) sau bazate pe consanguinitate (deci, rude naturale numite și *cognatio*, spre

deosebire de *agnatio*, n.t.), care în momentul emigrării acestuia se aflau în preajma lui, aceștia îl vor moșteni"). Ce s-o mai lungesc? Dacă mai există vreun codex în manuscris în care acestea se citesc confuz, nu cred să se fi întâmplat în toate cazurile la fel: deci trebuie examinat fiecare în parte cu proprii ochi. Ce rațiune a impus finalmente acest lucru ? La tipografie s-a scris altfel ? Oare? Dar se editează nenumărate alte codexuri în aproape toate domeniile și disciplinele activității umane, nu-i așa că nu sunt cu greșeli? Dar în ziua în care se aduc manuscrisele celor mai bune opere scrise, nu le corectează alții? Apoi se impune autoritatea unei lecturi populare (vulgate). Aceasta însă nu poate fi în dauna celorlalte situații, de vreme ce și în acest caz / proces totul este separat prin paragrafe: oricât de bun orator ai fi și un foarte puternic legiuitor în procesele cu care te întâlnești și în care, de regulă, se obișnuia să se dea o hotărâre rapidă, tot poți greși. În afară de aceasta, sunt situații - vreo 60 de legi și de codexuri mai recente care sunt amestecate cu altele mai vechi /legate în aceeași culegere vulgată; în cazul lor sau sunt spuse clar lucrurile sau pot fi lesne distinse unele de altele. Te vei grăbi să spui că celelalte legi sunt mai puțin probabil să se raporteze la un context referitor la primirea de către Goți - care au fost mai întâi în Sarmația, - ba chiar secole - apoi au emigrat în Tracia și Grecia - a unei moșteniri pe care o așteptau din partea patriei. Dar spiritul legii este altfel prefigurat decât și l-au închipuit ei, căci s-a reflectat îndelungat, spre a apăra cât mai bine adevărul faptelor. Aici se cuvine să pomenim ultima colecție de legi a Goților de Vest, toate legile reperate și toate constituțiile tuturor timpurilor, fără discriminare, care s-au adunat prin propria lor autoritate, această adunare de legi neavând nevoie de vreo recunoaștere sau de vreo confirmare solemnă din partea regilor. Aceasta pentru că, împreună cu mine, sunt toți aceia care și-au aruncat privirea pe vechile documente (incunabile) care o mărturisesc și o susțin; și, dacă noi tăcem, atunci o mărturisește cu prisosință codexul de legi. Așadar, legea, de abia de la imensa emigrare înapoi există și mai există și astăzi, deși, secole în șir după aceea, nu a putut fi consultată. Tot astfel sunt și astăzi nenumărate legi, vechi și deteriorate și nimeni nu știe de ele. Acestora li se adaugă coloane funerare uriașe și monumente de piatră ale căror inscripții grăiesc de la sine; aceste pietre au fost ridicate întru pomenirea veșnică a unor eroi de seamă, căzuți în Grecia și Tracia sau în alte locuri care au folosit armele victorioase ale Goților, au rămas ca semne fulgerătoare ale virtuții lor. Pe vechile pietre și incunabile este scris *Girkia*, *Grikia* și *Girklandi*, însemnând cuvântul *Grecia*, corupt. S-a găsit deseori și *Grikum*, *Grikium* și *Girkium* (urmează un text scris cu litere runice care în traducere înseamnă: "dedicat unui pelerin care a murit în Grecia", n.t.). Și într-un viitor apropiat, după cum bine ne dăm seama, vom dispune de volumul integral privind inscripțiile gravate pe pietre, scrise cu caractere runice de tipul acesteia, prin aleasa strădanie a eruditului Hadorsius Johannes, volum a cărui apariție a început deja, sub auspicii bune.

§6. Aceste culegeri de legi au fost întocmite de către juriștii pe care i-am numit provinciali și pe care noi astăzi îi numim *Lagmann*. Cu aceeași ocazie, ferește-te să le dai crezare lor care nu știu din ce aparență a erorii, nu se sfiesc să susțină că acestea găsite ar fi tot ce a mai rămas în Sveonia din puterea judecătorilor provinciali care ar fi fost tot atâția câți pretori erau la romani (pretorul era magistrat roman, ales dintre nobilii privilegiați - patricienii - care, în timpul Republicii, era al doilea demnitar în stat, atribuția lui fiind aceea de a face dreptate; apoi, rolul lui va fi mai ales cel legislativ, emițând edicte cu indicația datei intrării lor în vigoare, scopul și regulile după care se orientează. Colecția acestor edicte formează *dreptul pretorian* sau *onorar* prin opoziție cu legile votate cu regularitate; cu înmulțirea străinilor, a luat

ființă, pe lângă *pretorul urban* și altul *peregrin*; cum statele germanice, în legislația și jurisdicția lor s-au orientat după *dreptul roman*, de aceea și coincidențele în situații; nu este mai puțin adevărat că, la rândul lui, statul roman s-a inspirat mai întâi, parțial din legile lui Samolse prin vlaho-pelasgo-etrusco-geto-daci, strămoși inclusiv ai popoarelor nordice, mai ales germanice, cu care ai noștri se înrudeau îndeaproape și care, cu mult înainte de clădirea Romei (753 î.e.n.), locuiau inclusiv pe locul actualei Italii în toate colțurile lumii, n.t.), Edicte care abia fuseseră propuse pe un tabel atașat acestora de către magistratul numit care, pe toată perioada preturii, trebuia să existe ca legi și apoi să fie impuse - a cărui putere însemna puterea Imperiului (*MAJESTAS Imperii*), de fapt atribuită pretorului (l. XI, in fin. **D. de Just. et Jure**). Însuși Cicero (lib. V, **Act. In Verr. Orat.** VIII, in fin) vorbește despre Edictele și puterea pretorilor: "Chiar și aceste edicte noi și puterea Pretorilor și cele privitoare la stăpânirea lui Apronius, la furturile săvârșite de sclavi din templele lui Venus, la alte jafuri, trebuie duse până la capăt. De ce nu în loc să fie cumpărată hrana, să se dea pe degeaba? De ce nu, să fie umplută cămara, după bunul plac, tot gratis, mai mult, să ți se dea și o mare sumă de bani pe deasupra? De ce nu, tot felul de prejudicii și condamnări ca urmare a unor grave insulte și ultragii, să nu fie achitate? Astfel, acei judecători care, în nici un chip, nu au tolerat toate acestea, și-au îndeplinit sau nu datoria?" Aici trebuie notate locuțiunile *damna pati*, "a suferi condamnări" și *damna perferre* ("a executa până la capăt pedepsele"). Chiar despre puterea pretorilor vezi din nou la Cicero (lib. VII, Orat. X, **Verr.**, p.m. 243) unde vorbește pe larg despre fasciile pretoriene ale căror ornamente grăiau despre puterea și demnitatea lor în imperiu; ei erau singurii care se ocupau de procesele puse pe rol, ei dădeau sugestii în împrejurări procesuale ambigue etc. Ne stau mărturie nu numai textele legilor vechi (Confirmat. **Leg. Upsal. An. 1296**, confirm. II **Suderm. A. 1327**), dar și istoriile regilor antici, după cum este și **Konung Olof Haraldz sagu** (p. 89); **Sidhan satti thet up under Laghman fin.** (c. XXV spre final; **Tingbr EE.**), de unde reiese clar că aceste legi au fost compuse de Goții de Vest, iar regii nu au făcut altceva decât să le confirme, să le promulge, după ce fusese consultat poporul (e posibil printr-un referendum, n.t.).

CAPITOLUL IV, 1-7

Rezumat Cap. IV, 1-7 §1. Nu încapă nici o îndoială că pe vremea lui Zamolxis au existat legi scrise. Mărturie ne sature scrierile lui Joannes Magnus și Jornandes. **§2.** La aceștia se adaugă și autoritatea lui Ablavius. De aceeași părere sunt și ceilalți autori greci și latini. **§3.** Toate acestea se pun de acord și cu opiniile și judecățile locuitorilor greci din Hellespont și Pontul Euxin, de pe vremea lui Herodot. **§4.** Unele corecturi aduse textului homeric acolo unde vorbește despre Pythagora. Savanții filosofiei au fost numiți odinioară *sofiști*. Totuși, prin argumente puternice, cei care se învârteau în jurul lor, i-au etichetat cu acest epitet. Părerea lui Herodot despre lăcașul subteran al lui Zamolxis. **§5.** Acordul și armonia perfectă dintre incunabilele vechilor Goți (adică Geți) cu Herodot. **§6.** Nici codexurile manuscrise mai recente nu sunt diferite. În suita neîntreruptă cu codexul acesta, se găsește și acela împodobit cu numele unor regi importanți, sub titlul lui JOANNES al III-lea. **§7.** Chiar și afirmațiile lui Strabon sunt în

deplină concordanță cu cele ale scriitorilor noștri. Locul lui Laertius în această temă și corectat și explicat.

§1. Socot că sunt suficiente și foarte clare dovezi, ba chiar străvechi, care să ne permită să afirmăm că pe vremea lui Zamolxis au existat legi scrise. Joannes Gothus, de pildă, relatează că Zamolxis, o dată întors de la Pythagora în patrie, a început să împărtășească Geților *preceptele filosofice și legile de aur pe care el le învățase de la dascălul său* (**Hist. Sueon. Gothorumq.**, lib. III, c. 15); Jornandes (**De Getarum sive Gothorum origine et rebus gestis**, c. V și XI), el însuși scriitor got, din respect pentru cei vechi (Lundius îl are în vedere mai întâi pe Dio Chrysostomus (sec. I) care a scris un tratat **Getica** și care i-a servit ca model lui Jordanes, după cum repetat o mărturisește, n.t.) care scriseseră istorii și anale ale Goților (i.e. Geților sau și ale lor, căci așa cum am subliniat-o repetat și cum o spune clar și Lundius, Goții erau Geții încă nesedentarizați, așa cum fuseseră și cei de la gurile lui Boristhenes -Nipru, despre care narează Dio, n.t.) consemnează că Zamolxis și Deceneu au fost de o erudiție extraordinară și că concetățenii lor le sunt foarte recunoscători pentru legile date.

§2. Dar din mulțimea autorilor pe care Joannes Magnus îi laudă - Ablavius, Dexippus, Dio Chrysostomus, Orosius (și el nu s-a gândit la scriitorii cei vechi), lăudând marele spirit de dreptate al Goților, mai sunt doi, dintre mulți alții, care vorbesc într-un singur glas: Nicolaus Ragvaldus (**Orat. Basi. Hab. et supra allegat.**) și Paulinus Gothus (**Hist. Arct.**, lib. I, c. 40), demonstrând convingător că justiția, puternică și majestică a Goților provine din Suedia. Tot aici se cuvine să-l adăugăm pe eruditul Vulcanius Brugensis și pe mulți alți scriitori, de toate neamurile, care s-au ocupat de Goți, geți și Sciți, și o întreagă serie de alții, enumerați mai sus chiar de mine (în **Epist. Ad Ord. Fris. Hist. Jornand. Praef.**).

§3. Desigur, despre Samolse, în deplin consens cu locuitorii greci de la Hellespont și Marea Neagră, din vremea sa, o mărturisește Părintele Istoriei, după cum o subliniază Cicero (lib. I, **De legibus.**; **Herodot**, lib. IV, c. 95), "pentru ale cărui cărți-ISTORIILE- recitate la Jocurile Olimpice, întreaga Grecie a știut să-l stimeze". Cuvintele lui Cicero sunt în deplină consonanță cu toate manuscrisele și cărțile noastre și care sunt la dispoziția cititorului bine intenționat. Iată glasul bătrânului Herodot (c. IV, c. 95): "*Ton Zalmoxin touton eonta*

anqrwpon douleusai en Samw douleusai de Puqagorh tw Mnhsarou. eneuten de genomenon eleueron,kth amenon de apelein e thn ewutou ate de kakobiwn...", că Zamolxis a fost un om și a slujit ca sclav lui Pythagora, fiul lui Mnesarchus din Samos". După spusele lor, Zamolxis își dobândește libertatea și apoi, adunând niște bogății mari, se reîntoarce în patrie. Când și-a dat seama că Tracii trăiau în condiții rele ca niște brute, el însuși educat după obiceiurile ionice și de aceea mai șlefuite decât cele care erau la Traci, căci trăise la un loc cu grecii și cu ilustrul erudit Pythagora, și-a construit o casă de oaspeți unde el primea pe cei mai deosebiți concetățeni și îi ospăta învățându-i că nici el, nici comesenii și nici cei ce se vor naște de aci încolo, nu ar trebui să moară, ci să meargă într-un loc unde vor trăi veșnic și se vor bucura de toate bunurile alese. În timp ce făcea acestea pe care tocmai vi le spusei, el își construia o locuință subterană; când fu gata, dispăru din fața Tracilor, coborî în ea unde rămase timp de trei ani; între timp, tracii crezându-l mort, îl

regretau plângându-l; în cel de-al patrulea an, se arată privirii tracilor și astfel el făcu credibile preceptele pe care le dăduse lor. Acestea le-a relatat Herodot, orientându-se după vorbele care circulau la băștinași. În capitolul imediat următor, deci, 96, Herodot spune clar că nu se încrede total acestor spuse privind locuința subterană, ci mai curând socotește că Zamolxis a trăit cu mulți ani înaintea lui Pythagora, că a fost și un om, născut pe pământ getic, dar și zeu al Geților.

§4. Am redat întocmai ce a spus Herodot, neschimbând nici o iotă. Astfel, discursul acestuia despre Pythagora ca despre sofistul cel mai slab, "*ou tw asenesatw sofisth*", îmi pare asemănător cu chipul în care Homer îl descrie pe Ajax ca pe cel mai slab dintre Ahei ("*ouk afaurotaton Aaiwn*") care, este știut că a fost unul din cei mai viteji (lui Lundius îi scapă un amănunt: legat de istoria Troiei, au fost doi eroi numiți *Ajax*: unul, fiu al lui Telamon, învins de Ulysse în disputa privind armele lui Ahile și, înnebunind de durere, strangulă trupele grecilor, crezând că sunt ale Troienilor și dându-și seama de eroarea săvârșită, se sinucide; al doilea Ajax este fiul lui Oleus, care după asediul Troiei, naufragiază și se refugiază pe o stâncă, de unde amenință cerul (aluzia frecventă "Ajax amenințând zeii" este proverbială), apoi este înghițit de valuri; deci Lundius i-a topit pe amândoi în unul, poate nici nu a greșit având în vedere contextul, n.t.). Atari expresii se găsesc frecvent la scriitorii latini, după cum observă Vorstius (**De latin. falso susp.**, c. XXV) și experții în filosofie s-au numit mai înainte *sofiști*, căci aceștia printr-o expunere mai puțin onestă și urmărind și un câștig rușinos, era profanat în cele din urmă numele filosofiei; dedându-se la artificii subtile, ei de fapt înrăiau pe alții, atacându-i prin expresii ingenioase, în subiecte uneori scandaloase, deturnându-le în ipoteze paradoxale: "*paradoxou upoesei*", așa că ei și-au meritat numele de *sofiști*. Și, astfel, nedepășindu-și condiția lor, în ce privește povestea acelei locuințe subterane relatate de Herodot, ei nici nu au respins-o, nici nu au aprobat-o, ci mai degrabă au acreditat ideea (de altfel exprimată direct de Herodot în cap. 96, n.t.) și anume că Zamolxis ar fi existat cu mulți ani înainte de Pythagora (a se vedea și Plat. **Protag.**, locr., **Hel. land.** la început, Cic., II, **Acad. Questio**); la începutul capitolului imediat următor, unde din nou vorbește despre Zamolxis, Herodot spune: "fie că Zamolxis a fost un om în carne și oase, fie că a fost un demon al Geților, să fie sănătos!" ("*eite de egeneto ti Zamolxi anrwo, eit' eti daimwn ti Gethsi outo epiwrioiaretw*). Și totuși nu trebuie să punem la îndoială faptul că, chiar înaintea lui Herodot, au existat scriitori care au relatat la fel : Cicero (**De claris orationibus, qui dicitur Brutus**, p.m. 266) însuși afirmă că au existat asemenea poeți, ba chiar înaintea lui Homer, care l-au cântat pe Zamolxis în poeziile lor festive.

§5. Cu opinia lui Herodot se pune de acord și opinia, demnă de toată încrederea, a uneia din incunabulele noastre: "*Fyrsti war Samolthius sa er Lag framsordi medh mykli snilli / han war Pythagorassa Tharahl i Samey. Han for frälsgiswi hingat til alsheriær thing. Han bygdi har Htvs oc baudtill sijn Kunungi oc ollu stormänni um alt Svithiod pa raladi han vid pa er med honom satu t Hollini at Natvardi /oc Dryckio sina samanhasdu / at han Odain wäri oc theßin stad Odains: Litlu sidar hwars han vr asyn aldra thera / och eptr thrij ara Dag apnadis Jaradr / tha kom han ater til war: pui trudu allir men uthan all genmali hwad i thessu mali sagt war*" ("Samolse a fost cel dintâi care, cu un deosebit meșteșug și-a scris legile, el care fusese sclav al lui Pythagora din Samos și s-a eliberat, a sosit la noi și comițiile formate din cetățenii strănși lalolaltă din întregul imperiu al Sueonilor, au venit pentru a-l sărbători. Cu înțelepciunea lui care întrecea cu mult pe cea a celor adunați în for, el a construit o

casă, în care a invitat ca oaspeți pe rege și pe toți nobilii. Acolo, printr-o cuvântare care a durat mai mult decât cina, a susținut imortalitatea zeilor și eroilor la Sciții dispăruți, că nemuritor va fi și el și cei din neamul său dintre multe popoare, însuflându-le totodată că acesta este locul nemuritorilor; nu mult după aceea, a dispărut dintr-odată. După o absență de trei ani, s-a întors din nou printre ai săi spunând că aceasta are legătură directă cu spusele lui de mai înainte. Mă întreb oare dacă mai există un exemplu asemănător în care să se poată face dovada legăturii dintre vorbă și faptă?").

§6. Mai există și alte dovezi care susțin aceste spuse. Și de ce nu? Doar mai există încă o serie de cărți recent apărute care până mai deunăzi erau manuscrise. Să ne oprim la codexul regelui Joannes al III-lea și să revedem multe alte manuscrise și, cu stima pe care o datorăm, să le interpretăm. Nu te îndoii, căci iată ce scrie aici: "*Sammaledes war ett Varn fodt af Götherne / som tiente Pythagoras uthi Graecien, och lärde af honom himmelstekn / Gudz willta / och att äthskillia andt ifran godt genom bokliga konst. Then samma drog ifran Graecien och till Aegypten / och lärde ther the Fäders lärdom och Gudz dyrkan som the hade. Sedan drog han till sitt Fädernesland igen / och blef en Oswerste i Konungens Råd / och hwad han beslutade / thet lät Konungen sä bliswa effter han hade förstånd att skillia ondt isfrän godt. Then samma gaf fig i ehn Jorkuula / där han satt och studerade och tbland alle andre sijne studeringar drog han uth Sweriges Lag / ther then menige Man weeth sig att esterrätta*" ("Deja se născuse în acest neam al Goților (i.e. Geților) un copil, care, de îndată ce se făcuse mare, s-a angajat sclav la filosoful Pythagora, vestit în toată Grecia care cunoștea ca în palmă succesiunea stelelor, cultul lui Zeus și diferența dintre bine și rău. Apoi, ajungând în Egipt, s-a instruit în instituțiile și religia aceluia popor și, în cele din urmă, s-a întors acasă. Pe acesta, Regele l-a primit cu mare cinste și l-a avut ca prim-ministru, iar El și treburile regale și pe cele divine le administra pe toate prin voință (prin semne cu capul). Acesta, din cauza oboselii, a coborât în cavernă, iar acolo a constituit (a pus la punct) dreptul Sueonilor pe care întregul popor îl duce mai departe la urmași").

§7. A coborât, spun, în peșteră, a cărei intrare o voia neștiută. Cam în același chip narează și Strabon această istorie, scriind că Zamolxis ar fi intrat într-o peșteră care era inabordabilă celorlalți (*abaton toi alloi*) (**Geogr.** VII, p.m. 207 și urm.). Spre a-l imita pe preceptorul lui, care tocmai intrase în peștera numită *Ida (ei to Idaion kaloumenon antron)*, a încercat să intre și el, Zamolxis, în peșteră, susține Malchus (**Vita Pythag.**). Aducă-l și pe Laertius (**De vita Dogm. et apopht. Philos.**, lib. VIII, **De Pythagora**), unde afirmă că l-a primit Pythagora "*doulon Zamolxin w Getai uousi, Kronon nomizonte w Fhsin Hrodoto*" ("pe sclavul Zamolxe, pe care Geții îl consideră sfânt, după cum relatează Herodot"). Și deși strălucitul bărbat Isaacus Casaubonus la notele pe care le face în acest loc, afirmă că ar fi o greșeală de ortografie și că, în consecință, ar trebui revizuit totul, dacă chiar așa a fost scris la Herodot: *Gebeleizin nomizonte* ("numindu-l Gebeleizis"). În afară de aceasta, sunt socotite următoarele cuvinte *w Fhsin* ca fiind adăugate de către marele erudit Aegidius Menagius. Este foarte posibil ca în loc de *Hrodoto* să poată fi citit *ipwoboto*, adică să fi fost scris *Hippobotus thn twm filosofwn anagrafn* ("o anagramă a filosofilor"), de care Laertius se folosește frecvent. Eu cred mai curând că a fost aprobat de către doctissimul Monachus (**Animad. Ad b. I**) că transpunerea cuvintelor lui Laertius a fost săvârșită de către copiiști ca el să poată fi citit în acest chip: "*w Getai uousi, o Fhsin Hrodoto, Kronon nomizonte*" ("Geții îl

socot sfânt - pe Zamolxis -, numindu-l Cronos", relatează Herodot), cuvinte care, din motive de colațiune, să fi fost scrise pe margine mai întâi, care apoi s-ar fi putut introduce în context și continua cuvântul lui Laertius - ceea ce știm sigur că se întâmpla - să se strecoare unele din marginalii în multe locuri, ba chiar în cazul celor mai mulți autori Oare nu tot de către copii este și locul corupt al lui Hesychius (p.m. 409). "*Alloi de tw Kronw einailegousin*" ("Alții susțin că în text este *lui Cronos*"). Căci, de fapt, corect pe acesta ar trebui să-l citești împreună cu Salmasius: *ton Kronon* i.e. pe Saturn, considerat de către alții a fi Zamolxis. Oricum ar fi, în Soare și inclusiv în Samolse, recunoaștem un Saturn, cum o demonstrează mai jos onorata Antichitate.

CAPITOLUL V, 1-7

Rezumat Cap. V, 1-7 §1. Astfel este clar că Zamolxis a fost și zeu și om, așa cum de fapt și este sărbătorit de Geți. Ambele ipostaze ne sunt confirmate de către scriitorii antici. **§2.** Zamolxis ca zeu, mai este numit *Krono* sau *rono*, adică Saturnus. De asemenea, Attis cel cu un singur ochi - fiul râului Sangarius din Frigia, *Qamimasadh* (Poseidon la Sciți) și i s-a atribuit și cultul lui Hercule; Hercules ca zeu militar, cel mai puternic dintre zei, după cum ne-o mărturisesc și incunabulele naționale, în concordanță cu mărturiile scriitorilor. Zamolxis a mai fost numit și Bal, Ballur, Aballur, i.e. Apollo; în funcție de context, se poate deduce despre cine anume este vorba. Și de către Macrobius, dar și de către antici i s-a zis și *Soare*. De asemenea, a mai fost identificat și cu Liber Pater, adică cu Dionysos --Bacchus. Cu zeul Marte și cu Mercur, nu un altul fiind obiectul lor de cult (deci este vorba de alte divinități). Opinia lui Strabon se cere a fi corectată și clarificată. Și cu Aesculap care înseamnă "sănătate" și cu Isis, ba chiar cu Serapis care tot zeii Soarelui sunt. Astfel, identificarea cu Adonis, Attin, Osiris și Horus nu indică altceva decât tot Soarele. Osiris semnifică Soarele la Egipteni și la Greci, iar pentru alții desemnează cuvântul *întunecat*. Cu exact același sens se găsește și la Plutarh și este de origine scită. Ce înseamnă acest cuvânt. Prin strădania altora, este explicată greșit, prin deducție, originea acestui cuvânt. Dar cei vechi înțelegeau prin Osiris, Isis, Horus și Typhon o filosofie morală (*filosofian hqikhn*). Este explicată opinia lui Heurnius. Din ce motiv Antichitatea i-a atribuit lui Attinus însușirea de a avea opt ochi. Este lăudat locul superior pe care îl ocupă Platon. Fără îndoială că legile Hiperboreenilor, susține Platon, care fuseseră sancționate regulamentar s-au răspândit și la Egipteni, Sirieni, ba chiar și la Greci. Regelui Sueonilor fiindu-i atribuite opt fapte juridice, era imaginat la fel de impunător cu chipul măreț al Marelui Apollo. S-a demonstrat și de către Macrobius și de către alții că și Nemesis și Pan, ba chiar și Jupiter este totuna cu zeul *Adad* al Asirienilor și că toți aceștia sunt totuna cu Soarele. Atât tagma teologilor profani, cât și cei din ceata lui Orfeu, trag concluzia că toți acești zei egalează Soarele. Pan este stăpânul suprem al substanței materiale universale sau zeu al întregii Firi. Denumirea acestui zeu vine din goticul *Pan* sau *Fan*. **§3.** S-a auzit o voce spunând că Marele Pan ar fi murit când a scăzut faima oracolelor din Delphi. Hebdomada lui Daniel, diferitele păreri ale diferiților scriitori, printr-o interpretare corectă a acelei vremi și de unde ar trebui să se înceapă cu numărul. Și, totuși,

oriunde am vrea să punem începutul, se constată foarte clar că a dispărut. Opinia lui Isaacus Vossius referitoare la motivul pentru care neamul Iudeilor s-a purtat așa de urât cu Iisus Christos.

§1. Și cum, în armonie cu Herodot, sună și codicele tipărit de curând, este nevoie, pentru mine însumi, să mă pun la adăpostul aceluiași pasaj laudat din Herodot. Dacă până la Herodot nu s-a știut foarte bine cine a fost Zamolxis, acum se știe că a fost Get sau Got (deci, exact ca în lingvistică, operează și aici alternanța vocalică e/o, n.t.) pe care unii îl așează în rândul oamenilor, alții în cel al zeilor. Fie că se stabilește una sau cealaltă / sau amândouă /, întărește ideea că, dintr-un motiv sau altul, noi vom fi ceea ce părem scriitorilor. Herodot (IV, 96) a afirmat că Zamolxis a trăit cu mult înainte de Pythagora. Și nu se poate să fi fost altfel, de vreme ce Zeus care este cinstit la Geți (i.e. Geții) se dovedește a fi unul și același cu Zamolxis. Acesta a fost cultul primordial ("o *melista timwmno, para toi Getai qeo to mhn palaion (palai ouk palaion) Zalmoxi Puqagoreio*", "Zeus la Geții din Antichitate a fost Zamolxis Pitagoreianul"), o spune Strabon (VII, XVI, p.m. 762). Iar Jamblicus (**De vita Pythag.**, c. XXX) îl numește "*megista twm Qewn par' autoi*" ("cel mai mare și cel mai bun dintre zeii Geților"). Iar în Comentariile lui Casaubonus la Strabon (p. 298), dar și prin gura lui Platon - un trac de origine - se glăsuiește astfel despre acesta: "*Alla Zamolxi legei, o hmetro basileu qeo wn*" ("dar el zice că Zamolxis este regele și zeul nostru").

§2. Pe acesta Laertius (cf. Cicero, lib. II, **De Nat. Deor.**, p.m. 38) îl numește și *rono* (Timpul), reprezentând cursul și revoluția (întoarcerea periodică a) spațiilor și timpurilor. Prin examinarea cerului, a lui Saturn și a lui Jupiter, sisteme fizice bine organizate de altfel, după modul cum și le-au imaginat, au fost incluși în legende, mai mult sau mai puțin curioase. Mnaseas (a scris lucrări despre agricultură, n.t.), de pildă, afirmă că Zamolxis este cinstit ca zeu la Geți și este numit Cronos. Dar și Porphyrius (**Vita Pyth. Ext.**) arată că în scrierile vechi Zamolxis a fost cinstit la Geți în locul cultului lui Hercule. Astfel în scrierile **Eddice, Attin**, erou legendar al strămoșilor noștri, este numit Saturn. Și după cum la Attin cel cu un singur ochi, ca semănător, născător de Dumnezeu și tată al tuturor suntenerate toate aceste calități, tot astfel și lui Saturn, ca unul care se trage din seminție gotică (i.e. getică), i s-au atribuit puterea, rațiunea, natura și forța cea mai mare. Porecla lui, "cel cu un singur ochi", (căci deși trăgea cu un singur ochi la țintă, săgețile erau dirijate foarte măiestrit), au luat-o și Sciții și Geții, fiind și ei numiți "cei cu un singur ochi", adică *mwnofalmoi*, cf. Herodot (III, 106 și IV, 59). La Sciții vechi se numea *Qamimasadh* (pare să fie *Poseidon* la Sciți, n.t.), însemnând același lucru. L-am numit pe Attin *cel cu un singur ochi*, cu același sens, un învățat îl numește *monoculus* (cu un singur ochi), deși cu acest sens, cuvântul *monoculus* este barbar. Căci la latini sună cu totul altfel: la ei *monoculus* se numește cel care având un singur picior merge sărind într-un picior. Substantivul elin *kwlā* se traduce în latină cu *crura* ("picioare"). Totuși *monoculus* nu poate să fie clar explicat prin cuvinte barbare, deși ne-o garantează cuvântul *unoculus* (v. și Gell., **N.A.**, IX, 4). Plautus (**Curcul.**, III, 1, XXII și XXIV, **Varr.**, VI, 2) este cel care s-a folosit primul de cuvinte din limbajul științific. La el *unoculus* este tocmai *cocles*. Spun *cocles* ca și *ocles*, adică "având un singur ochi". Attius, în prima lui lucrare didactică, laudându-l pe Gellius (**N.A.**, III, 11), narează despre ciclop, în

aceeași manieră și anume că a fost *unoculus*, că Baldur, adică Apollo ar fi fost fiul lui Attin, o declară și monumentele literare Eddice (**Muqol.** XX), precum și poemele skaldice (culegere de poezii ale Nordicilor realizată de Snorri Sturluson în secolul al XIII-lea, n.t.). Numele lui mai era folosit totodată și în locul lui *Hercule*, pentru că acesta se potrivea cu scrierile celor vechi. Cu numele de Hercules se desemna prințul și zeul militar care le Sueoni și la Goți a fost numit *Tyr*, i.e. zeul Marte. Assirienii însă l-au numit *Baalem*, cu un cuvânt persan, care în traducere nu înseamnă altceva decât Marte, zeul războiului (*polemwn Qeo*); așa apare la Greci și în Cronica Alexandrină, după cum ne-o arată Vossius (**Chron. Alex. et Voss. Idol.**, I , 16). Și nici nu e de mirare că la Claudius (**Sen. De mort. Claud. Caes.**) cel mai puternic dintre zei se numește *Hercule*. Vezi și Seneca (**Tyriis Melcartus**) care îl numește: *rege puternic, rege zdravăn*. La Greci se numește *Arh* și la Plautus tot *Ares*. (**Truc.**, II, VII și LIV). Cuvântul este folosit de personajul Geta. La Goți se spune *Ari miles* , *kat' exoiw* ("mai înalt decât alții, superior altora"). Tocmai de aceea i-au pus pe seama lui 12 munci și în același timp i se atribuie 12 victorii; numărul 12, de bună seamă din respect pentru semnele Zodiacului și pentru tot atâția zei; să-l adăugăm și pe Diodor din Sicilia (**Bibl. Hist.**, p.m. 153 și urm. P. 157). Despre coloanele lui Hercule vorbesc și Ovidiu (**Metam.**, IX, 3) și Justin (II, 4) și Albricus Filosoful (**De Deorum imaginib.**, XXII, despre Hercule) și Vossius (**Th. Gent.** II, 15). Sub numele de *Thura* se înțelege *Soarele* - cu toții sunt de acord. Iată ce găsim la Damascius: "*ton Kronon EL kai BHL eponomatousi* " ("Pe Saturn îl mai numesc EL și BEL"). Același lucru spune și Servius. I se spune *Bel*, oarecum din rațiunea lucrurilor sacre, și Saturn și Soare. Prin același nume, la Babilonieni, Fenicieni și Perși, se înțelege *Soare* (este dovedit și de notele lui Hornius la Cornelius Nepos (**Vita Miltiad.**, **Serv. ad Aeneid**, I). Aici chiar se deosebește cu totul justificat și cu erudiție că chiar și ceilalți zei începuseră să se numească astfel. Din motivul de a fi mai bine distins de ceilalți i s-a spus *Bel-Samen*. De ce nu și *Loke* ("luminat") care la Scandinavi înseamnă Saturn, de aici sensul de "iradiind" , ca și la Greci *fainwn* ("strălucind"). Descopăr că tot așa a scris și strălucitul Celsius (**Comput. Eccles.**, p. I in **Addendis** la p. 76). Cu aceasta ai un acord admirabil. Căci îi crește faima prin oracolul de la Delfi, legat de afirmația "Troia nu ar fi putut fi supusă fără săgețile lui Hercule", după cum cântă și Ovidiu (**Metam.**, I, 13). Același lucru îl spune și Sofocle (**Philoc.**), dar mai prolix: *Bal, Ballur, Aballur* este unul și același cu Apollo¹¹, comp. și cu Ovidiu (**Met.** I). Fără îndoială că Soarele (i.e. Apollo), așa cum reiese din majoritatea scrierilor celor mai vechi și ale altora, este, cu un cuvânt actual, moderatorul tuturor fenomenelor și lucrurilor: este reprezentat ca patron al Muzicii; celor nouă Muze create de el și pe care el le guvernează, li s-a adăugat el, ca al zecelea. Acestui adevăr artistic i se adaugă scrierile celor vechi, referitoare la inventarea chitarei, *cea cu zece coarde* (v. și Homer, **II.** , a. p. 36 v. 36 și urm.; Hesiod, **Theog.**, v. 94 și 95; Fulgensius **Muqol**, lib. LXIV, Diod. Sic., **Bibl. Hist.**, p.m. 91 și urm., p.m. 235) unde Apollo trece drept inventator al chitarei și nu mai puțin al Medicinii, care printre celelalte științe, este mai ales o artă, în care se probează eficacitatea ierburilor de leac, urmărind atent creșterea, maturizarea lor, căci pentru sănătatea oamenilor și a celorlalte viețuitoare joacă un rol primordial. Iată ce spune Vergilius (**Aen.**, c. XII) despre Apollo (în tălmăcirea lui George Coșbuc):

"Cel mai iubit ucenic al lui Phoebus la corturi venit-a,

lapyx lasidul, căci lui, pățimaș îndrăgindu-l Apollo,

Toate i-a dat oarecând, iscusințele sale, pe toate:

Cânt de chitară și glas de proroc și săgeți ucigașe

Vrând să lungească trăirea părintelui gata să moară,

Iapyx cu ierburi vroia să-i ajute pe-ncetul să cate

Drumuri mai blânde ..."

Și, puțin mai departe:

"Iapyx bătrânul cu haina răsfrântă-ndărăt ca paeonii,

Multe puternice ierbi pregătește-n amestec cu mâna,

Leacuri făcând de-nzadar și degeaba cu mâna clătește

Fierul din rană, și-l prinde cu netede clește degeaba.

Toată-ncercarea e fără noroc, și-ajutorul lui Phoebus

Nu le sosește! ..."

(în aceeași traducere a lui George Coșbuc)

A se compara spusele lui Vergiliu la adresa lui Apollo ca vindecător cu ajutorul plantelor medicinale, dar și ca artist multiplu, inclusiv ca poet, cu cele ale lui Tibull. (c. IV, **Ad Phoebum**, IV:

"Vino aici și alină durerile gingașei fete,

Vino, o, Phoebus, aici, mândru de pletele-ți lungi!

Crede-mă, haide mai grabnic, căci nu-i regreta nici tu însuși,

Phoebus, frumusețea s-atingi cu alinătoarele mâini!

Fă ca să nu-i vestejească o ștearsă culoare candoarea;

Nici slăbiciunea să nu-i macine palidul trup!

Răul, oricare ar fi și de-orice cu tristețe ne temem,

Ducă-l în mare acum râul cu apele iuți!"

(trad. Vasile Sav, București, Ed. Univers, 1988),

și c. II, Elegia IV și c. IV **Paneg. ad Messalam**), Propertius (c. IV **De Urb. Rom.**, I) și Horatius (**Carm.**, lib. IV, **Ad. Apoll. et Dian. Carm. Saec.**). Plutarh (**Cur nunc Pyth.**

non reddat oracula carm., p.m. 402) o pomenește pe Pythia, preteasa templului lui Apollo din Delphi, care în timpuri străvechi își formula oracolele în versuri. Altădată chiar și filosofii își alcătuiau dogmele și principiile în versuri; ca Orfeu și Hesiod procedau și Parmenide, Xenophan, Empedocle și Tales. Așa se face că zeilor li s-au dat diverse nume: Soarele a fost învestit cu diferite virtuți și principiile înțelepților s-au folosit de ele în totalitate. Macrobius, de pildă, (gramatic latin din sec. V, n.t.) demonstrează că Apollo este zeu pentru că i s-a zis *Soare*. Chiar și pe Liber Pater cei vechi l-au considerat zeu. Și pentru că și *Dionuso* (în latină *Dionysus* și nu *Dionysius*, cum incorect spun unii) i.e. *Bacchus*, este *rusokomh*, adică *cu pletele de aur*, cum îl definește Hesiod (**Theog.** V, 947, conform opiniei scoliastului), iar scoliastul lui Horațiu (Od. 19) afirmă că Soarele, Apollo și Dionysos sunt unul și același personaj pentru că: după cum Apollo are nouă Muze, tot astfel Soarele are nouă cercuri, iar Dionysos este însoțit de corul Bachantelor care sunt tot în număr de nouă; la această idee aderă și Diodor din Sicilia (**Bibl. Hist.**, p.m. 147); aici vor mai fi adăugați și Artemidor (lib. II) și Hyginus (**Fab.**, c. CXXXI, CLXVII și CLXXIX). Și Diodor, în aceeași carte (p.m. 150), arată că în privința numărului Muzelor, scriitorii au păreri diferite; unii afirmă că au fost trei, alții nouă; la Homer sunt laudate cele nouă Muze de o frumusețe cu totul aleasă; tot atâtea la Hesiod (**Theog.**, v. 76 și urm.) care trece în revistă și numele lor. De unde și părerea că cifra 9 reprezenta la antici ceva important, căci găsim sintagme de tipul *în nouă zile*, *în nouă cărți*, frecvente la cei vechi, afirmă Cicero (**De Nat. Deorum** , lib. III, p.m. 70) și Herodot (**Hist.**, lib. IX), căci el și-a scris **Istoriile** în nouă cărți, dând, fiecareia din ele numele unei Muze. Toate cele spuse până acum nu se potrivesc la zeii Marte și Mercur, pentru că (obiectul de cult) reprezentarea lor este alta decât cea a Soarelui, subliniază Macrobius (d.l., c. XIX). Cam de aceeași părere este și Strabon (c. XV spre final) care consideră că Marte poate fi pus alături de cel mai mare zeu al Perșilor; idem filologul belgian Lipsius, 1547-1606, (**Not. Ad VI Annal. Taciti**), argumentând că ar fi fost o greșeală trecută cu vederea; iar Bertram, comentatorul lui Strabon (in d. I Strabon), susține că în loc de "*on Persai sebontai Qewn monon*" trebuie citit "*onper kai sebontai Qewn monon*". Dintre toți zeii despre care este vorba aici, Carmanii (locuitori ai unei provincii omonime din Persia, n.t.), pe acesta singur îl cultivă; căci despre Perși, iată ce spune laudatul autor: "Ei îl cinstesc pe Jupiter pe care îl situează într-un loc înalt din cer. Ei venerază Soarele pe care îl numesc Mithra. Idem Luna, Venus, focul, pământul, vânturile și apa." Dar și pe Aesculap pe care Macrobius îl mai numește și "Sănătate" și pe Hercule și pe Isis căreia i se mai spune și Serapis și nu par să fie alți zei decât *Soarele* însuși despre care ne vorbește și **Istoria ecleziastică** al lui Ruffinus (**Socrat. et Theod.**, Macrob. D.l. c. XXI). Mai adaugă-l și pe Herodot (c. II, cap. 156) și pe Diodor din Sicilia (**Bibl. Hist.**, p.m. 7) și pe Plutarh ("*peri Isiado kai Osirido*" , p.m. 374) unde se relatează că *Osiris* este Soarele, iar de către Greci i se spune *Sirius*. Litera O așezată în față la Egipteni desemnează cuvântul *întunecime*. Prin câteva interpolări, se spune că o putem numi pe *Isis* care este aceeași cu *Luna* și "ochiul lui *Horus*"; și dacă pentru ei cuvântul *Osiri* înseamnă "întunecat", nu același lucru este pentru noi; după câte știm, toate acestea având direct același sens cu care sunt expuse de Plutarh în note (*peri Isido kai Osirido*, p.m. 374), - toate sunt scite. Pentru interpreți *Osiris* sau *Asiris* înseamnă Dumnezeu cel veșnic și a toate, cel care luminează mereu, se îngrijește de toate și le observă pe toate. Deci să avem înțelegere pentru strădania lor în a depune eforturi spre a deduce numele lui Osiris. (Dar, după cum știm de la toți autorii antici - Herodot, Strabon, Diodor - Isis și Osiris au fost regi în Egipt, soți și frați în același timp și li se cunosc exact și anii de domnie, fixați în cronologia lui Mercator; în plus,

sunt și inscripțiile de pe mormintele lor, o vie dovadă a existenței lor pământene; sacerdoții au făcut din ei, după moarte, niște zei, n.t.). Se trece cu vederea acum ce anume se înțelege prin numele de Osiris, Isis, Horus și Typhon (este și numele unui rege al Egiptului antic, dar și zeu al răului la Egipteni, dușman și ucigaș al lui Osiris), căci după cum arată Athanasie Kircherus (**Oedip. Synt.**, II, c. 6) de la Synesios (poet, orator și filosof grec, 370-413, n.t), dar și de la alți scriitori, aceste nume ar ține de conceptul de filosofie morală. Căci anticii, sub vălul fabulelor, enigmelor și simbolurilor au preferat să corecteze moravurile și să induca sufletului imagini și virtuți reale. De aceea Tacitus (**Annal.** IX, c. 14) spune despre Egipteni: "ei sunt primii care prin figurile animatelor (apoi și ale altor lucruri) prefigurau sensul spiritului". Din cele spuse mai sus socot că este de ajuns să constatăm, cum susțin Heurnius Barb. (**Philos.**, p. 37) că opinia cea mai apropiată de adevăr este că Osiris al Egiptenilor trebuie denumit *Multoculum*, așa cum Plautus (**Aulul.** III, VI, 19) a spus *oculeum totum* ("este totul ochi"). În afară de Plaut, cel care susține aceeași părere confirmând originea respectivă, este însuși Diodor din Sicilia, căci sintagma latină în traducere elină, este *Poluofqalmon* (d.l. p. 7). Deci numele se impune prin însăși calitatea cuprinsă în nume, adică de *mulți ochi, e tot un ochi (Poluofqalmon)*; doar Soarele este acela care, prin razele sale, luminează pământul și marea. Ce vreți mai clar? De aceea Attin, care de fapt e Soarele, nu are un singur ochi, ci mai mulți, Antichitatea îi atribuie opt. Fenicienii îi atribuie lui Saturn tot opt, este atestat de Eusebius (**De praep. Ev.**, I, 1), căci până și templul în care se celebrează cultul lui Attin are opt unghiuri și un inel. Tot în număr de opt erau și virtuțile existente în cer pe care le fixase Antichitatea prin gura lui Platon (**Epin.**, p.m. 923), iar cei dintâi care le-au observat și le-au lăudat au fost barbarii, căci prin legile acestora, care fuseseră instituite regulamentar, s-au răspândit apoi la Egipteni, Sirieni, ba chiar și la Greci, după cum relatează Platon. Prin urmare, imaginii mărețe a regelui i se adăuga efigia Marelui Apollo, pe care se puteau citi atribuțiile legale, opt la număr, încrustate pe un iris și printr-un nod ciudat cu opt unghiuri o înlănțuire solidă, secretă, de șiruri de lanțuri - în aceeași manieră secretă închisă (se referă la efigie). Tot opt tabule de legi paternale păstrează străvechea memorie, așa cum o dovedesc și incunabulele străvechi. Macrobius (d.l. c. XXII, d.l. c. XXIII) precum și ceilalți scriitori o atestă: anume că Nemesis, Pan, pe care îl mai numesc și Inuus, și Saturn, nu sunt altceva decât Soarele, ba chiar și Jupiter; zeul Adad al Asirienilor și el este tot Soarele: acest lucru este dovedit și de autoritatea teologilor și de cea a lui Orfeu, toți aceștia dintr-o singură rațiune mistică și sub vălul diferitelor povești, s-ar referi *tot la Soare*, deși se deosebesc de celelalte zeități. În același chip trebuie pomenit și ilustrul Keuchenius (not. ad. Nep. I, Lysand., c. III) care spune: "Jupiter este *același cu Soarele, lucru susținut și de Platon în Phaedrus*, unde este numit *mega hgemwn en Ouranw* ("cel mai mare stăpân în cer"), *fapt interpretat identic și de Macrobius*". Dar și la lăudatul Macrobius, Jupiter este totuna cu Apollo, opinie care poate fi confirmată și de răspunsul dat de oracolul din Delphi (acesta poate fi comparat și cu ce spune Herodot în c. VII, c. 96):

"teio tritonidei xulinon didoi Euruopa Zeu

Mounon aporhton teleein tose tekna t'onhsoi."

("Jupiter cel care vede de departe, din Tritonida cu ziduri din lemn

Îți trimite ție și alor tăi salutul Soarelui de neînvinc.")

Din oracolul Pythian al lui Apollo, iată ce comentează scriitorii. Cornelius Nepos (**Themist.**, c. II), de pildă: "□ după deliberări, Pythia ar răspunde că dacă s-ar întări cu zidurile din lemn. Ce vrea să spună acest răspuns nu înțelege nimeni, iar Themistocle este convins că Apollo i-ar fi dat sfatul să se încreadă în *corăbiile* sale și în luptătorii săi, căci acest lucru ar fi vrut să spună Apollo prin metafora *murus ligneus* ("zid de lemn)". Vezi Herodot (d.l., c. CXLII și urm.); Justin (lib. II, c. XII), Polyaen. (lib. I), Str., Arist. (I, **Rhet.**), Val. (I. VI, V), Frontin. (I, 1), Strat. (c. III). Astfel Soarele este cel pe care îl mai numesc și Pan ca unul care este stăpânul întregului univers material și zeu al Naturii, ba i se atribuie și coarne și barbă; prin lăsarea ei mai lungă se subînțelege natura răspândirii luminii lui prin care Soarele luminează împrejurimile cerului precum și cele de mai jos pe care le însorește, răspândind lumina sub concavitățile lunii.

§3. S-a întâmplat că într-o zi s-a auzit un glas lângă insulele Echinade, "*peri ta Einada nhsou*", aceasta se întâmpla pe vremea împăratului Tiberius, când Oracolele de pe întregul Pământ amuțiseră, cf. Albric. Phil. (**De Deorum Imag.**, libell. IX, **De Pane**), spunând că Marele Pan ar fi fost înmormântat (" *oti pan o mega tenhke peri tw*

ekleloipotwn rhshruwn", p.m. 419) Vezi și Plutarch și Cicero (lib. II, **De Divinatione**), unde, printre altele, se demonstrează că până și Oracolul din Delphi, situat chiar în centrul Greciei, atât de adorat și vestit și atât de limpede și căruia i se aduseseră atâtea și atâtea daruri din partea tuturor popoarelor și regilor, din nu știu ce motive, ar fi fost închis, iar prezicerile lui ar fi fost cercetate minuțios. Și nu numai Porphyrius (în cartea pe care a scris-o împotriva religiei creștine), citându-l pe Eusebius (**Praep.**, lib. I, c. 1) și pe Nazianzenus (**Orat. Alt. In Julian. Apol. apud Nic.**, lib. I, c. XVI), spune: "Acum ne mirăm pe bună dreptate, dacă așa de mulți ani cetatea a fost bântuită de ciumă, când și Aesculap și alți zei și-au luat privirea de la ea: acum, după ce se cultivă religia lui Iisus, nu mai putem beneficia de foloasele zeilor". Și, Așadar, după nașterea lui Iisus Christos, faima oracolelor a scăzut, pentru că, după nașterea Lui, prin strălucirea cuvântului divin pe pământ, a poruncit ca oracolele să amuțească:

"Vai, vai mie, plângeți și gemeți, voi, trepiede (fotolii cu trei picioare pe care stătea Pythia din Delphi când își formula oracolele apolinice, n.t.), că Apollo a plecat de la voi □ Un prunc ebraic mi-a poruncit mie, Apollo, domnind peste prea fericiții zei, să părăsesc acest sfânt lăcaș". De aceea, împăratul Constantin, în Edictul către Provinciali, mărturisește că din cauza Oracolului lui Apollo, se adresează atât de târziu creștinilor, prin acest EDICT, căci nu s-a dictat de pe un trepied adevărat. De fapt, tocmai expirase oracolul zilei morții lui Iacob și hebdomadele lui Daniel (una din viziunile sale profetice - 70 de săptămâni de ani, o veșnicie, acesta ar fi sensul hebdomadelor, n.t.). Dar nici nu mă impresionează părerile diferite în privința perioadei de timp și ar fi trebuit să se ceară o refacere a calculelor printr-o interpretare corectă; așa cum propune Huetius în **Demonstr. Evangel.** (IX, 6 și în următ.); (așadar atunci se împlinise oracolul lui Iacob care trăgea să moară și expirau hebdomadele lui Daniel. Și nici nu mă tulbură diferitele părerii din acele timpuri în care trebuia să pretinzi o reconsiderare a calculelor printr-o interpretare corectă: este ceea ce se vede și ceea ce vrea să spună demonstrația evangheliei vestitului Huetius, privind nașterea Mântuitorului, dată prezisă în sus-numitele hebdomade, după cum explică teologii, n.t.). Prin aceleași Hebdomade ale prea sfântului bărbat,

se cerea foarte clar și foarte direct să se curme viața salvatorului nostru IISUS CHRISTOS, prin orice mijloc □

Și pentru că aceștia au scăpat cu viață (bănuiesc că se referă la Iacob și Daniel, n.t.), trebuia să se nască Christos și să fie ucis; o dată acesta ucis trebuia să fie dărâmate cetatea și templul: toate s-au împlinit. De aceea neamul cu totul demn de plâns al Iudeilor, nu revine la fructul cel bun, ci tinde să întunce chiar și ceea ce era foarte clar pus în lumină, lucru care a fost corect gândit de mulți autori printre care și de către ilustrul Vossius (**De Sibyll. Orac.**, cap. 14, p.m. 121) care spune : "Pentru că printre rabini sunt unii mai prudenți și cu un grad sporit de autoritate, mărturisesc că a pierit limba ebraică și resturile acesteia sunt zdrențuite, necunoscându-se nici sensul cuvintelor și nici codicele hebraicilor, totul este mut și pentru nimeni nu este de înțeles, pentru că o dată cu limba au dispărut și vocalele, iar Iudeii sunt atât de reduși, încât nu mai știu nici măcar să citească în ebraică. Spun că toate aceste note sunt făcute la adresa rabinilor ignoranți și aproape față de toți rabinii, inclusiv cei vechi și mai buni; cel care chiar nu crede acestora; deși sunt mărturisite pe față, se va împlini cu siguranță ceea ce fusese prezis de Isaiia, ca întreaga știință și înțelesul oracolelor lui Dumnezeu vor fi îndepărtate de la ei. De aceea dacă vrem să-i combatem pe Iudei, trebuie mai întâi să fie abrogate acele elemente pe care le consideră ca noutăți atât Elias Levita, cât și Iudeii mai abili și respinse ca falsuri de gramatică veche, ca fiind în dezacord cu aceasta, ceea ce va permite mai lesne, pentru ca, chiar maeștrii Iudeilor, care o admit, să nu accepte nici chiar într-o mică măsură, știința gramaticii de dinaintea rabinului Jehuda; în cele din urmă, vor rămâne toate versiunile noi și se va adera cu tărie la versiunea celor 70 de bărbați pe care o recunosc toți Iudeii din vechime, referitoare la Iesus Christos și apostoli. Căci dacă Iudeii nu ar accepta această versiune, atunci ar fi clar că religia și credința lor nu ar mai avea nici o bază. Așadar, dacă vrem să urmăm calea cea dreaptă și să-i dărâmăm pe adversari, profețiile trebuie să rămână la acest sens, în care ele fuseseră primite mai înainte ca ele să se fi adevărit. Dacă va fi așa, nu le va mai rămâne Iudeilor nimic de spus". Vorbele acestea sunt cu totul demne de cedru și marmură. De ce? Pentru că înțelepciunea rabinilor, cum este calificată de Iudei, este susținută, printre alții, și de către Salmon Zevus, care, calculând Hebdomadele, au rezultat 490 de ani, ceea ce coincide cu anul nașterii Salvatorului Lumii, Iesus Christos; este de adăugat și relatarea lui Iosephus Flavius (**Antiquit. Jud.**, lib. X, c. ult., **Testim. Iosephi de Christo**); toate datele concordă între ele. Vezi și ce spune Vossius în cap. XI, **De Sibyll. Orac.** și Iosephus, lib. d. c. X; idem Zalm. Zevi Ther. Jud., c. I, VI, p.m. 154)

CAPITOLUL VI, 1-7

Rezumat Cap. IV, 1-7 §1. După cum sunt socotiți ca fiind mai mulți, se spune la plural: *Joves, Apollines, Vulcani, Mercurii, Aesculapii, Dianae, Veneres, Minervae, Cupidines Dionysii*, tot astfel se vorbește despre un Samolse mai vechi și un altul de dată mai recentă; la fel stau lucrurile și cu *Odini, Thorones, Friggae*, precum și cu cealaltă mulțime de zei din patria noastră. **§2.** Numele și chipul mai recent al lui Samolse l-a desființat pe cel mai vechi de Zamolxis; ne stau mărturie strălucite atât Strabon, cât și **Eddele**. **§3.** La mulți scriitori persistă încă îndoiala dacă Zamolxis a fost om sau zeu. Preceptor al lui Pythagora și inițiat în lucrurile sacre ale

Hyperboreenilor, Apollo însuși a fost numit *Hyperboreus* : discipolii acestuia au fost numiți "vocile zeului". §4. Pythagora, ca și ceilalți mari filosofi, excela în vestite magii murmurate. §5. Totuși, i s-au pus în cârcă, de către ignoranți, multe superstiții malefice, care ar putea fi chiar reale. §6. La Sciții hyperboreeni puteau fi distinse patru feluri de ființe animate. §7. Oare Pythagora să fi fost primul care a crezut în nemurirea sufletului? Cedem că nu, căci se pare că mulți alții au susținut același lucru înaintea lui, așa că trebuie să fi fost ultimul și nu primul.

§1. Cum se poate deduce din cele spuse anterior, Apollo sau Baldur pare să fie unul și același cu Zamolxis, până într-atât concordă lucrurile între ele; cel care a fost sclavul lui Pythagora și apoi a fost eliberat, este unul și același, iar acesta, conform probelor de mai sus, s-a numit *Zamolxi*. Așadar, cu bună știință, s-au numit cu unul și același nume, mai mulți, conform monumentelor literare vechi. La Cicero (**De N.D.**, lib. III, p.m. 70 și următ.), Diodor Sicilianul (**Bibl. H.**, c. I) le găsim numele la forma de plural (ca și cum ar fi fost mai mulți): *Joves, Apollines, Vulcani, Mercurii, Aesculapii, Hercules, Dianae, Veneres, Minervae, Cupidines Dionysii*. Tot la fel găsim zeii noștri și în Analele și istoriile naționale: *Odini, Thorones, Friggae* și toată ceata zeilor. Vezi și Cl. Verelius (**Gautt. Saug.**, p. XL, **Ad Hervar. Sag.**, c. I) la care merită a fi citite cu atenție notele prea nobilului Stiernhilmus comparativ cu cele ale lui Celsius (**Eccl.**, p. I, c. VI).

§2. Adaug, pe lângă altele, și scrierile magice, ba chiar și superstițiile din care ceva a fost introdus aici; așa că este de-a dreptul de mirare că nu a fost pusă în frunte însăși acea forță și măreție de către strămoși și anume mânia lui Dumnezeu care a fost greșeala *profanilor*, credeți-mă, pe care și-au însușit-o cu atâta abilitate. Acest lucru este atestat, printre alții, și de Strabon¹⁷ (d.m.l. și p. I. 7). La fel se vorbește și în **Scrierile Eddice**, în Gylfaginning: "Aceste nume de zei și le-au însușit asiaticii pentru ca, după o perioadă mai mare de timp, oamenii să nu se îndoiască de faptul că ei au fost absolut aceiași, fără îndoială, aceia ale căror fapte le acceptaseră mai înainte și cei pe care acum îi contemplă". Și acum să adăugăm cuvintele următoare din Prefața **Scrierilor Eddice**: "Și atunci și-a adoptat ficeare în parte, pentru sine, numele vechilor zei".

§3. Faptele sunt clare, așa că pentru nimeni nu mai este un semn de întrebare dacă Zamolxis a fost om sau zeu. De ce? Pentru că a fost inițiat la dascălul numit Pythagora, în lucrurile sacre ale Hyperboreenilor și profeția adevărată nu mai puțin decât o făcea Apollo Pythianul, ne relatează Laertius (**De Vit. Philos. in Pythag.**) din Aristippus Cirenaicul, despre sus pomenita nemurire, idee pe care o pusese în circulație și care este confirmată chiar de către scriitori și chiar din același motiv din care Apollo a fost stimat de către discipolii lui din ținuturile Hyperboreene. A se vedea și Laertius și Malchus (d.l. et **Malchus in vit. Pythag.**). Este pentru toată lumea clar că Apollo, numit hyperboreanul, a fost văzut de către mulți, în același timp în mai multe locuri. Vezi și Aelianus (**Hist. var.**, lib. II, c. XXVI; lib. IV, c. XVII) și Jamblichus (**De Vit. Pythag.**, c. XXVIII); adaugă-l și pe Porphyrius (**Vit. Pythag.**) și pe Lukian (**Dial. Mort.**) unde Menippus, salutându-l pe Pythagora, adaugă următoarele: "*aire, w Euforbe, h o' ti an eelei*" ("Să fii sănătos, Euphorbe sau Apollo sau cum vrei să-i mai zici!"). De aici și discipolii lui erau numiți, cum remarcă Laertius (d.l. VIII), "ai zeului Apollo, cel cu multe nume" (*pantoia Qeou fwna*).

§4. Dar de ce? Despre ce fapte ale lui Pythagora este vorba acum, dacă nu despre vestite magii, ba chiar și profeții? Desigur acest fapt este consemnat și de Timon zis mizantropul, că Pythagora a fost vestit și în cunoașterea artei magiei și nu trebuie să ne rușinăm de cuvintele lui Plutarch, Lukian și Plinius. De aceea există mențiunea lui Platon, precum și a altor filosofi renumiți care susțin că mulțumită tocmai meșteșugului îndelung învățat al magiei, s-a acceptat ca exiliile să fie considerate mai veridice decât peregrinările. Iată și cuvintele lui Plinius în materie: "Arta magică a câștigat așa de mult în importanță, încât în zilele noastre se bucură de mare stimă la cea mai mare parte a popoarelor". Și mai departe: "În Britannia actuală este cinstită magia cu mare entuziasm" (Vezi și Plinius lib. XXIV, c. XVII și lib. XXX, c. I, nu prea departe de început și spre final).

§5. Și totuși, nu aș putea să neg faptul că o mare parte a superstiției malefice pusă pe seama unor magicieni necultivați ar putea fi ceva absolut natural. Franciscus (B. de Verulam., **De Vicissit. Rerum ferm.** LVI) relatează foarte înțelept: "Incendiile devastatoare, loviturile cumplite ale soartei și zgomotele înfricoșătoare care au stăruit multă vreme la macedoneni au fost numite magice". Iată cuvintele lui Franciscus: "Este sigur că pe vremea lui Alexandru cel Mare au fost folosite mașinile indestructibile de război (*tormenta aenea* cu care se aruncau pietre, proiectile etc, un soi de catapulte care făceau zgomote foarte mari, n.t.) asupra locuitorilor Oxydracilor din India; acestea au fost numite de către Macedoneni *tunete* și *fulgere*, iar operațiile (de război) *magice*. Fără îndoială că la fel stau lucrurile și în cazul puterii focului și grozăviilor incendiilor care au avut loc la chinezi înainte de anul o mie". Asemenea exemple pot fi date și din trecutul mai apropiat, spre exemplu la Roger Bacon (1214-1294), foarte adesea acuzat de magii, care în cele din urmă s-au dovedit a fi fost fenomene pur naturale. A se vedea și Naudaeus (**Op. Pecul.**) și Spondanus în Anale A.D. 1278 (ad. A. C. (I). CCLXXIIX), precum și Borrichius în **Disertație despre nașterea și progresul chimiei**.

§6. Am spus că Pythagora a fost inițiat în elementele sacre ale Hyperboreenilor. De ce atunci să nu fi primit la ospățul lui pe Abaris (preot al lui Apollo) a cărui săgeată fusese făcută să distrugă rânduiala - despre acest incident relatează și Jamblichus (capitolul citat mai sus). Și aici concordă faptul că neamurile slăvite se trag de la Sciții hiperboreeni, din motivul că sunt dotați cu patru feluri de vietăți: cea a Zeilor, a Larilor sau Demonilor, a Eroilor și Oamenilor. După cum rezultă din toate istoriile străvechi, unde sunt pomeniți adesea, așadar, lui Pythagora i-au urmat ceilalți filosofi, din care primii sunt socotiți a fi Platon și Aristotel. A se vedea Laertius (d.l. VIII) și Augustinus (**De C.D.**, lib. VIII și XV). Hesiod (**Fapte și zile**) îi numește *deuteroi daimone* ("demoni de gradul doi"), Seneca (**Ep. Ex. Plat. in Symp.**) îi socotește de importanță inferioară, iar alții, zeii plebei. Vezi și ce transmite și Platon prin Diodor din Sicilia (**Bibl. H.** IV pe la începutul cărții **Peri tw n epifanetatwn hrwwn te kai hmiewn**, Despre apariții, eroi și semizeii), iar la Plutarch (**De Isid. et Osir.**, p.m. 360 și urm. și **De Orac. desectu.**, p.m. 415) după zeii lui Hesiod urmează *daimona, hrwa kai anrwpou* ("demonii, eroi și oamenii"), ordine identică cu cea de la Apuleius (scriitor din secolul al II-lea, autor al romanului **Măgarul de aur**, n.t.). Pe lângă acestea sunt demne de a aminti cele ce relatează Plutarch (**De Isid. et Osir.**, p.m. 360 și urm.) despre geniile malefice și, nu numai el, ci cu mult înainte, Empedocle (sec. II î.e.n.), apoi și Platon, Xenocrate, Chrysippus, Democrit și alții.

§7. Se crede că Pythagora a fost primul care a vorbit despre nemurirea sufletului. Dar din scrierile celor vechi, transmise nouă prin Cicero (**Tuscul. I**), aflăm totuși că nu Pythagora, "ci Pherekide Sirianul, dascălul lui Pythagora, a fost primul care a susținut că sufletele oamenilor sunt nemuritoare; această părere i-a transmis-o discipolului său, Pythagora, care a întărit-o și mai mult". Să-l adăugăm aici și pe Diodor Sicilianul (**Bibl. H.**, c. a V-a, p.m. 212). Prin urmare, faptele istorice cele mai cunoscute sunt întărite și în consens cu cele consemnate de scriitori. De pildă, Pythagora profețise că Euphorbus, fiul lui Panthous care fusese ucis de Menelau la Troia, va învia și a înviat și profeția lui Pythagora a fost luată în seamă, întrucât a fost recunoscut după scutul pe care îl purtase Euphorbus. Vezi și Laertius (d.l. VIII), Gellius (**N.A.**, lib. IV, c. XI) și Lactantius (**Plac. d. Fab.**, lib. XV, F. III), pe lângă mulți alții care au transmis la urmași acest episod. Sufletele au fost numite mai sus *sempiterni* ("veșnice"), în timp ce Cicero (lib. I, **De divin.**, p. 93 și urm.) le numește *immortales* ("nemuritoare"). Lucretius (**De R.N.**, lib. III și IV) vorbește neclar despre părțile sufletului, ba chiar fals; alți scriitori, filosofi mai puțin importanți, susțin că sufletul omului este muritor; cei mai mulți însă, susțin opinia lui Pythagora; ca și Justin (lib. XX, c. IV), de aceea l-au cinstit ca și cum ar fi fost un zeu; dar despre nemurirea sufletului uman vom vorbi mai mult în cele ce urmează.

CAPITOLUL VII, 1-4

Rezumat Cap. IV, 1-4 §1. Zamolxis, așa cum am explicat și le-am enumerat deja, a avut mai multe nume; urmează acum, motivele pentru care el a mai fost numit și *Gebeleizis*, lucru pe care îl voi demonstra prin puține repere. Sueonii s-au amuzat mai de mult de rezonanța acestui nume, considerându-l prea aspru. **§2.** Tot la fel și Germanii. Tacitus îl laudă. **§3.** Cine a fost cel care a apreciat stabilirea în vechime numelui de *Gebeleizis*. Se pare că a pornit de la Woluspa. **§4.** Sunt unii care citesc greșit *Geblietzen*, ceea ce ar însemna "Jupiter fulgerătorul, tunătorul, care tună din înălțimi, care se bucură de fulger".

§1. Am arătat deja că ilustrul zeu Zamolxis a fost numit de către antici cu diferite nume; rămâne acum să clarificăm pentru care motiv a mai fost numit și *Gebeleizis*. Iată ce spune Herodot (lib. IV, c.XCIV): "*Aanatizousi h tonde ton tropon oute aponhskein eautou*

nomizousi, i enai de ton apollumhon para Zamolxin. Oi de autewn ton auton touton nomizousi Gebeleizin " ("Nemuritorii (așa cum se socoteau Geții a fi fost, n.t.) acționează în felul următor: ei nu credeau despre ei că mor, ci că cel decedat se duce la Zamolxis pe care oamenii acestui neam îl socoteau a fi același cu Gebeleizis"). Așa sunt relatate lucrurile - de fapt, trăiesc la fel cu Zeul și la mare egalitate; acolo sus își găsesc tihna, starea de liniște, fiind departe de tulburările celor invidioși, o duc într-o adevărată fericire - *liesa* sau *lijsa*, scutiți de orice nestatornicie a soartei; desigur, ei erau convinși că toate acestea așa se vor întâmpla, iar viața își va urma cursul. Așadar acest zeu numit *Gefeleisis* este un dătător de odihnă, așa l-au numit Goții în limba gotică (= Geții, în limba getă; acest

cuvânt mai fin și mai plăcut la auz ne trimite la verbul din germana actuală *gefallen*, "a plăcea" și *leisen*, "fin", "plăcut la auz", *lijsa* din gotică, respectiv getică, n.t.).

§2. Și nici nu era cazul să fi zis ceva care să sune frumos la ureche, căci ei nu aveau urechi de auzit altceva decât strigătele de groază chemând la război: "□ împrôscând amenințări cumplite dintr-o gură pietrificată" (Tacit., **De mor. Germ.**, c. III); ei slobozeau mai curând un zgomot prelung în pronunțarea cuvintelor decât un sunet fin. De aici și Tacitus (**De mor. Germ.**, c. III): "Căci ei te înspăimântă sau începi să tremuri la auzul zornăitului soldaților și nu atât prin modulația vocii lor, cât mai ales prin virtutea militară. Asprimea sunetului este mai ales căutată și zgomotul frânt de pe buze izbindu-se de scuturile care stau în cale, prin lovire, face vocea mai plină și mai gravă".

§3. Cât privește starea morților ajunși la Gebeleizis, să apelăm din nou la informațiile furnizate de Herodot (lib. V, c. 3 și 4, spre final), de la care aflăm că moartea poate fi pe drept numită "tihă", căci în adevăr sufletele erau în afara nenorocirilor și a mizeriilor de tot felul; Cicero socotește că nu este vorba doar de o odihnă tihnită pentru cei credincioși, lipsită de nenorociri, ci cu adevărat un început veșnic al unei fericiri de durată. Iar mai la obiect este *Woluspa*:

" □ *Baldur mun Komma /*

Bua their Haudur og Balldur / hropts / Sigtoptir /

Wel waltiwar wited their enn eda hwad.

Sal ster hun standa Solu fegra /

Gulli that tan a Gimle /

Thar skulu dyggwar drotter byggia /

Og win alldurs daga yndes niota."

Iată cum a tradus-o Stephanus Olahus islandezul:

" □ sosește Baldrus,

el, împreună cu Haudus, Hropti și Sigtopter

vor locui în altar fără neplăceri, ca până acum

Sub acoperișul de aur al Gimlei

pe ea o cinstesc popoarele cinstite

de secole în șir bucurându-se de bunul suprem.

Apare chipul Divin, simbol al odihnei așezat pe un jilț:

pe el nu-l bat nici vânturile și nici ploile
nu-l udă nici zăpada și nici grindina aspră nu-l atinge;
cerul nu este niciodată acoperit de nori,
surâde de lumina împrăștiată mărinimos."

§4. Și dacă lucrurile stau așa, nu pot înțelege cum de s-a ajuns la ideea că trebuie citit nu *Gebeleizis*, ci *Geblietzen*, aceasta desemnând pe *Jupiter tunătorul* (vezi și Joh. Magnus, **Hist.**, lib. I, c. 12; Ol. Magn., **R.S.**, lib. III, c. 7; Lit. Georg. Stiern, **Ad D. Locc. Locc. Antiquit Sueo-Gth.**, lib. I, c. 1, p.m. 7; Hom., **Il. A.**, p.m. 26, v. 36, **Il.**, 2, p. 66, v. 8, p. 82, v. 16, f p. 746, v. 30 și urm; Cic., **De Divinat.**, lib. II, p. m. 117; Plin., **N.H.**, lib. II, c. 7).

Și această relatare nu se găsește numai la Herodot, ci și în toate incunabulele. Și totuși, conform reprezentărilor lui Jupiter și Apollo la cei vechi, acești zei par să nu se fi amestecat în treburile juridice. Socotesc că am arătat îndeajuns tot ce mi-am amintit, pentru ca asupra acestui fenomen să se aștearnă tăcerea, căci nimic nu se întâlnește mai frecvent decât, cum am spus, *Gebeleizis*, cu sensul de *Jupiter tonans* ("tunătorul"), *fulgurans* ("fulgerătorul"), *fulminans* (idem), *altitonans* ("tunând din înaltul cerului") și *fulmine gaudens* ("bucurându-se de fulger"). (Personal înclin să cred că textul gotic. i.e. getic, ne ajută să rezolvăm corect problema etimonului: Gebe + lijsa = "dătător de fericire", altminteri nu are logică "raiul" lui *Zamolxis* ca *Gebeleizis*, vezi mai sus, n.t.)

CAPITOLUL VIII, 1-8

Rezumat Cap. IV, 1-8 §1. Care este teologia lui Zamolxis? Locul unde se vorbește în Scrierile Eddice despre fericire în viața viitoare a celor drepți și este descrisă și expierea celor care au săvârșit rele. **§2.** Odin este considerat tănuitor al celor morți în războaie înainte de vreme, de moarte violentă; așadar locul lui este în Walhala. **§3.** Consensul general al tuturor popoarelor despre Dumnezeu și anume că el este creatorul și arhitectul lumii, de o bunătate fără margini și că întreaga lui operă a dus-o perfect la bun sfârșit. **§4.** Din monumentele Eddice ale profanilor aflăm că lumea aceasta va trebui să fie distrusă prin foc. Sunt stimați cei mai vechi filosofi ai lumii și în primul rând stoicii. **§5.** Despre fericirea după moarte a celor cinstiți și despre chinurile la care sunt supuși cei necinstiți cântă, de comun acord, toți poeții acestei națiuni. **§6.** Scepтрul minoic. Fecioara lui Rhadamantus și a lui Aeacus. *Staf, stava, stavastola*. **§7.** De unde vine numele de Radamanthus? De unde cel de Minos? De unde cel de Aeacus? Și de unde cel de Triptolemus?. La vechii Sueoni și Geți a fost plăsmuită de către poeți aceeași formă de judecată care a fost păstrată la zeii inferiori. De asemenea și consiliul. De ce niciunde în legile altor popoare nu se specifică în mod expres acest lucru. Totuși, există două trepte, cel al apelului (făcut în tribunal) și cea a dreptului de apel făcut în justiție. Acestea, ce-i drept, nu sunt arătate cu litere uriașe, ci sunt acordate cu adevărat: *Trivium* este locul unei judecăți

solemne. **§8.** Cuvintele lui Vulcanius pun în evidență una și aceeași idee a strălucitului Platon.

§1. În cele mai vechi documente suedeze, Scrierile Eddice, se distinge **Theologia** lui Samolse care este, în același timp, și cea a celor mai vechi cetățeni ai Sueoniei; se face deosebire între viața viitoare a celor drepti, dusă în fericire și cea a celor răi, dusă dimpotrivă în nefericire, la zeii subpământeni: "*Han smijdadi Himen och alla eign theira / och hit thad mest er / han giorde mannen / och gaf honom Ond tha er lisswa skilide och alldrey tijnast / that lijkame fara till mulldar eda brenna till asku / och skulu allir men listiwa their riet eru sidader oc wera nied honom sielsum / thar sa heiter Gimle edur Wingulff / enn Wonder menn fara till heliar / oc thadan i Nistheim*" (**Myth.**, III) ("Dumnezeu însuși a făcut cerul, pământul și toate cele care se găsesc pe el, și, ceea ce este nemaipomenit, a făurit omul, al cărui suflet i l-a introdus în trup ca nemuritor, căci corpul poate fi prefăcut în pulbere sau, dacă este ars, în cenușă. Cei drepti trăiesc veșnic împreună cu El în *Gimle* sau *Wingulff*, cei nedrepti însă, sunt aruncați la zeii subpământeni"). Despre *Helis* și *Nistheim* se vorbește mai pe larg în alt loc din **Edda**; și nu mai puțin despre *Gimle*, unde acest cuvânt este încărcat de o foarte demnă notare și laudă: "*a sunnanwerdum himens enda er sa salur er allra er segur stur / oc Biartare en Solen er Gimle heiter / han skall standa tha bade hestur farest himmen oc iord / oc byggia than stad göder men og Niettläter om allar alder*" (**Myth.**, XV și XVIII) ("în partea sudică a cerului se vede cel mai frumos templu și cu un soare mai strălucitor decât oriunde pe care localnicii îl numesc *Gimle*. Acesta va dura cât timp vor fi focul, cerul și pământul și acolo vor locui în vecvi cei cinstiți și drepti"). *Nordur-ii* însă (vezi **Myth.**, XLIX și urm.) sunt așezați, după Documentele Edda, în partea nordică, adică la zeii inferiori (subterani). Vezi și **Myth.**, XLIX și urm.

§2. Zeul Odin este considerat paznicul (tănuitorul) tuturor celor care au murit în războaie, așa cum este zugrăvit și în **Edda**: "*pvi ad hans (Odins) askasynir eru allir peir er i val falla. Han skipar peim valholl*" ("fiii lui mult iubiți sunt toți acei care au pierit în războaie, de moarte violentă; așa că fiecare își are locul său rezervat în Valhalla"). Cum Odin mai este numit și *zeul sângeros*, toți fiii lui mult doriți se bucură de același epitet ornant. El mai este numit și *Walsadur / Wingner / Walhallarvisir* ("părinte al celor măcelăriți, tănuitor și șef al sufletelor"). În Valhala, la servitul cupelor (la ospete) sunt folosite Parcele. Din nou **Edda**: "*Sva heita peir Grimismalum er Piona i Valhaullu bera drick oc geta bordbunadar oc olgagna. Hrist oc Mist vil ag ad mier horn beri. Skegold, Skaugul Hildir oc brudr, Hlauk oc oc Heriana, Gioll oc Geira, Haup oc Rangridr oc Reginlief paer bera hverium ol*" ("Astfel se numesc cele care își ofereau serviciile celor care veneau la ospete, erau paharnici, așezau tacâmurile pe mese, cupele și serveau oaspeții. Rista și Mista îmi aduc cornul plin de bucate. Skegold, Skaugul, Hildir brudr, Hlauk, Heriana, Gioll, Geira, Haup, Rangridr și Reginlief, bere"). *zuon* este o bere făcută din plante la popoarele nordice, numită *zython*, iar popular *cerevisia*. Despre *zuon* vorbește și Tacitus pomenind-o ca o băutură specifică Svionilor și preparată din orz ori din grâu și este întrucâtva asemănătoare vinului.¹⁸

§3. Este bine de notat următorul lucru: Toți oamenii, până la ultimul, sunt de comun acord că nu au aceleași gusturi și nici nu simt la fel. Părțile superioare ale corpului pot fi curățate cu ajutorul eleborului alb (o plantă din familia ranunculaceelor folosită ca purgativ; mai de mult se credea despre ea că vindecă nebunia, n.t.), dacă întâmplător, le-a tulburat primul contact cu universul (apoi, cu părți ale acestuia ca

cer, pământuri, mări), când oamenii au văzut chipurile lor - Soarele, Luna și celelalte stele; și pe măsură ce înțelegeau vârsta maturității, varietățile, precum și schimbările survenite în timp, au început să înțeleagă și toate legăturile dintre ele așezate în reguli bine rânduite; apoi când și-au dat seama că universul este construit de așa fel, încât în el toate sunt de admirat, până într-atât de proporționate sunt, este pretutindeni frumos și desăvârșit, sub toate aspectele sale și în absolut toate părțile componente, s-au refugiat la sânul lui Dumnezeu, cel mai mare și cel mai bun și nu atât ca arhitect care crease toate aceste perfecțiuni grație bunătății sale și puterii sale nemărginite, cât mai ales ca Înainte-stătătorul, care, printr-o bunătate desăvârșită, egală cu natura lui și printr-o forță de aceeași mărime, a pus-o în mișcare, o conduce și o stăpânește și care a judecat foarte drept, dând oamenilor daruri sau pedepse ca unul care era așezat deasupra tuturor. Iată de ce, în atâtea și atâtea tulburări, întortocheri de drumuri, în noianul atâtor treburi și atâtor neînțelegeri, este nevoie să se statueze adunări ale oamenilor în care să se discute despre dreptul celor asociați. Care opinie, în realitate pornită din inimile filosofilor și ale celorlalți oameni mai răsăriți, nu putea fi trecută cu vederea; vezi și Cicero (lib. I, **De Leg.**, lib. II, **De nat. Deor.**), precum și capitolele pe această temă din **Timaeus** a lui Platon (Scip. Somn., **De universitate**).

§4. Și după cum aflăm din Documentele Eddice, această lume unică ar fi trebuit să piară în flăcări, date care concordă cu cele ale filosofilor și ale primilor stoici. Vezi **Eddice (Mythol. XV spre final)** și Cic. (lib. II, p.m. 49). Cicero (**Acad. Arist.**, lib. I, **De Coelo**, c. IX) spune că "într-o zi această lume va dispărea prin foc". În această problemă, Platon și Aristotel s-au dovedit a fi mai înțelepți, afirmând că Dumnezeu nu ar vrea ca lumea să piară, chiar dacă ar fi socotit-o rea și de aceea a făcut-o veșnică: *ton kosmon aidion* (Arist. d.l.). Lumea este concepută fără început și fără sfârșit, de aceea nu are nici loc de naștere (Cic., **De Univers.**).

§5. Referirile din monumentele **Eddice**, privitor la fericirea după moarte a celor drepti și la pedepsirea, chiar și răstignirea celor nedrepti în iad, concordă cu tot ce au spus poezii, aproape ai tuturor neamurilor. Varro numește iadul "infern întunecos". Vezi Borrichius (**Cogit. de Var. lat. Ling. act. et voc. Infernus și Analect.** XVII). Aeschyl (Prometeu) îl numește *aperanton tartaron* ("nesfârșitul Tartar"), Homer *tartaron heroenta* ("tartarul cel întunecos", II., IV, p.m. 256, v. 29); Tacitus (**Hist.**, lib. V, c. V) îl numește ceva opus celor cerești, iar Cicero (lib. II, prop. fin. **De Legibus**) vorbește de legile încălcate de către cei care ajung în iad. Strălucitul Cellarius (**De Barbar. et Idiotis.**, c. VII, p. 199), din grijă pentru Posteritate, folosește pluralul *inferna*, idee apărută și de Solinus (**Legiblean**), care a scris în latină și de Lactanțiu (apologist creștin, supranumit "Cicero al Creștinătății", sec. IV A.D., n.t.), ambii luându-l martor pe Lucretius (lib. V, **De R. N.**, p.m. 201), care, de asemenea, folosește pluralul *inferna*; la Tacitus (**Histor.**, lib. V, c. 5) vom găsi același respect pentru plural - *infernis* - în dat.-abl.; nu mai puțin la Cicero (lib. II, spre final, **De legibus**), iar Vergilius în **Eneida** (lib. V, p. 247, 251 și urm.) este și mai convingător :

"Cei mai de-aproape de-aici sunt cei osândiți prin năpaste □

Însă locașu-l au toți prin județ hotărât și prin soarte.

Minos ascultă și scoate din urmă sortirea și cheamă

Mutele gloate-mprejur și le judecă fapta și totul.
 Cei amărăți locuiesc pe câmpia din față, cei care
 Singuri prin crime-și curmară viața, și urându-și lumina
 Sufletu-n ei l-au strivit. Și-acum ei și muncă și lipsuri
 Cât de cu drag le-ar trăi pe lumea din care fugiră!
 Legea oprește! Și jalnici se uită la trista mocirlă."
 Și ceva mai încolo:
 "Locul aici e, de unde se-mpart cărările-n două:
 Drumul din dreapta spre Dis și spre ziduri puternice pleacă;
 Noi ne vom duce pe-aici în Elysium. Spre plinul de crime
 Duce, spre Tartar, în stânga, că-i drumul spășirii de rele."
 Ceva mai departe:
 "Gnomicul ține pe-aici Rhadamanthus grozava domnie,
 Dă răutății pedepse și-ascultă, silind să-și vădească
 Relele cel ce pe lume mereu își dosise păcatul."

(Trad. George Coșbuc)

Același lucru spune și Seneca în **Herc. fur.** (V, 750): "Nu unul singur e jude ce, după fapte, împarte județe, sortind fiecărui de jilțul înalt trepedul. Căci unul e Minos din Knosos, un altul e Rhadamanthes ce crud pedepsește pe răufăcător ca altora pildă să fie □"

§6. Însuși Homer (**Od.**, XI) povestește cum că fiul lui Jupiter, Rhadamantes (unul din cei trei judecători din Infern și frate cu Minos), stând pe jilțul judecătorului din Tartar cu sceptrul de aur în mână, împreună cu Minos și Aeacus - vestit prin spiritul său de dreptate - (și el judecător în Infern, și el fiu al lui Jupiter, deci până și în Infern se practica nepotismul, sic, n.t.), ei trei erau singurii care judecau faptele celor morți, împărțind dreptatea în Infern. Vezi și Platon (**Gorg.** și **De Min.**, c. XXXIV). Bagheta de magistrat a lui Aeacus a fost numită de Svioni și Gothoni *kasla* și *staf*. Astfel, avem în fragmentele de legi *staf i hand salia* ("a transmite prin moștenire vergeaua (*virga*) sau bagheta / bastonul (*festuca*) de judecător"), aflăm de la prea nobilul Stiernhielmius (c. II, **Kong br Westg. Cod. Argent.**; Ulph. Celsissimi **Herois ac Domini Com. Gabrielis De la Gardie Math.**, CXXVII, 19; **Fragm. Legum. Cod. var. var. leg. et Mss. Excus.**). Din acest motiv, la Goții care locuiau în Moesia, tocmai de la acest însemn sau sceptru judecătoresc numit *stava*, și judecătorul s-a numit tot

stava , iar tribunalul acestuia s-a numit *stavastola*. Din fragmentele de legi **Askeskäfte** aflăm că Judecătorul slăbea mânerul bastonașului de frasin în timpul unui act solemn cum ar fi fost clarificarea unei proprietăți de drept, înstrăinată regulamentar, fapt întărit și de colecționarea diferitelor stipulări cu diferite codexuri ale diferitelor legi. De aici și scrisorile judecătorilor de eliberare a sclavilor, în vigoare până azi, *skaptebreff* - cum se obișnuiește să li se spună - în Goția de Vest și în multe alte locuri. În regatul Sveoniei a învins și folosirea celorlalte bastoane și săbii cu mânere de frasin, ba chiar destul de frecvent. Scrierile Eddice ne pun la curent cu faptul că zeii tocmai sub frasin își desfășurau judecățile; pe lângă alte rațiuni, mai este și următoarea: "*forthy askrin er allra trea mestr oc bestr*" ("dintre toți copacii, frasinul este cel mai puternic și cel mai bun").

§7. Prin Rhadamanthes se înțelege cel mai mic judecător care, împreună cu ceilalți doi, trebuia să fie prezent în consiliul de judecată din Infern, *Rad* sau *Nembd*, al cărui prefect era; de la *Radaman* și *thus*, "în chip remarcabil" (cu sens bun sau rău) așa a fost denumit, în întregime *Radamanthus*, de la *Thusa*, "a sosi", "a-și da consimțământul", pentru că, de fapt, numai unul trebuia totuși să fie cel din consiliul asesorilor care, în cele din urmă, judeca și pronunța sentința, în conformitate cu legile. Iată cum sună textul legilor străbune: "*Biuder Nambd sik stalfwilliande at waria nokot maal / tha ma eigh Domara them fraganga*" ("Dacă asesorii îl vor achita pe cel compărut în fața justiției, încă din primele sentințe, prin aceleași sentințe el ajunge judecător □"). De la Plaut (**Trin.** IV, II, 83) aflăm că dacă la scriitorii latini figurează sub numele *Rhadamanthus*, la cei greci, absolut la toți, îl vom găsi sub forma *Radamanu*. Cel mai important dintre judecătorii din Infern era totuși Minos, căruia îi urma Aeacus, o aflăm și de la Platon (**Gorg.**, p.m. 371) și de la Plutarch (**De Consol.**, a 1, Apoll. p.m. 121). Deci când lipseau ceilalți doi, Rhadamanthus și Aeacus, Minos îi înlocuia dând sentințe în modul cel mai drept cu putință. Numele acestui judecător, la Svioni, înseamnă "mai bun", căci *man*, *minn*, *minur*, *madur* și cuvântul compus *lagmadur* , îl susțin. Așa cum se constată din fragmentele de legi străvechi (c. I, **Ting. br. Westg.**), această vocabulă înseamnă "a judeca foarte drept" și "a desfășura audierea corectă a martorilor", ba chiar "a conduce procese" în locul regelui. Am spus Aeacus ca guvernator în imperiul umbrelor o dată cu judecata de apoi; el este *å aks* ("un judecător întotdeauna aspru"), poate și pentru că erau doi gemeni, *Rhadamanthus* și *Aeakus*, Rhadamanthus fiind mult mai blând; Ovidiu (**In Ibin**) vorbește de Aeacus *care în problema pedepselor va fi mai ingenios* sau Horatius (**Carm., II, Od. XIII**): "Sub domnia tenebroasei Proserpine îl vedem pe Aeacus ca judecător".

Farnabius (în notele I citate mai sus din **Herc. fur.**) conform jurisdicției atunci în vigoare, la Sueoni era nevoie de doi judecători cu bagheta sau bastonașul judiciar; în mediul urban însă, era nevoie întotdeauna de trei, după cum reiese din fragmentele de incunabule păstrate. Cu aceasta concordă și Codicele de legi civile ale regilor Ericus Magnus și Christophorus. Nu altfel apare organizată judecata și la scriitorii greci și latini. Platon menționează trei la număr (**Apol. Socrat.** spre final) ca și la cei vechi ai noștri *thridie / thriptur / thriptoler* ; Cicero (I, **Tuscul. Conf. legum Fragn.**) îi enumeră în următoarea ordine: Rhadamanthus, Aeacus și Triptolem. După cum astfel sunt indicate două grade de făcut apel în instanță, adică de la Rhadamanthus la Minos, de la Minos la rege sau Jupiter (căci în legile vechi nu se întâlnesc mai mulți și nici în scrierile vechi) și chiar în forma universală de judecată și tot aceeași a fost reprezentată - ba chiar într-un chip solemn - și în patria noastră, încă de la

începuturile ei, foarte pe scurt și foarte veridic totodată, dar nu a fost exprimată popoarelor de pe aceste meleaguri, prin viu grai. Dar așa cum am arătat deja, în legile vechi se face mențiunea a trei personaje juridice **Tierdhungs Nambd** (c. III, **Rest. br. Ol.**, c. III, **Westg.**, c. XIX).

În capitolul al XIX-lea din **Thiuwa br W. gL.L.** este amintit, în anumite procese ale celor două părți trebuia să fie achitat de către asesorii aceluiași complet de judecată (aceleiași judecăți) conform reglementărilor pe atunci în vigoare: *As fiartunt Nambd.* (cf. **Memb. mss.** et cap. III spre final). Astfel chiar în lacuna care se constată în Codicele editat de Stiernhielmus, fără nici o urmă de îndoială, trebuie completat, adică din vechile incunabule, ba chiar și din cel de-al treilea capitol **Rattiös-br** / unde se tratează foarte limpede despre lucruri asemănătoare, așa că s-ar putea avea perfect sorți de izbândă. Căci în vremurile cele mai vechi, nu avea nici o valoare *startunr* / cel care era prefect al întregului teritoriu al Regatului și venise după ce avusese loc repartitia proceselor, așa că aceasta era total necunoscută unor judecători. De aceea, Vergilius cu eleganța care-l caracteriza, nu a stat la îndoială să laude *trinitatea* chiar din legendele Grecilor: adică locul judecății supreme, în interpretarea lui Platon (**Dial. V.** de II în **Gorg.**, p.m. 371, conf. p. 370 și 372); Axioch (**De contemnenda morte**, spre final) din care pornesc două căi paralele, una spre lăcașul celor fericiți, o alta spre Tartar.

§8. Aici sunt descrise pe scurt lucruri despre imortalitatea sufletelor, în care Geții au crezut dintotdeauna (Geții, adică Gautoi, Gautar, *Gothar*, Gothi¹⁹); iată aici cuvintele meritorii ale lui Vulcanius, despre care am vorbit și mai sus cu totul laudativ: "Nu pot să trec sub tăcere faptul că întotdeauna am fost admiratorul, mai mult decât al tuturor, al acestui nume prin excelență nobil al unui neam, care crede din adâncul inimii lui în nemurirea sufletelor, căci, după judecata mea, condamnând puternic moartea, ei capătă un curaj nețărmurit de a înfăptui orice; după cum se vede, neamul Geților s-a ivit dintotdeauna așa de la natură, el a fost și este un popor cu totul aparte și veșnic". Mai adaugă, pe lângă acestea, și inscripțiile străvechi gravate în piatră de către profani unde asemenea și alte formule le vedem cu sufletul și cu ochii noștri de pe aceste meleaguri și locuințe de la lăcașurile celor fericiți la cel mai înalt cuprins al cerului, îmbrățișând și înlănțuind toate. Și nu fără cea mai mare admirație, se citesc următoarele pe inscripția dedicată zeului nemuritor și operei sale, mulțumirile aduse de susținătorii lui (inscripția este gravată cu caractere runice, n.t.): "Zeul să fie mai binevoitor cu sufletul acestuia; zeul să ajute sufletul acestuia. Zeul să facă numai bine sufletelor tuturor acestora. Zeul să bucure veșnic sufletele tuturor acestora." Vezi și Platon (**Axioch.**, ult. pagină), unde Socrates relatează din Gobryas Magul că strămoșul acestuia a fost trimis în Delos, pentru ca să protejeze acea insulă; acolo, din niște tăblițe de aramă pe care Opis (alt nume al Diane) și Hecaergus (Hecaerge, o nimfă însoțitoare a Diane, n.t.) le primiseră de la Hyperboreeni, a învățat că după ce sufletul a ieșit din trup, coboară undeva, într-un loc subpământean necunoscut, în care se vede palatul lui Pluton, nu mai mic decât cel al lui Joe. În cele care urmează vor fi văzute și alte lucruri lămurite de mine.

CAPITOLUL IX, 1-3

Rezumat Cap. IV, 1-3 §1. Din filosofia lui Samolse, strămoșii noștri au fundamentat principiile și chiar preceptele dreptului și Justiției germane foarte corect. Dar pentru a putea fi observată aceeași rațiune în ambele cazuri, același adevăr, aceeași lege care este preceptul de drept și cu efect al respingerii celui nejust, s-a recurs la definiții după modelul geometriilor: defin. 1. Cauza este acel ceva din care se naște ceva; 2. Cauza principală este cauza din care se nasc toate celelalte; def. 3. Cauze secundare sunt acele cauze a căror origine se află în cauza principală și depind de ea; def. 4. Orice mișcare este izvor al acțiunii, chiar și în cazul obicetelor neînsuflețite, atâta vreme cât, în diverse chipuri, prin calitățile și efectele lor, contribuie hotărâtor la ideea de bine și frumos a celor vii. *Apoi trebuie să fie cerut ceva, ca să se poată da.* 1. Orice este s-a întâmplat dintr-o cauză. 2. Nu are loc progres la infinit. **§2.** Atunci se ajunge la principiile de drept, când cel care a fost primul dintre toți, acela este Dumnezeu. **§3.** Princ. 2. Peste toate cele care sunt create, inclusiv peste gânduri, domnește Dumnezeu.

§1. Așa cum s-a arătat, filosofia cea mai veche este cea a lui Zamolxis și a neamului nostru; din izvoarele ei s-au iscat și principiile și preceptele juridice și tot ele s-au revărsat în for: ele sunt exemple de nezdruncinat ale adevărului. Dar, așa cum obișnuiesc inginerii geometri, noi facem progrese grație cunoștințelor strămoșilor noștri care au fost buni navigatori mai înainte de toate; așadar, mai întâi vor fi elaborate definițiile și apoi postulatele, ca nici una să nu fie imediat eliminată, prin care sunt extrase apoi fără dubiu, mai lesne, principiile genuine și, în final, urmează perspectivele generale într-o înșiruire neîntreruptă.

Def. 1. Cauza înseamnă ceva de la care se pornește.

2. Cauză primară este aceea din care se nasc toate celelalte.

3. Cauze secundare sunt acele care trimit la origine, la cauza primară și, prin urmare, depind de ea.

4. Orice mișcare este și izvor al acțiunii, în cadrul căreia se disting și obiectele neînsuflețite, chiar și animalele care, în diverse chipuri, participă la calitățile și operațiunile oamenilor, determinând ideea lor de bine și frumos. Astfel, prin aceste premise nu înseamnă deloc că eu îmi iau ceea ce vreau, ci numai ceea ce îmi este îngăduit de către toți. Așadar cer dimpreună cu strămoșii noștri ca să fie îngăduit:

1. Orice se întâmplă s-a iscat dintr-o cauză. Căci dacă nu s-ar fi ivit cauza, ar fi fost și acum același lucru de mai înainte. Ceea ce este socotit de către toți a fi absurd din punct de vedere juridic, și pe bună dreptate.

2. Nu este îngăduit progresul la infinit. De aceea orice rațiune de a filosofa corect este sigur înlăturată. Așadar, după ce a atins apogeul, va fi oprit, deși mintea, rațiunea lui, forța, întreaga-i putere ar putea să funcționeze mai departe. De aceea chiar și Cicero (**De N. D.**, lib. III, p. 61 și urm.), dintre fleacurile naturii până la cea mai înaltă perfecțiune a ei, apără ceea ce urmează să se nască. Adică Principiile:

§2. Primul a fost Dumnezeu, căci el s-a născut înaintea tuturor. Zic Dumnezeu a fost unul singur și făuritor al cerului și al pământului și semănător al tuturor lucrurilor, săditor și hrănitor al tuturor: *en to pan EN*, căci ca unul care sare în ajutor, stând la îndemâna oamenilor, din ignoranță, multe nume i s-au mai adăugat. Să socotim și disertațiunea lui Cotta și a lui Maximus din Tyr (XXIII Gell., **N. Att.**, lib. XI, c. 5; Diog. Laert., **In vit. Pyrrhon.**; **Sext. Emp. Pyrrhon. Hyp.**, l. I, Var. capt. Lucian, **In Anct. Vit.**). Cei din tabăra scepticilor, cu Pyrrhonii în frunte, susțineau că atâta vreme cât nu poate fi văzut, nici auzit, nu există; sigur că pentru filosofi este rușine să te îndoiești, de ce atunci nu s-ar îndoii și cei care trăiesc la țară. Cartesius (**Medit I cum objection variorum et auct. Respons. Princ. Philos.**, p. I, c. 1-13, p. 2 §1, la încep. și not. **Ad progr. A 1600**, XLVII), demonstrează că nu se pot îndoii toți de existența lui Dumnezeu, dar voi explica clar cum stau lucrurile cu credința și cu adevărul ei, - greșelile tenebroase în care unii înoată, nu sunt altceva decât rodul neștiinței. Așa că dacă sunt concepute mai multe în sufletul lui Dumnezeu, acestea toate pot fi egale cu sine sau neegale. Cele egale sunt atunci când numeroasele mișcări ale naturii nu se raportează la unul și același principiu, care este în același timp și infinit și primul pentru că convenindu-se, totuși, să devină ordinea naturală a cauzelor, a avut sorți de izbândă. Apoi, se pune problema dacă părțile componente ale acestui univers au fost sau nu au fost suficiente. Mai înainte va fi distrus motivul concluzionării de *polueian* (politeismul); după aceea, se va ridica total puterea și natura divină. Dacă sunt inegale, se va reveni la ceea ce s-a spus. Căci natura divină nu este câtuși de puțin imperfectă, nici chiar atunci când s-a decis să se recunoască absolutul din orice parte, imperfectul așa zice, nu absolutul: Cicero ²⁰ (**De Universitat.**, p.m. 196) a unit aceste cuvinte, dându-le aceeași semnificație, astfel încât autoritatea unui cuvânt imperfect cu nici unul dintre instauratorii mai recentii ai limbii latine nu va putea fi împiedicată. Iată-l pe Plinius (**Nat. Hist.**, lib. II, c. VII, p.m. 12), în ce chip discută despre puterea divină: "Grija principală a naturii imperfecte din om este ca Dumnezeu să nu fi cunoscut toate". Multe alte lucruri demne de a fi citite sunt analizate detaliat până la finele capitolului: cel care neagă existența lui Dumnezeu este socotit a nu avea o minte sănătoasă. Căci avem de a face cu o infinitate a ideii divine care nici nu poate fi văzută cu ochii, nici nu poate fi auzită cu urechile și nici nu poate fi percepută cu vreunul din simțuri, decât numai dacă, de către Dumnezeul infinit, poate fi imprimată ființelor finite ideea că el există cu adevărat. Așa cum în afara acestor cauze, apare motivul pentru care s-a menținut secole de-a rândul și vieți de oameni în șir ideea străveche de Dumnezeu și comună tuturor și nici un neam nu a fost vreodată în afara legilor și moravurilor și nici nu s-a pronunțat că nu ar ști de existența lui Dumnezeu. Să apelăm la Cicero (lib. I, **De legibus**, p.m. 160), Seneca (**Ep. CXVII**) și Aristotel (t. I, Top. I și IX) și din nou Cicero (lib. I, **De N.D.**, p.m. 8). Acela care se îndoia de existența lui Dumnezeu era supus pedepsei și oprobriului public. Și, deși acesta era privit ca un foarte mare păcat, lucru enunțat și de Cicero în cartea a treia dedicată filosofiei cunoașterii lui Dumnezeu (**De N. D.**, lib. I, p.m. 8), prin cuvinte tulburătoare: "În măsura în care i se atribuie spiritului o întregă divinitate, în aceeași măsură lumea zice că există Dumnezeu; în măsura în care un altul s-a așezat în fruntea lumii, atribuindu-și roluri prioritare, atunci acea persoană va primi din partea lumii, dreptul la replică, printr-o mișcare a maselor, și va fi amenințat cu moartea, atunci va susține că există Dumnezeu al Cerului; neînțelegând că cerul lumii este o parte a lumii, prin care el însuși, într-un alt loc, l-a desemnat pe Dumnezeu". Trimit acum la alte lucruri pe care lumea, de nevoie, le-a desemnat ca fiind ilogice: astfel, mult mai corupt decât magistrul său, a învățat că Dumnezeu este acela, care prin libera acțiune a sa asupra materiei, a creat cerul și

pământurile. De ce aş trece cu vederea și celelalte, despre care vorbește divinul Platon, cu o intuiție cu totul ieșită din comun, ca și cum ar fi un zeu al filosofilor. Să nu vorbesc nimic despre stoici și care prin importanța pe care o acordă forței destinului și inevitabilei legi a acestuia, de fapt, micșorează rolul lui Dumnezeu. Dar cum aceștia sunt mai puțin ațți, se înfundă tot mai adânc în multe lucruri false și își aruncă unul altuia insulte și totuși ei sunt socotiți a fi cei care i-au smuls lui Epicur ramura de palmier pe care el pe drept și pe merit, deci, prin trudă, o câștigase în legătură cu mișcarea atomilor, deci ca rezultat al minții lui iscusite și nu printr-o judecată mediocră și trândăvie. Opiniile acestora sunt redactate într-un compendiu cuprins în cărțile lui Cicero, **De natura Deorum** ; tot aici pot fi puse în evidență și unele concluzii subtile ale altora.

§3. Așa stând lucrurile, rămâne de văzut principiul care urmează. Așadar, nu încapă îndoială că *Dumnezeu domnește peste toate cele pe care le-a creat, inclusiv peste cugetări*. Căci este propriu naturii inteligente, prima cauză cercetată a tuturor lucrurilor, cea care statuează de fapt cauzele secundare, care, în chip necesar niciodată nu se pun în mișcare de la sine, ci, după cum am spus, toate acționează în funcție de prima cauză (ca motor al celor secundare). Se întâmplă ca între ele să fie și disensiuni: că Dumnezeu este infinit și că există și altceva care nu depinde de el. Lucrurile stau de așa manieră, încât cauzele secundare pot fi recunoscute, deoarece prima cauză, fiind mai perfectă decât celelalte, secundare, se recunoaște de obicei și astfel, cele secundare, prin ele însele, neputând exista, se recunosc după faptul că sunt mai puțin perfecte și se păstrează așa cum sunt, prin eliminare, rămânând valabil principiul duratei la cauza primară; dar cum atotputernicul Dumnezeu se regăsește în toate lucrurile din spirit de dreptate și fapte bune puse chiar în slujba celui profan, pe el îl numesc cel mai bun, pentru că are forța cea mai mare. Vezi și Cicero (**De Fin.** , lib. IV; **Pro domo sua**; **Ad Pontifices**, p.m. 142). Așa în același timp că niciodată nu lipsește izvorul bunătății prin acțiune și mișcare; nimic nu este mai limpede că în același lucru își spune cuvântul Providența. Nu poate fi înțeles cum unul nu se face fără celălalt pe dată. Oare Dumnezeu să nu știe care sunt lucrurile cele mai importante și pe care El să le trateze într-un anumit chip și să le salveze? Oare să nu aibă forța necesară prin care să susțină și să administreze atâtea lucruri? Dar necunoașterea lucrurilor este total străină de natura lui Dumnezeu și, ceea ce pentru oameni este o greutate pe care ei, în neputința lor, nu o pot duce, revine măreției prea bunului Dumnezeu, care, în puterea lui nemărginită, o simte ca pe un lucru foarte ușor; căci dacă natura lui este infinită, tot infinită îi este și puterea. Chipul perfect al infinității acesteia nimeni nu-l poate înțelege cu mintea și nimeni nu-l poate admira îndeajuns; nimeni nu-l poate venera îndeajuns de demn prin religie sau cult. Pentru ca aceasta să se săvârșească complet, providența lui Dumnezeu este organizată de către Autoritatea publică, pentru ca să se mențină "această ordine minunată și această constanță de necrezut, din care izvorăște și păstrarea și întreaga salvagardare a tuturor, cel care se socotește golit de spiritul diriguitor, el însuși lipsit de spirit, va fi dotat cu acesta" (Vezi și Cicero, **De Natura deorum**, c. II, p. 26 și 37), după cum remarcăm explicat mai clar de către senatul antic al filosofilor, pus într-o lumină mai clară.

Astfel, spre uimirea noastră mergând până la admirație, există în țaria cerurilor corpuri cerești de stele foarte mari, unele rătăcitoare - care, totuși, cât de corect sunt ele astfel numite - vezi ce spune Cicero (d. I. II, p.m. 36), altele sunt fixe, dar fără se sprijine pe vreun suport; cât este de uimitor când te uiți la globul pământesc

(aruncând o privire de ansamblu spre a obține un punct din univers), vezi atârând pretutindeni corpuri cerești în aer, sfidând legea echilibrării. Singurul argument este că Dumnezeu este acela care susține toate aceste corpuri. Să apelăm și la Aristotel (lib. **De Mund**, c. VI) și la Lucan (**De B. C.**, lib. V, p. 134) care cântă această forță uriașă: "De aerul gol este pământul în echilibru ținut", iar Lucretius (**De R. N.**, lib. V, p. 197 și urm.): "Cum de rămâne pământu-n repaus în mijlocul lumii? / Ciudat e tărâmul de aer al lumii în care se află", iar Cicero (d.l. II, p. 45 și **De Univers.**, lib. , p.m. 198): "Pământul este așezat în mijlocul lumii și se menține astfel solid și rotund, absolut de la sine"..

SALUTUL MEU ADRESAT CITITORULUI

S-au scurs douăzeci și doi de ani, de când, prin vot public, am intrat ca cel dintâi admis în această Academie, pentru a studia științele juridice. Cât privește însuși spiritul meu, strădania și gândirea mea puse în slujba acestor științe, le las în seama judecății acelor care atunci m-au admis în rândurile studenților, iar apoi mi-au dat prilejuri frecvente să le audiez cursurile.

În tot acest răstimp, am așternut pe hârtie, cu mare grijă, - nu cu neglijență cum o fac unii nu corupt, cum obișnuiesc alții -, o bună parte din cele pe care le notasem cu propria mea mână în timpul cursurilor. Singura greutate de care m-am izbit, dacă este să o mărturisesc și să o declar sincer, a fost aceea de a opera o selecție din multele elemente audiate la cursuri; mi-a fost greu totodată să iau o decizie, cu atât mai mult cu cât, în tot acest răstimp, numărul manuscriselor în temă crescuse, iar în unele cazuri, din cauza unor copiiști ignoranți, unele fapte au fost greșit schimbate, nu rareori operându-se omisiuni și adăugiri nejustificate. În cele din urmă, sarcina noastră a fost să chibzuim cu mare atenție cum trebuie să ne mișcăm printre atâtea cărări întortocheate, să recunoaștem erorile și, în consecință, să le eliminăm. Iată de ce, nu mă sfiesc să o spun, că în acei ani de studii ale unui tânăr magistrat, toate aceste date memorabile au fost bine forjate și cu mai mare fidelitate. Dar nu mă îndoiesc că există unii care vor socoti că ceea ce am făcut eu este mai puțin corect, prin faptul că, vorbind despre începuturile legilor la Geți, mă refer în primul rând la SAMOLSE (căci așa se cuvine să fie scris numele lui); ei crezând cu tărie că erudiții noștri s-ar fi inspirat din literele grecești, dar literele getice, fiind deja inventate și puse în uz, grecii le-au luat de la noi, conform istoriei noastre vechi și a înțelepților noștri experimentați în literatura scriitorilor vechi, de asemenea inși, ei nu vor fi socotiți ca atare; pe asemenea persoane noi nu dăm nici un ban, iar judecata posterității îi va condamna - și sunt demni de a fi condamnați în unanimitate; aceasta, deoarece despre stilul lui SAMOLSE (deci scrierea getică a preexistat celei eline) ne stă mărturie autoritatea unor istorici antici care consemnează totul cu toată claritatea. Chiar cu aceeași ocazie aș putea să demonstrez că punând alături legile străvechi ale patriei cu cele attice, constatăm o netă superioritate față de cele ateniene, căci la începutul legii se punea, cu mare grijă, degetul legislatorului, iar aceasta avea loc în fața ochilor celor adunați în acest scop (deci, era un fel de Parlament - n.t.). Așa că era clar pentru toată lumea că nu putea avea loc certificarea unui act dacă nu erau ambele părți prezente. În afară de aceasta ne stau mărturie o serie de monumente

literare cu putere de convingere absolut covârșitoare, atestând că Grecul a luat de la got (get), punct cu punct, elementul esențial din legislația ateniană, de vreme ce și cuvintele și totodată și faptele ne sunt prezentate pretutindeni și ne sunt puse la vedere și în detaliu, dar și în ansamblu, și chiar dacă eu tac, vorbesc toate acestea. Dar am depășit deja etapa acelor cântecele de care m-am înconjurat în momente de odihnă, de minimă importanță; de altfel exceptând ceea ce odinioară, forțat de importanța momentului, s-a părut că trebuie cercetat îndelung un volum separat. De altfel, marele Grotius susține, cu totul justificat, că însăși limba persană își are originile ei în vocabule getice; de aceasta nu m-am îndoit câtuși de puțin să o susțin altfel decât ca pe ceva foarte important, adăugând în același timp araba și turca, care totuși în prezent, văd bine, se folosesc de litere latine, cum s-a stabilit în atelierul tipografic, cu caractere prescrise de mine. Deie Domnul să vină vremea când toate acestea și altele asemănătoare să fie publicate mai acurat, ba chiar cu aceleași litere și forme, în care au fost exprimate în vechime. Până atunci, binevoitorule cititor, primește cu inimă deschisă acestea, așa cum sunt; căci dacă voi obține de la tine accepțiune, va fi pentru mine un prilej de bucurie și de mulțumire. Cât privește însă pe cei răuvoitori, aceasta va fi pentru ei un tezaur, ca cei triști să aibă mereu prilej de a se amuza, iar cei nemerituoși, cu greu să merite ceva. Astora acum doar atâta le spun: manierele din cedru și marmură ale lui Vossius (Gerhardus Josephus, savant german, 1577-1640), (p. 112), mi-au fost ghid, prin următoarele prea demne cuvinte: "□ așadar, pentru ca profețiile (prezicerile divine) să poată fi transmise cu sensul lor cu care ele au fost primite mai înainte, trebuie să îndeplinească niște condiții. Căci în ce privește celelalte informații din latină, socot că s-a discutat îndeajuns, după cum sună toate cuvintele care se regăsesc în locul citat. Ceea ce ar fi putut cu adevărat să fie dorit în acest tratat ar fi fost cauzele depre care, din grijă față de Posteritate, am evitat să vorbesc.

SUMMARY

of Carolus Lundius' "*Zamolxis—the first lawgiver of the Getae*",
the full title of which reads:

Upon a long debate (dissertation) within the Swedish Academy of Science, it is resolved to be made public this historical truth by Carolus Lundius, the author. On the same occasion, further data regarding the antiquities of the Sueons, the Goths, and other nations, has been added to, such things never having been tackled before by others, are now brought to light by the same author.

The book is dedicated to King Carol XI, under whose protection that worthy book has been published, a King that managed to have united under His sceptre about twenty regions, among which there were Sueonia, Scandinavia, Estonia, Livonia, Karelia, Stetin, Pomerania, Bavaria, and the County of Rhenania Palatinate. Among the virtues of that King—an emperor he could be called as well—which Carolus Lundius points out, most honoured are the human Justice and Equity, backed up by Kindness, as reflected in the laws He laid in the huge territories He ruled, laws inspired by the laws that have been promulgated by the ancestor of the Getae—the

descendants of which are the Sweden too, and every Germanic nation—i.e. the most right and wise Zamolxis.

The dedication made to Carol XI, as a due heir of Zamolxis, concerning the jurisdiction established all over the Kingdom, stretches over eight pages, it including a poem, too.

As many of us may know, the name of Carol XI is connected to—among other things—the construction of *Coltea Tower* and the Lord Byron's *Mazeppa*, masterfully translated into Romanian by George Cosbuc, later a poet and scholar, when he was not even eighteen years old.

It is due to say here a few words about the author of that opus too, extremely useful indeed, not only to international, European and compared law experts, but also the Geto-Dacian mythology specialists—and not only—and especially in general linguistics and etymology, in clearing facts of civilisation and culture of our ancestors.

As it results from several reference works, like, among others, the Encyclopaedia Britannica, Grand Dictionnaire, and La Grande Encyclopédie—Inventaire raisonné des sciences, des lettres et des Arts, the Swedish erudite Carolus Lundius, a legal adviser, was born in Nörrköping in 1638, and died in Upsala in 1725. As the one that has been charged with a reviewing of the Swedish laws, he has visited, aiming especially at researching of old monuments—Germany, France, The Netherlands, and Italy. It was there where he met countless old papers, including incunabula, in the Vatican's library, noting the frequency of Getical words therein, as we learn from the book dedicated to Zamolxis.

Among other books published by him, we remark here as follows:

- *De legibus Hyperboreis* (On Hyperborean Law) 1686;
- *Collatio juris sueonici cum romano* (A Parallel Between Sueonic And Roman Law) 1699;
- *De justitia et jure Sueonum* (On Sueonian Justice And Law) 1708.

Zamolxis, the first lawgiver of the Getae 1687 published by him 21 years after he began his studies—as we learn from an address to his readers—is divided into nine chapters, ending with a letter addressed to him by an old chum and guild mate of his, Johan Axehielmus (1608-1692).

In the first chapter of the book, the author at first lets us know that the correct name of that great lawgiver is SAMOLSE, as it appears in the old law codices of the Scandinavians, and in the manuscripts as well, and not somehow Ζαμολεξις, as corrupted by the Greek writers. He was a Getae, Goth and Scythian at the same time, since the Getae descend from the Scythians. Thus, first we have the Scythians and then the Sueons. The Getae, who also called themselves SUEONS, are the same people with the Goths (*unam eandemque gentem Getas et Gothes fuisse*); Lundius is the first scholar ever to clear up matters of major importance, like the one of the Getae.

The Getae are also called GOTHONES, GOTHINI, GETAR, GETTAR, JETTAR, JOTTAR, GAUTAR, GOTAR (in the local language, *ǣtriâ*, coming from GA, GE meaning "earth", the same root with GAU, GO, JO, GOIA, GIALU, hence GELLU and I would not be surprised at all if the famous Gens Julia would have the same origin).

The term SUEONES, a name under which are to be met both Scythians and Getae, comes from SVIFO, the birthplace of ODIN (WOTAN, WODAN) = a god of people, dead, fights, a god of Runes wisdom and of medicine.

SUEONES are also called the INGUEONES/INGEVONES INGI/ INGVE/ INGEMUNDR.

In Isidor's Chronicle it is told that the oldest kingdom of all is the Goths' one, i.e. of the Getae, since it was born from the Scythian one (*Gothorum antiquissimus est regnum quod ex regnum Scytharum est ortum*). The Scythians, according to Herodotus (IV, 156) were called Hyperboreans too, as they lived in northern areas, located behind Palus Maeotis (Azov Sea). They used to wield bow and arrows, a habit inherited from Germanic nations, as old law codices read (*Arf* and *Arfdabolkar*), a reason why the Gothic word *skyta* translates by *arrows shooting* (the Latin *sagittare*).

The etymology of the word GETAE is fully convincing, backing my thesis (see The Ubiquity of Geto-Dacians), related to the e/o, i.e. GET/GOT, vowel alternation, and the concept of the warrior tribes of *unsettled Getae*, therefore called *Goths*, after the 4th century AD.

In Chapter II, Lundius keeps us abreast of a historical fact, well pondered over and reasoned, namely the Goths (= Getae), of which the world filled itself, have left Scandinavia. He calls at first in witness thereof Dio Chrysostomus, the author of a valuable treatise titled "Getica", which of course did not preserved, but through frequent citations given by certain writers following him—Ammianus, Zosimos, Zonara, Ablavius—entitles us to judge as not fully lost.

The author issues an opinion, and not at all false, that Italy itself has been founded by the Scythians, and backed up by many very old Getical words spread in many manuscripts and books in Vatican's library in Rome.

He calls also as a witness Cato The Old, who clearly asserts the Getical poets having praised, flute accompanied, the acts of bravery of their heroes, many years before the eternal city—Rome—would have been erected (*Getae etiam ante Romam conditam heroum suorum praeclare gestas carmine conscriptas ad tibiam cecinerint*), and Plautus' comedies as well that, as also asserted by me in the opening of the 2nd International Dacology Congress in August 2001, are a treasure of Geto-Dacian words, put in the mouths of his characters, usually common people. While Plaut lived in the 3rd century BC, it is very clear how many centuries before—just how Cato himself stressed—the Geto-Dacian language and writing has formed; that is why I also suggested for the next congress, one of the themes thereof should be exactly the lexicon of that very valuable comedy writer.

Were all the people of Troy Geto-Dacian, or were they mixed with the Pelasgians, Etruscians, Cimmerians? –Yes!—Lundius asserts Troy would have been erected by the Getae. It is also interesting that, about three and a half centuries later, Vasile Parvan, our historian and archaeologist, relying on archaeological stuff/findings, asserts Troy would have been erected by our ancestors, that both in "*Getica*" and in his smaller opus *Dacians in Troy*. Lundius reasons his opinion by the fact of laws being common and the name of one of Troy's six gates itself, namely *Scheiana Gate* (*scaeea* in Latin, *σκαίαι* in Greek) becomes *skaer* in Swedish and Getic; and then, Trojans or Phrygians or Cymbrians and Franks are one and the same nation and speak the same language, Phrygian Umbrian, i.e. Teutonic (according to Lazuis, *De migratione gentibus*, lib.III). See also *Sueonia's Chronicle*. And since the ancient ones used to name all those nations rather Getae than Goths, the descendants of which have populated most of Europe and Asia (*Veteres illas nationes magis Getas quam Gothos nominarunt, de quorum sobole maxima pars Europae et Asiae creditur populata*), it is clear that the author keeps at all times to the word he gave, namely the Getae are the same with the Goths, i.e. one nation. Gotholandia/ Gothia/ Jgland/ Jutlandia, in the local idiom, from Got/ gut + land, means both "god" and "good, fertile", hence a fertile land, since on that Denmark peninsula, located between the North Sea and Baltic Sea, we also learn from many other writers, including Saxo Grammaticus, completely everything could be found, it was a land blessed by God and Mother-Nature. And again the Getae—to be called Goths (*qui postea Gothi dicti sunt*) later—were those to have reached Britain, we learn it from, among others, Saxo Grammaticus, a historian of Danish origin, author of a history of Dania (i.e. Denmark) in 22 volumes (*Saxonis Grammatici sialandici viri eloquentissimi, in gesta Danorum.-Francoforti, Apud Andream Wechelum, 1581*), from which we infer that the land—Dania (Dacia = Danemarca)—derives its name from its first king, King Dan, who, together with Angul, were sons of Humblus; that, Angul left for Britain and, becoming a ruler over a region thereof, gave it the name of *Anglia (England)*, after his name. That, the inhabitants of Dania/ Dacia were called in ancient times *Danoi*, we know it from Strabon (VII, 3, 7). That, the subsequent memory of Danes themselves remained fresh, that England still belongs to them (and has belonged to them for a period of time, like Norway and Sweden too, over which also *Dani* ruled, and the "yoke" of which they get rid just somewhere in the 14th century, we learn it from the historians of modern and contemporary England, including André Maurois). Reporting on England, Lundius mentions at first the Scots, in which I myself and indeed Prof. Eng. Tonciulescu, but also others, recognise our shepherds of our Myorithic space. In one word, the nation of Sueons and Goths (i.e. the Getae) migrated to Dania, Germany, Britain, Scotland, Gaul, Italy, Hispania, Lusitania, Catalonia, Thrace, Greece, Phrygia, Taurica Chersonesus, Russia, and to the other areas of the world, almost on the whole Earth, yet even to America, and from the time of the Flood, as old writings prove it, including *Sueonia's Chronicle*. Scythes, the ancestors of the Getae—scrutinisers by their own kind—were very skilled navigators and orientated themselves on the stars, therefore they were the first ever to reach America.

In Chapter III, we learn that Sweden was the first place, where a phonetic alphabet has been ever used. That, the Greeks and the other nations took it all over from them, in evidence it stands a series of laws collections, starting with those of Samolse and Deceneus. Of such laws made use at first the Danes, therefore the West Dacians, i.e. of Denmark and subsequently the Sueons and Goths.

By the concept of VITTOD it is understood among the Goths (including the Getae), often encountered instead of the Latin *lag*—to command—relating to the concept of law, but also occurs BIUTHS/ BIUPAN in lieu of *lag*, subsuming the *unwritten law*, the common law, since the old custom, the acting law, has preserved and still lasts and not without reason, including with us—that is the *law* used to be called *as constituted through a custom* (*Quippe inveterata consuetudo pro lege non immerito custoditur. Et hoc est jus, quod dicitur moribus constitutum*).

The common law, once blooming with the Getae at the time of Boerebista, seems to have preserved in the modern law—and I underline it again—and, not only in our state's, with a well-deserved vigour. Also with us the unwritten laws—*consuetudines*—have preserved, not only with the North nations, where they used to be recited, a custom inherited from the Geto-Dacians, since, put on music, they were sung like psalms, and so, learned by heart.

Upon swearing an oath in any court proceedings, twelve assessors had to attend, to so keep with the religious aspect, as in all ancient religions, including the Indian ones, which also are of Getical origin, twelve was the number of gods, like also with Greeks, like the Christian apostles, too.

I suspect such should be the link with the later calendar too, based on the zodiac.

When six jury members were for a condemnation, and six for an acquittal, the judgement passed was of acquittal in civil actions, while in the criminal actions a decision was more difficult to be made.

In Rome they had to swear on three gods—Jupiter, Neptune, and Ceres, a kind of *jus jurandum*, which initially has been introduced by Solon, in Athens; with North peoples they had to swear on Freya (Ceres), Thorus (Jupiter) and Attin Maximus (also having the attributes of Apollo and Adonis, those North goddesses being those on which rely the Hellenic and Roman ones, including the Hebrew ones).

In Chapter IV, Lundius underlines once more that in Zamolxis times the laws were written, relying on both Iordanes (*De origine actibusque Getarum*) and Joannes Magnus, who was the first ever to publish the Getical alphabet, and the laws of Zamolxis of *Historia de Omnibus Gothorum Sveonumque Regibus*), Rome 1554, and none the less on a number of other authors, Greek and Roman, trustworthy, Herodotus (IV, 95) and Cato Major, cited hereabove, and, thereafter, Publius Ovidius Naso—who we deem the first Geto-Dacian poet. They report that Zamolxis would have been one of Pythagora's slaves, the son of Mnesarhus, that, after having got liberty and a great fortune, he returned to his fatherland and started to preach at Thracians, who lived in misery and ignorance, about what he has learned from his master, where he led a life Ionic style, with more refined habits.

But, in the very next chapter, i.e. at 96, Herodotus says that he doubts about that story, as heard from the Hellespont and Pontus Euxinus inhabitants, and that he himself guesses Zamolxis should have lived many years before Pythagora. Zamolxis might be assimilated with Saturn, but also with the Sun (maybe that way it may explain the cult of the Sun with Maramures inhabitants, which presence on their gates is relevant, and the famous *Merry Graveyard In Sapanta* certifies the continuity

of Getical belief in immortality. It is worth noting that both with the inhabitants of Bucovina, and the Swabian of Bavaria, the dead persons are watched with dances and cheerful music and society games and sketches involving, without any restraint, the dead himself or herself, and not only his or her family—an event experienced by me in my childhood, upon the death of my father—all of which referring to the Geto-Dacians philosophy and beliefs) (T.N.)

In Chapter V, it is plainly concluded that Zamolxis was both man and god (i.e. deified upon death, as the case is with all Egyptian, Indian, Hellenic, Roman, etc. gods, and also with "gods" far later on, who all are subsequent to Getic gods, derived therefrom—T.N.) According to Herodotus (IV, 59) he also was called BAL, BALLUR, ABALLUR, meaning Apollo, i.e. the Sun; Apollo had nine muses, the Sun nine circles, and the Bacchants' choir was made up of nine singers. Since he was regarded as the most powerful of the gods, he also has been named *Hercules Deus*, *militaris*. He was also assimilated with Aesculap, as also a medical god, with Adonis-Attin = Sun, thus also with Osiris and Orus. It is worth noting here that he was assimilated neither with Mars, the god of war, nor Mercury, a god of eloquence, trade and highway men, but, except for the above mentioned, with any or almost any gods (the so-called gods, as initially they all were people in flesh and blood, whether Egyptian, Indian, Hellenic or Roman, Hebrew, etc. (see Maria Crisan, Troy, 1997).

Most important, in my opinion, is Zamolxis proximity with the god *Pan*, who is the *master of the whole material universe, a god of the entire Nature*, the etymone of his name occurring again in the Gothic/Getic FAN—as we learn inclusively from Vulcanius Brugensis l.c., meaning "God". One of the many words in the main vocabulary, along with ALDE, BAN, BARA, —Bara-Olt, therefore the son of Olt—BLID, HALDAN, HOLDE, HULA, along with old Teutonic and Gothic words I will subsequently publish maybe together with Dr. Iosif Niculescu. As we may find out, that famous professor, lawgiver, and Swedish author of interesting works—Lundius—is very concerned with the etymology, and he deals with it with great diligence, splitting hairs to arrive at a valuable historical truth. This is how the way takes us again and again towards the Sun, in its universal mythological excursion. Apollo was called PAN too, but also PAEAN. As his sceptre was made of gold, also of gold were his bow and arrows. The arrows in Swedish, as the author reports, are called SOLARSTRALAR, a word the last part of which—STRALE—being Gothic, means "arrow". Or Apollo is the god held as the inventor of the skill of handling the bow and arrows. His bow being Scythian, by that detail it is also to be recognised the channel of the gent—Scythian—Getic—Goth (and Sueon); he, like Salmose, which he mixes up sometimes with, was a Hyperborean. The Greeks inclusively had taken over such Hyperboreans, i.e. Scythians gods, according to Herodotus (V, 96) and Aristotle (De coel. I,1).

Other names of his, like ZAMOLXIS are as follows: SAMNAAS, SAMNAMALTHIUS (possibly referring also to the ancient origin of Maltese military and religious Order?!), SAMNMALSES, SAMALSES, SAMOLSES, SAMEL, SAMELITZ, EL, BEL, BELSAMEN, and SAMLHOG, ZAMOLXIS and ZALMOXES. All Getic deities, starting with GOIA, FRIGGA, FREYA, VESTA, lay at the basis of the Hellenic and Latin ones. Venus is the same with FREYA; from the name of FREA/PREA we have the Gothic HUUSPREA/HUUSFREA/ in inscriptions HUUSFRU (*Hausfrau* in present German means "mistress of the house"; initially I think such deity has been a mistress of the

house budget in Matriarchal ages—mater familias). The Greek Ζεύς is close to the Egyptian THEUT, from the Phoenician TA AUT, the German TEUT/ DEUT/ DEUTSCH which in fact, as a Getical word, leads us to the word DAC, i.e. to our Dacians, to those in Denmark (i.e. West Dacia), those in Holland, and all those of other Dacias and Vlahias, under way to get discovered.

As for the most disputed DIANA, Lundius, supported by certain assertions by the antics—Hesiod, Herodotus, Diodor, Lucretius, Juvenal, Lucan..., asserts to be of Scythian, i.e. Getic, origin, to be met again in the Hecate and Persephone, and also in *Juno Inferna*; a leading place occupies VESTA DEA—working together with Zamolxis when promulgating laws, i.e. VATRA (fireplace, village hearth and Cosbuc's HEARTH), as being much older than the Greek HESTIA and the Roman VESTA, those having in fact borrowed it from our ancestors, as the case is with the MOIRS—genuine Geto-Dacian Fates—who might have inspired the Greeks, too.

In Chapter VI, the author does not exclude the possibility that Zamolxis being the more recently name of an older god, for example of Apollo, BALDUR, with the already enumerated variants. Both Strabo and Eddic Writings attest it; he got the attribute of *Hyperborean*, like Pythagora, otherwise, since both are attested with the *Hyperborean Scythians*. The author calls as a witness Pherekide of Syros, a Greek philosopher of the 6th century BC, one of his disciples being Phytagora, too, and was the first ever, the author underlines, to preach the *immortality*.

In Chapter VII, the author lets us know about the other established name of Zamolxis, namely GEBELEIZIS, according to Herodotus (IV, 94), with the variants of GEBILIISIS/ GEBLIETZEN, corresponding to *Jupiter the Thunder-thrower and Lightning-dropper*, a variant rejected by Lundius.

In Chapter VII, dealing with Samolses theology, Lundius, relying on Edda, two collections of mythological and legendary poems of ancient Scandinavian nations, first of which is drawn up in the 11th century by the Icelandic priest Soemond Sigfusson, the second being attributed to SNORRI STURLESSON, Lundius introduces to us Zamolxis as the oldest among the laic citizens in Sweden, who believes in the afterlife happiness of the right people, in fact the immortality; those place is in the Elisee Fields (which, like the Styx also, he indicates to be located in the Swedish province of HELSINGIA). At the opposite pole we find ODIN who, after having killed a lot of people in the wars, he himself ended a violent death. His place is in Walhall, a kind of Tartarus and, unlike Zamolxis, was deemed as a sanguinary god (*Sanguinarius est Deus dictus*).

Chapter IX, dealing with the principles laying at the base of Zamolxis' philosophy, which he deems as very fair, tells us that also the law principles arising from there have led to the fair laws of our ancestors, including the Sweden, who inherited them directly. In working out such principles, a geometry technique has been taken as an example, starting with the definitions. 1st Definition. A cause is an element from which it is to commence. 2nd. A main cause is called a cause, which all the other issue from. 3rd. Secondary causes are those relating to an initial, primary cause, and depending on same. 4th. A motion is the issue for every action, even with those inanimate, and not only with animals, as taking part in human idea of beauty and good, and are prior to those religious.

I conclude with a letter addressed to Lundius by another scholar of that time—Johan Axehielmus—and which may be as well addressed to Dr. Napoleon Savescu, the amphitryon who secured that book, entrusting it to me for translation, which I did and not without trouble and certain benefits, too.

"To the most brilliant man and scholar CAROLUS LUNDIUS, a professor of law sciences and city judge, my old chum, I hail you in the name of the God!

I can see very well how are You dealing with Zamolxis, and not without some kind of spiritual delight; You, true friend, our Zamolxis, kept so many ages in the dark, almost buried, has attracted you so much; look, now he is brought to light and somehow from the Inferno by You. I congratulate the Fatherland for that Fruit pulled out from the Darkness and I congratulate You for your brilliant efforts, to which I only got left to say: exceptional and exceedingly fertile.

I congratulate You from full heart for Your every effort You made to enlighten that phenomenon, trouble that cannot be rewarded with all the goods You deserve or by praising enough Your honoured name. It must be a lucky destiny that accompanied You, to let You deal with such a praiseworthy theme, and advise it to the literary world in such happy a manner. May the Innocence be with You for the rest of Your life; may the Holy Providence of Justice and Equity never let You down. May You have, like until now, Your judgements rendered by You with the same judge wisdom in the most difficult cases, and may their ratification remain valid! May You be healthy, You, the most cautious judge. I present myself, with a bow, to our old city of Upsala, with my soul and writing. The calends of January 1687 AD.

Yours, as always before, Joannes Axehielmus.

High Judge and Royal Assessor, P.C.R.A.

Johan Axehielm (in fact under that name he was ennobled in 1651, his real name being Johan van Gebern) was born, like Lundius himself, in Nörrkoeping, only 30 years earlier, i.e. in 1608, and died in 1692, at the age of 84.

He was an archaeologist by formation. In 1629, at the age of 21, he was assigned by the King to record all the antiquities within Sweden (so explains why he translated and commented in Latin 250 Runic monuments); between 1633 and 1652 he lived in Finland, as a secretary and tax lawyer and assessor with the Royal Court; in 1652, at the age of 44, he returns to Sweden, becoming a seller of old books for the King of Sweden; in 1667—a Royal assessor; in 1672—chairman of the Royal Board for Antiquities.

He wrote about the three crowns, with the Swedish coat of arms on them; he compiles a *Dictionarium ex legibus islandicis compilatum*; a *Lexicon svenogothicum* together with the scholar Bedreus and J.Hadarph, translates into Swedish *Vilkina Saga*, which has been revised and republished post-mortem, in 1741.

NOTA TRADUCĂTORULUI

Mărturisesc că, mai ales la început de drum, mi-a fost foarte greu și, nu atât din cauza limbii latine medievale - îmi și rostuisem un manual în acest sens -, dar mai ales pentru că între dorința de a studia cât mai atentă această lucrare și somn s-au ivit contradicții.

Conștiința de climatul moral la membrii societății noastre, cu atât mai motivat cu cât suntem urmașii direcți ai unuia din cei mai mari legiuitori ai lumii și anume ai lui *Samolse*, legiuitor renumit în Dreptate și Echitabilitate, pe care și-l revendică toate popoarele nordice, începând cu sueonii (suedezii, ca unii care descind din goți/ geți/ sciți/ hiperboreeni), am încercat, din păcate zadarnic, să implic încă 2-3 profesori de latină la traducerea acestei cărți, lăsând în seama mea textele eline și gotice; tuturor li s-a părut până la urmă, o întreprindere mult prea dificilă. Acesta era adevărul. Până la urmă nu mi-a rămas decât autoeducarea și autoîncurajarea.

Alte dificultăți referitoare la text au fost legate de prezența a numeroase citate din *gotică* și *greacă* (un motiv în plus să fiu refuzată de profesorii pe care îi solicitasem să se implice cu 7-8 pagini de persoană), care au însemnat timp mai mult consumat cu redarea lor în alfabetul latin și de către mine dar și de către persoana care redacta textul această solicitând în plus, să se facă uz de mai multe tipuri de redactare: caractere elene, italice, bold, ghilimele, paranteze etc, elemente care cereau o atenție mai mare precum și timp mai mult de transcriere și scriere. Alte dificultăți legate de traducerea propriu-zisă au fost, printre altele, și obligația de a recurge la o serie de enciclopedii, spre a lămurii o serie de fapte, idei, personaje mitice, istorice, elemente de geografie istorică, de civilizație și cultură universală.

Am menționat prezența textelor scrise cu caractere runice prin paranteze și le-am tradus conform textului latinesc însoțitor.

Nu mă îndoiesc de faptul că traducerea are unele deficiențe, dar aceste deficiențe sunt minore raportate la maniera, destul de îngrijită, în care m-am străduit să redau și am redat intenția acestui **autor**, de o erudiție cu totul ieșită din comun. Am desprins din text că Lundius a cercetat minuțios, timp de 10-15 ani, arhivele vechi, manuscrisele și cărțile rare existente pe atunci în bibliotecile europene din Germania, Franța, Italia, Belgia, Olanda și mai ales din Biblioteca Vaticanului... Comparând text cu text, idee cu idee, cu documentele de aceeași factură - de obicei codexuri de legi -

cu cele regăsite în bibliotecile suedeze și finlandeze, și în special cu *Monumentele Eddice* și cu *Croniconul Sueoniei*.

În elucidarea faptelor de limbaj juridic și, nu mai puțin, de zisă-mitologie nordică, adică scită/hiperboreană, adică getă, adică gotic-sueonică, savantul suedez s-a sprijinit inclusiv pe textele celor mai de seamă istorici, geografi, filosofi, juriști, literați, greci și romani, mai ales: Herodot, Tucidide, Platon, Aristotel, Solon, Ptolemeu, Cato Maior, Plaut, Plinius, Tacitus, Cicero, Ovidiu, Dio Chrysostomus, Horațiu, Juvenal, Marțial, Propertiu, Tibul, Lucan...

Despicând firul în patru, și nu numai, bazându-se și pe etimoane ale unor cuvinte din fondul principal de cuvinte cum sunt și cuvintele getice *ziua* și *ban*>bănie, savantul suedez conchide că rădăcinile legislațiilor eline și romane în speță își află originea, până în cele mai mici detalii, în legislația scrisă elaborată de *Samolse*, primul legiuitor al sciților, geților și sueonilor și, respectiv goților, venind cu argumente cu totul raționale, ne convinge că toate zeitățile greco-romane, ba chiar și egiptene și hinduse se trag din cele getice, începând cu cel mai renumit dintre "zei" - APOLLO - numit în vechime, la geți BEL, BALLUR, ABALLUR, dar și BAN, PAN\PAEAN, BAN însemnând și ogor de unde BĂNIE; Bănia Craiovei, Banatului (regăsită apoi și la unguri și în poemul-roman *Bank Ban* scris de clasicul literaturii maghiare KATONA JOZSEF); stăvechiul zis zeu getic-gotic ATTIN stă la baza și a unui ADONIS, care la ebraici se găsește sub forma de evocare ADONAI, însemnând "Stăpâne", adică "Doamne"- Dumnezeule - cu valoare universală; deci și acest ADONIS - ADONAI, revendicat de ebraici, este scitic - getic.

Așadar, mă simt îndreptățită să afirm, ba chiar să strig și într-un for, că această carte este de o utilitate extremă - și nu numai pentru vlaho-daco-romanii de pretutindeni, întru cunoașterea istoriei culturale și civilizatoare a strămoșilor noștri - și nu numai pentru juriștii noștri europeni, dar și pentru filologii pasionați de etimologia corectă precum și cunoașterea unui ghid prețios de modul cum trebuie să se întreprindă o cercetare autentică, urmărind descoperirea, cu orice preț, a ADEVĂRULUI, scopul de fapt al oricărui cercetător pasionat și care nu plătește tribut ideilor preconcepute. Aceasta s-ar cuveni să devină cutumă, cutuma atât de prețuită de strămoșul nostru și al tuturor popoarelor germanice - Samolse, bazată pe Dreptate, Echitate și Blândețe.

Mi-am permis sa scriu toate numele de popoare cu majuscule, incalcand astfel normele actuale de ortografie.

In incheere vreau sa-i multumesc domnului dr.Napoleon Savescu, presedintele Societatii Dacia revival (re-invierea Daciei) din New York, care a cumparat aceasta carte dintr-un anticariat din Upsala si care mi-a incredintat traducerea ei.